CHRÉTIEN DE TROYES

CAVALERUL LANCELOT

EDITURA ALBATROS

www.virtual-project.eu

CHRETIEN DE TROYES

CAVALERUL LANCELOT

www.virtual-project.eu

Traducere MIHAIL STĂNESCU

Editura Albatros
1973

DEOARECE VOINŢA PRIMEI DOAMNE DIN CHAMPAGNE[1] este să se scrie un roman, eu însumi îl voi porni cu mare bucurie. Sunt om al său cu trup şi suflet în tot ce întreprind pe această lume» şi fără a-i aduce dinainte vreun strop de linguşire. Aici, însă, vreun altul s-ar interpune, care ar dori laudă să înalţe şi să spună, iar eu dau mărturie, că această doamnă este mai presus de toate cele ce în viaţă sunt, asemenea zefirului din mai sau din april peste a austrului bătaie. Însă eu, zău, nu sunt de loc dintre aceia care doresc a-şi măguli stăpâna. Să zic oare: după cum o gemă preţuieşte atâtea perle şi pietre preţioase, tot astfel ţine loc contesa mulțimii de regine? În niciun chip, nimic nu voi mai spune, deşi acesta-i adevărul, chiar de păstrez tăcerea. Atâta doar adaug, că mai mult lucrează în opera aceasta poruncile sale, decât tâlcul ce l-am pus şi a mea trudă.

Cartea **CAVALERULUI DIN CARUŢA o** începe Chretien acum; materie şi sens i-au fost încredinţate de doamna sa contesa, iară el chezaş se leagă să le-aştearnă încât nimic să nu mai potrivească decât rost şi trudă. Dară de-aice cuvântul său porneşte.

ÎN ZIUA ÎNĂLŢĂRII, ÎNTR-UN AN VENIT-A REGELE Artur spre Carlion[2], şi curte mult bogată a strâns la Camaalot[3], aşa cum se cădea-ntr-o zi ca aceea. Ci regele nu se retrase, după ospăţ, de-o parte, dintre soţi. Numeroşi baroni erau în sală; regina însăşi se afla împreună cu ei, având alăturea, cred eu, multe şi alese doamne de onoare, care frumos grăiau în limba franceză. Şi Keu[4] era acolo, care servise la ospăţ, mâncând acum între conetabili.[5] Dar dintr-o dată, iată, din partea unde Keu ședea la masă, la curte un străin apare, un cavaler mândru echipat şi până în dinţi înarmat. În asemenea înfăţişare înaintă până la regele care ședea între baronii săi. Nu îl salută ci astfel îi vorbi:

— Rigă Artur, în temniţa mea ţin mulţime de cavaleri de doamne şi domniţe de pe moşia şi din casa ta; însă nicicum dau înştiinţare despre ei cu gând de a ţi-i înapoia vreodată. Ci vreau a-ţi spune şi a te înştiinţa că nu ai nici putere, nici avuţie spre a-i redobândi. Sigur să fii, rigă, că moartea te va prinde, fără ca vreodată să-i poţi ajutora.

Răspunse riga că-i era dată suferinţa, dacă nimic atuncea nu putea schimba; dar grea povară se arăta a fi. Atunci străinul se preface că tinde spre ieşire, şi se întoarnă, nu mai întârzie înaintea regelui, ajunge chiar la uşă; dar nu sări trepte jumătate, că se opreşte şi de-acolo zice:

— Dacă afla-vei, rigă, printre ai tăi, la curte, măcar un cavaler, în care aşa încredere să ai, încât regina să i-o încredinţezi, iar cela, urmându-mă, s-o ducă în codrul unde eu mă-nfund, atunci mă leg pe cuvânt să-l aştept acolo şi prinşii să ţi-i înapoiez, pe toţi cei care în ţara mea sunt în exil, dacă poate el doamna s-o cucerească şi de-i va fi, apoi, voia spre tine s-o pornească.

De cele auzite în palat se tulburară toţi curtenii. La atare veste, Keu, care mânca împreună cu

slujitorii, se ridică de la masă, se duse ţintă către rege şi astfel îi spuse, ieşindu-şi din fire de mânie:

— Măria-voastră, slujitu-v-am eu îndelung cu bună credinţă şi cinstire; îmi iau rămas bun în astă clipă, pe-aici mi-e calea, nicicând nu vă voi mai fi de folos. Fără vrere sunt şi înclinare să vă mai slujesc de-acum înainte.

Pătimi regele de ce i-a fost dat s-audă; iar când putere avu să-i răspundă, îi zise de-a dreptul:

— Vorbeşti aşa cu hotărâre, ori glumeşti?

Răspunde Keu:

— Mândru domn al nostru nu-mi arde mie acum de snoave, ci de-adevărat îmi iau rămas bun. Nu vă cer simbrie, şi nici altă răsplată în schimbul slujbei mele. Neabătut am luat această hotărâre, ca eu să plec de-aici pe dată.

— Mânat de ură sau de supărare vrei să pleci? întrebă regele. Ne-am deprins împreună, seneşale, rămâi la curte; să ştii că tot ce-i mai de preţ pe astă lume ţi-aş dărui fără zăbavă ca să rămâi la noi.

— În zadar ar fi, răspunde Keu; nu mai rămân o clipă, chiar dacă m-aţi pica în fiecare zi cu aur. Atunci regele, pierzând orice speranţă, se-ndreptă spre regină:

— Doamnă, îi spuse el, nici prin gând nu vă trece de lucrul ce mi-l cere seneşalul. Învoire de plecare îmi cere, şi zice că nu mai stă la curtea mea; nu-i ştiu pricina. Dar ceea ce nu vrea să facă pentru mine, va făptui îndată la rugămintea voastră: duceţi-vă la el, doamna mea dragă! Dacă pentru mine nu găseşte de cuviinţă, rugaţi-l să rămână de dragul vostru, de-ar fi să-i cădeţi chiar la picioare; căci zilele-mi vor fi de-acum întunecate, de nu-mi va mai fi el, Keu, tovarăş.

Astfel regele o trimise pe regină la seneşal, şi ea îl ascultă. Îl găsi stând cu ceilalţi; şi când ajunse în dreptu-i, zise:

— Keu, cu mare mâhnire am aflat, să ştii cu adevărat ceea ce spusu-mi-s-a despre domnia-ta. Mi-au povestit, vai mie, că vrei să te desparţi de

rege. De unde acest gând? Din ce necaz? Nu te socotesc acum nici înţelept şi nici curtean după cum obişnuiam; să rămâi venit-am să te rog. Rămâi, Keu, aceasta îmi e ruga.

— Doamnă, vă mulţumesc cu plecăciune; dar cât despre rămas, cu niciun chip.

Regina îl mai rugă însă, şi toţi cavalerii i se alăturară. Dar Keu îi spuse să renunţe la aceste zadarnice rugăminţi. Atunci regina, din înalt, îi căzu dintr-o dată la picioare. O imploră Keu să se ridice, dar ea răspunse că nu va face: nu se va mai clinti de acolo, câtă vreme Keu nu-i va împlini dorinţa. Astfel o încredinţă Keu că va rămâne, dar regele să-i acorde dinainte ce-i va cere, şi însăşi regina să întărească.

— Keu, zise regina, orice ar fi, noi îţi vom dărui. Vino acum, să-i dăm răspuns de hotărârea luată. Împreună cu regina se îndreptă Keu spre rege.

— Sire, spuse regina, l-am reţinut pe Keu cu mare osteneală; doar printr-o făgăduială vi-l încredinţez, ca să îngăduiţi ceea ce el va spune.

De bucurie regele răsuflă uşurat, şi răspunse că va dispune cum îi este voia.

— Sire, zise Keu, aflaţi deci ceea ce vreau şi care este darul cu care v-aţi legat. Ţin mult să fie într-un ceas bun şi vouă vă aduc mulţumire. Sire, iat-o pe stăpâna mea, pe care mi-aţi îngăduit să o conduc pentru a lua urma cavalerului ce ne aşteaptă în pădure.

Regele îndură şi îl învesti, căci de nimic vreodată el nu s-a dezis[6]. Dară mânie a simţit, şi durere, încât acestea i-au apărut pe chip. Regina se căi amarnic şi toţi curtenii şoptiră prin colţuri despre trufia şi jignirea la care ţintise cu nesăbuire Keu.

Regele o prinse de mână pe regină şi îi spuse:

— Doamnă, îi zise el, fără murmur trebuie acum să îl urmaţi pe Keu.

Iar acesta:

— Înmânați-mi-o odată şi nu cumva să vă fie teamă; cu bine o voi aduce, neatinsă şi nevătămată.

Regele i-o încredinţă, iar celălalt o conduse. După cei doi, ieşiră toţi din sală; nu-i om să nu fie cuprins de supărare.

Aflaţi apoi că seneşalul se înarmă de-a-ntregul, iar calul i-a fost scos în curte. Alăturea de el, un cal de paradă, nici nărăvaş, nici greu de stăpânit, ci aşa cum se cuvine unei regine. Cu inimă îndurerată şi mâhnită, greu oftând, urcă în şa regina, spunând încet în sinea-i, spre a nu fi auzită:

— Vai, vai! Dacă aţi şti voi, prieteni, nu aţi îngădui, cred eu, vreodată, să fiu dusă măcar un pas, fără a vă împotrivi!

Credea că vorbise în şoaptă, dar tot o auzi contele Guinable, întâmplat în preajmă-i la urcarea în şa. Iar la despărţire aşa jale a fost printre cei ce se găseau de faţă, de gândeai că întinsă-i regina în sicriu. N-aveau speranţă ca ea să se mai întoarcă vreodată, câte zile va mai avea. Seneşalul, mânat de nesăbuinţă, o ducea acolo unde celălalt aşteaptă. Dar nu era nimeni atât de îndurerat să îndrăznească a-i urma, până ce nobilul Gauvain[17] se adresă în taină regelui, moşului său:

— Sire, zise el, aţi împlinit o faptă tare necugetată şi mult mă minunez; dar dacă aţi vrea să-mi urmaţi sfatul, cât timp se mai găsesc pe-aproape, să mergem eu şi măria-voastră după ei, iară cu noi cine-o mai vrea să vină. Nu îndur să stau acum în loc şi să nu le iau urma. N-ar fi de loc drept să nu plecăm după ei, măcar să aflăm ce o să se întâmple cu regina şi cum o să se poarte seneşalul.

— Ei, mândre nepoate, îi dădu regele răspuns, grăit-ai înţelept ca un curtean. Iar fiindcă ai pornit treaba asta, porunceşte să ni se scoată caii, să li se pună şaua şi căpăstrul şi să ne aşternem drumului fără zăbavă.

Iată că au fost aduşi caii, înşeuaţi şi pregătiţi de drum. Întâi a urcat regele în şa, apoi a încălecat

Gauvain, seniorul, pe urmă care mai de care. Toţi voiau să le fie tovarăşi încât i-au însoţit cum le-a venit la îndemână: mulţi erau înarmaţi, dar şi fără arme se arătau. Messire Gauvain era încins cu arme şi porunci la doi scutieri să mâne în dreapta lor doi cai de luptă.

Şi cum se apropiau ei de pădure, au zărit ieşind din codru şi au recunoscut calul lui Keu, cu hăţurile rupte. Venea fără călăreţ, în trap, spre ei, cu chinga mânjită de sânge, iară de şa îi atârna, frânt, un arc. Nu era cavaler să nu tresalte de mânie, cu toţii se priveau şi îşi dădeau semne.

***

LUNGĂ CALE ÎNAINTEA CELORLALŢI CĂLĂREA messire Gauvain; nu după multă vreme zări îndreptându-se spre el la pas un cavaler pe un cal istovit, vrednic de milă, gâfâind de oboseală şi scăldat în sudoare. Cavalerul l-a salutat mai întâi pe seniorul Gauvain, apoi răspuns i-a dat messire Gauvain. Se opri după ce îl recunoscu pe acesta, şi îi spuse:

— Messire, vedeţi bine ce spetit e calul meu şi în ce stare, încât nimănui nu va mai fi de trebuinţă; cred că aceşti doi destrieri sunt ai domniei-voastre; cu rugăminte viu acum, şi sub cuvânt că vă voi întoarce serviciul şi răsplata, ca ori să-mi împrumutaţi unul din ei ori să mi-l dăruiţi, pe oricare ar fi, după cum vă e vrerea.

Iar celălalt răspunse:

— Are de ales, domnia voastră, pe acela care îi place.

Cel mânat de mare nevoie nu cercetează care era mai bun, mai frumos sau mai înalt; ci iute sare pe calul care-i este mai la îndemână şi porneşte în galop. Iar calul care-l lasă cade mort, căci greu îl muncise în ziua aceea.

Fără întârziere, împungându-şi calul intră cavalerul în codru, iar messire Gauvain se ia după el şi îl urmează statornic doar până coborî o vale. Dar după o altă bună bucată de drum, dădu peste

destrierul împrumutat străinului, ţeapăn întins în iarbă, iar împrejur văzu pământul frământat de copite şi împrăştiate frânturi de scuturi şi de lănci; se părea că amarnică luptă de cavaleri fusese, şi tare mâhnit era messire Gauvain că nu se întâmplase şi el prin preajmă. Nu pierdu vremea prin acele locuri, ci în goană îşi continuă calea, când iată că-l zări din nou pe cavaler, singur, mergând pe jos, dar înarmat, cu coiful lăsat, cu scutul pavăză, şi sabia încinsă, lângă o căruţă ajunsă din urmă.

Pe vremurile acelea căruţa slujea la acelaşi lucru ca astăzi stâlpul infamiei; iar în fiecare târg cumsecade unde sunt acum căruţe ca la vreo trei mii, nu se afla pe atunci decât una, ce se folosea pentru toţi care în zilele noastre se ţintuiesc la stâlp: pentru răii vinovaţi de trădare sau crimă, sau pentru cei cărora nu li s-a arătat dreptatea în duel[8], şi pentru hoţii care au jinduit la bunul altuia şi pentru tâlharii la drumul mare. Cel prins în nelegiuire era urcat cu de-a sila în căruţă şi purtat pe toate uliţele, apoi era socotit în afara legii, nicicând ascultat la curte sau vreodată sărbătorit şi cinstit. Aşa erau căruţele în vremuri străvechi, şi încă atât de crâncene încât umbla vorba: „Căruţă de-i vedea sau calea de-ţi va tăia ea, închină-te la Dumnezeu, să nu te pască lucrul rău”.

Cavalerul, pe jos şi fără lance, se îndreptă spre căruţă şi zări cocoţat pe loitre, în loc de căruţaş, un pitic[9] cu o nuia lungă în nună.

— Piticule, zise cavalerul pentru Dumnezeu, spune-mi dacă n-ai văzut trecând prin locurile acestea pe doamna mea regina.

Piticul ticălos mişel de obârşie nu vru să-i dea înştiinţare, ci răspunse:

— De te încumeţi să te-arunci în carul ce îl mân, poate afla-vei până mâine ce-a devenit regina.

Şi într-acestea îşi ţine drumul, neaşteptând nicio clipită. Doar doi paşi rămâne în urmă cavalerul până să urce.

Într-un ceas rău, în ceas rău a şovăit de teama umilinţei şi nu s-a urcat imediat în car căci mult se va căi după aceea. **Judecata** deosebită de **Iubire**, îi spune să se ferească de-a urca, şi îl îndeamnă şi sfătuieşte, nu cumva să făptuiască un lucru de ruşine şi ocară. Dar nu sălăşluieşte în inimă **Raţiunea** care cutează a vorbi acestea, ci pe buze, în timp ce **Iubirea**-i în inimă închisă, poruncă dând şi ghes să urce pe dată în căruţă. **Iubirea** vrea aceasta şi el urcă, fiindcă nu-i pasă de umilinţe când porunca şi voinţa ale iubirii sunt.

Messire Gauvain dă năvală într-acolo, împungând calul, necrezându-şi ochilor când l-a văzut pe cavaler în căruţă. Apoi zise piticului:

— Povăţuieşte-mă, dacă de regină aflat-ai ceva.

— Dacă nu-ţi pasă de soarta ta urcă alături de acest cavaler, de îţi este pe plac, iar eu te voi îndrepta spre ea.

Auzindu-l, messire Gauvain îl socoti peste măsură de nebun, şi-i spuse că nici cum nu va urca, fiindcă prea josnic schimb ar face, coborând din şa într-o căruţă.

— Ci du-te încotro vrei, iar eu te voi urma unde ţi-e calea.

După acestea se aştern la drum, unul călare, cei doi în car, dar împreună aceeaşi cale ţin. Târziu spre seară ajunseră la o cetate bogată foarte şi nespus de frumoasă. Tustrei trecură poarta: de cavalerul dus în car se minuna mulţimea în jur, dar nicidecum se povăţuiesc între ei, ci-l huiduiesc cu mic cu mare, bătrâni şi copii de-a valma, pe uliţe, în larmă asurzitoare. Multe îi sunt date cavalerului să îndure, josnicii şi necazuri.

Toţi se întreabă:

— Oare la ce chin va fi ăst cavaler supus? Jupuit va fi sau în furci va să atârne, în apă aruncat sau ars pe rug de spini? Hei, tu, piticule care îl duci, spune, cu ce nelegiuire a fost el prins? Dovezi i s-au adus de jaf, ori este ucigaş ori în duel învins? Piticul rămânea însă mut, nu răspundea nici în

dreapta nici în stânga, mânându-l pe cavaler la han. Şi Gauvain necontenit îl urma, către un turn care se înălţa mândru deasupra oraşului. De o parte a lui se întindea o pajişte, iară de alta se căsca o prăpastie, turnul fiind ridicat pe o stâncă neagră, înaltă şi abrupt tăiată. Aici intră Gauvain, urmând căruţa. În sală au dat peste o tânără domniţă, în veşminte alese, frumoasă cum nu se mai găsea pe acele plaiuri, alăturea având două plăcute şi gingaşe fecioare. Îndată ce-au zărit pe seniorul Gauvain, au arătat mare bucurie şi i-au dat bineţe, apoi de cavaler întrebară curioase:

— Piticule, ce faptă rea a săvârşit ăst cavaler, de-l duci ca pe-un olog?

Acesta nici gând n-are să le-arate motivul, ci îl îndemnă pe cavaler să coboare şi pe-aici încolo îi e drumul. Nimeni n-a mai aflat pe unde i-a fost calea. Descălecă şi messire Gauvain. În vremea asta slugi înaintează, care pe amândoi îi ajută să-şi scoată armele. Domniţa porunci să fie aduse mantii, pe care le-au îmbrăcat cavalerii. La ceasul cinei, masa a fost frumos împodobită. Domniţa îl aşeză în dreapta pe seniorul Gauvain. Pentru nimic în lume n-ar fi schimbat ei casa n-ar fi găsit gazdă mai aleasă. Căci înaltă cinstire, şi bună şi frumoasă companie le-a adus de-a lungul serii tânăra domniţă.

Iar după ce-au petrecut astfel destulă vreme, s-au pregătit două paturi în mijlocul sălii celei înalte şi lungi; alături se mai afla unul, mai frumos decât acestea şi mai împodobit. Căci după cum ne spune povestea, aflai în el toată odihna pe care ai fi dorit-o. Când a venit vremea somnului, domniţa îi luă pe amândoi oaspeţii săi, le arătă cele două paturi frumoase, lungi şi încăpătoare, şi începu a le spune:

— Vă veţi odihni în aste două paturi; cât despre cel de colo, nu va sta în el decât omul care-l merită: nu pentru trupurile voastre a fost aşternut.

Îndată îi răspunse cavalerul sosit în căruţă, căci cu dispreţ primi el opreliştea domniţei:

— Spune-mi, făcu, din ce pricină culcuşul ăsta e oprit pentru noi?

Răspunse domniţa, fără să-i treacă prin cap de se va fi chibzuit bine sau nu:

— Nu se cade ca tocmai domni a-ta să întrebi de-acestea. Dezonorat pretutindeni în lume e cavalerul ce-a fost purtat în car, încât n-are drept să se mai intereseze de această vrajă, şi mai cu seamă în ăst pat să urce S-ar putea să plătească scump şi pe loc. Nu pentru domnia-ta a fost el atât de bogat împodobit. Ar putea să te coste mult chiar dacă numai prin gând ţi-ar trece.

— Vei vedea îndată, făcu el, gândul ce l-am avut.

— Îl voi vedea?

— Cu siguranţă.

— Acum pe loc vreau să văd.

— Nu ştiu cine va pierde, spuse cavalerul, pe onoarea mea! Pentru că s-a înnoptat, să nu fie cu supărare că în acest pat vreau să mă întind şi să mă odihnesc în voie.

Zis şi făcut. Era patul mai lung decât celelalte două şi cu peste doi coţi mai înalt, îmbrăcat în brocart de mătase ţesut cu fir de aur şi acoperit cu un pled auriu cu stele. Blănurile nu erau de veveriţe obişnuite, ci de samuri. Şi pentru un rege s-ar fi potrivit cuvertura cu care s-a învelit cavalerul. Nu era nicicum patul un aşternut de paie, iară învelitoarea o veche rogojină.

Dar când a înscris răbojul miezul nopţii» ca trăsnetul o lance se coborî, cu fierul ţintă în jos şi cât pe-aici a fost să-l ţintuiască de pat şi de cearşafuri pe cavalerul nostru. De lance flutura ca flamura o limbă de foc. Văpaia acoperi învelitorile şi patul, iar fierul lancei trecu la o fărâmă de trupul cavalerului, cât îl zgârie puţin, dar fără să-l rănească. Îndată sări cavalerul, înăbuşi focul şi, apucând lancea, o azvârli în mijlocul încăperii,

fără a părăsi patul; iar după aceea se întinse şi adormi cu tot atâta nepăsare ca şi întâia oară.

Când trecu noaptea, la revărsat de ziuă, domniţa din turn se îngriji de slujbă şi îi trezi pe oaspeţi. După ce ascultară slujba, cavalerul sosit în căruţă se aşeză gânditor la o fereastră, privind pajiştea din vale. La fereastra de alături venise domniţa, nu ştiu ce sfat ţinând destulă vreme cu seniorul Gauvain. Cuvintele nu le cunosc, dar în vreme ce multe îşi făgăduiau, pe pajişte, departe, hăt spre râu, zăriră trecând o litieră, pe care zăcea întins un cavaler de seamă, urmată de trei domniţe în lacrimi scăldate. Şi după ei văzură venind o ceată, în frunte având un mare cavaler, la stânga sa cu o prea frumoasă doamnă. Privind de la fereastră, cavalerul înţelese că aceasta e regina. Nu încetă s-o privească, pierzându-se în contemplare, şi din ochi n-o pierdu cât i-a fost cu putinţă; încât, atunci când nu a mai putut s-o zărească, era în stare să se azvârle pe fereastră, de stânci să se zdrobească. Şi chiar era pe jumătate cu trupul în afară, când îl văzu messire Gauvain, care îl trase înapoi spunându-i:

— Apoi rogu-te, messire, stai în pace! Pentru Dumnezeu, să nu-ţi mai treacă prin minte să făptuieşti asemenea nebunie. Cu adevărat că pe nedrept îţi urăşti viaţa.

— Ba pe bună dreptate, zise domniţa. Nu se va împrăştia pe tot pământul vestea despre nenorocirea sa? Urcat a fost în căruţă şi, desigur, voinţa lui este să fie ucis. Mai mult valorează mort decât viu fiind. Viaţa-i va fi de-acum umilinţă, necaz şi nefericire. Acestea fiind zise, cavalerii au cerut armele şi s-au înarmat; multă curtenie a dovedit atunci domniţa şi multă preţuire şi mărinimie. Căci după ce atâta l-a mustrat şi certat pe cavaler, îi dărui cal şi lance, din dragoste şi împăcare. Şi-au luat rămas bun de la domniţă, după cum era de aşteptat de la asemenea cavaleri, curtenitori şi de bine învăţaţi, şi îşi urmară calea înspre unde au văzut alaiul. Astfel au părăsit

castelul de care nimeni nu ne-o mai vorbi vreodată.

***

S-AU ÎNDREPTAT IUTE SPRE LOCUL UNDE O ZĂRISERĂ pe regină. Împungeau caii la galop, doar-doar or ajunge alaiul din urmă. Au trecut de pajişte, au intrat apoi într-o împrejmuire, până ce-au dat de drum pietruit. Atâta au rătăcit prin pădure, că era trecut de amiază când întâlniră la răscruce o fecioară. Amândoi i-au dat bineţe şi au rugat-o, dacă va şti, să le spună unde era regina dusă. Cu multă chibzuinţă răspunse aceasta, şi le zise[{10}]:

— Dacă îmi veţi făgădui ajutorul vostru, aş şti să vă îndrum, ca să o luaţi pe drumul drept pe care-l căutaţi, şi ţara ştiu s-o spun, şi cavalerul ce-a răpit-o să-l numesc: dar multă osteneală are de-ndurat cavalerul care-n acea ţară vrea să intre; şi până va fi acolo, multă durere.

Messire Gauvain îi spuse:

— Domniţă, dacă m-ajută Domnul, mă leg ca după cum doreşti, la picioare să-ţi aduc, când îţi va fi pe plac, toată puterea mea, numai să-mi spui adevărul!

Cel adus în car nu spune însă că-i promite toată puterea sa, ci o încredinţează, ca om pe care **Iubirea** îl face bogat, puternic şi cutezător peste orice, că fără întârziere şi temere, oricând ea va dori, îi va asculta porunca.

— Vă voi spune, prin urmare, făcu ea; şi iată ce le povesti tânăra domniţă:

— Vă jur seniori că e Meleagant, un cavaler mare şi tare, fiu al regelui din Gorre, cel care a luat-o în ţara de unde niciodată străinul nu se-ntoarce. Doar cu forţa trăiesc străinii acolo, în robie şi exil.

Şi-atunci aceştia au mai întrebat-o:

— Domniţă, unde e această ţară? Cum să găsim cale într-acolo?

— Îndată veţi afla; dară să ştiţi, multe vămi veţi întâmpina, şi trecători mişele. Căci nimeni nu pătrunde acolo cu uşurinţă, dacă nu are îngăduinţa rigăi, pe nume Bademagus, decât doar pe două căi primejdioase foarte, şi prin două treceri tare crunte: prima se cheamă **PODUL APEI**, pentru că sub apă se întinde acesta. E tot atâta apă acolo şi deasupra ca şi dedesubt, nici mai multă nici mai puţină de o parte, aşa e podul, drept la mijloc. Şi nu-i lat decât de un picior şi jumătate, şi tot atâta e de gros. Bine-ați face de n-aţi lua această cale, deşi e mai puţin primejdioasă. Şi mai sunt încă aventuri destule, despre care păstrez tăcerea. Celălalt pod e mai rău şi cu mult mai primejdios, încât niciun om nu l-a trecut vreodată, căci e-ngust ca ascuţişul unei săbii, şi chiar de aceea îi spune lumea pe la noi **PODUL SPADEI**[1]. Iată că v-am înfăţişat adevărul, aşa cum am putut mai bine.

Şi-aceştia o mai întrebară încă:

— Domniţă, dacă găseşti cu cale, arată-ne aceste două drumuri.

Iar domniţa răspunse:

— Drumul acesta duce drept la podul de sub apă, iar aceasta din dreapta spre **Podul Spadei**.

Şi-atunci vorbi cavalerul care-a fost în car:

— Messire, alegerea ţi-o las fără vreun gând ascuns urmează una din aceste căi, şi lasă-mi-o pe cealaltă. Ia-o pe cea care mai mult îţi place.

— Pe legea mea, făcu messire Gauvain, multă primejdie şi trudă sunt şi pe-o trecătoare şi pe alta şi nu prea ştiu pe care s-o urmez. Dar nu se cuvine să dau înapoi, iar pentru că mi-ai îngăduit alegerea, mă-ndrept spre podul de sub apă.

— Se cade aşadar ca fără vorbă, să mă duc la **Podul Spadei**, făcu celălalt, şi bucuros mă supun.

Într-acestea se despart tustrei, după ce fiecare s-a încredinţat voinţei Domnului. Iar când domniţa îi vede pornind, astfel vorbeşte:

— Fiecare din voi îmi datorează răsplată, pe care voi lua-o atuncea când voi vrea. Aveţi grijă,

nu uitaţi pe prietena voastră!

— Nu suntem noi dintre aceia, bună prietenă! răspuns-au cavalerii într-un glas.

Apoi dus este fiecare pe drumul lui.

***

CAVALERUL DIN CARUŢA VISEAZA, CA ORICE om care nici putere, nici pavăză nu are contra poruncilor iubirii; aşa de absorbit este de gânduri, că-şi uită şi de sine, nu ştie de mai e ori nu e; nici numele nu şi-l mai aminteşte, sau dacă-i înarmat sau nu; nu ştie care-i calea ce-o apucă şi nici de unde vine. De nimic nu-şi mai aduce aminte, în afara unui singur lucru şi pentru aceasta le-a dat el uitării pe toate celelalte. Doar la acest singur lucru îi e gândul, încât nici nu vede, nici nu aude în juru-i. Iar calul atât de iute umblă, încât nu are habar de calea întortocheată, ci numai de drumul bun şi drept. Şi-astfel, grăbindu-se, întâmplarea îl poartă într-o câmpie pustie, unde avea de trecut un vad; pe celălalt mal păzea vadul un cavaler înarmat, având alături o domniţă urcată pe un mândru cal. Era târziu după-amiază şi cavalerul tot aşa de cufundat era într-ale sale. Iar calul, văzând apa limpede şi frumoasă şi sete fiindu-i, într-acolo ţintă se îndreaptă. Cel care se ţinea pe celălalt mal strigă:

— Cavalere, eu sunt păzitorul acestui vad, şi trecerea nu ţi-o îngădui.

Cavalerul, cufundat În gânduri, nu-l vede şi nu-l aude, în timp ce calul coboară fără a se opri spre apă. Iar celălalt îi strigă să se îndepărteze de vad. Să dea dovadă de înţelepciune, că nu e trecere pe-acolo. Şi se jură pe inima-i din pieptu-i că aşa va face dacă prin vad va trece cineva. Dar cavalerul nu-l aude, şi-acela a treia oară îl strigă:

— Cavalere, nu tulbura vadul, nesocotindu-mi voinţa şi placul; altfel, pe capul meu, o să te fac una cu apa din râu.

Dar visătorul nu-l aude. Calul intră degrabă în vad, sărind de pe mal, şi începe a se adăpa cu lungi

sorbituri. Celălalt ţipă că i-o va plăti el, cavalerul, ca scutul nu-l va feri şi nici coiful care-i atârnă pe spate. Şi-odată şi porneşte în galop, aruncându-se asupră-i şi doborându-l în mijlocul vadului unde îl oprise să intre, de-i sare lancea şi scutul cât colo. Pomenindu-se în apă, cavalerul tresare aiurit, ca omul care din somn adânc zvâcneşte, nu pricepe şi se minunează cine a putut să-l lovească. Şi-apoi, văzând pe cavaler, îi spune:

— Ei, vasal, de ce m-ai lovit, spune-mi-o, când ştiu că-n calea mea nu te-ai aflat, şi nici necaz nu ţi-am adus vreodată?

— Ei, drăcie, aşa crezi, făcu acela; nu m-ai ţinut de om josnic, când te-am oprit să treci vadul, spunându-ţi de trei ori, şi atât de tare cât am putut să-ţi strig? Doar ai auzit bine cum te-am provocat de două sau de trei ori, dacă-mi vei încălca voinţa, şi am spus limpede că te voi azvârli într-o clipită în apa vadului acesta.

Răspunse atunci cavalerul:

— Blestemat să fiu, dacă te-am văzut sau auzit cândva. Pesemne că îmi era gândul în altă parte când m-am oprit să trec vadul. Dar află că în ceas rău ai săvârşit acest lucru, dacă ajung să prind măcar cu o mână frâul calului tău.

Iar celălalt:

— Ce s-ar întâmpla? Prinde frâul acum pe dată, de îndrăzneşti; dar nu preţuiesc cât un pumn de cenuşă ameninţarea şi orgoliul tău.

— Mai mult nu-mi trebuie. Aş vrea să văd cum ţii piept celor ce vor veni acum.

Atunci înaintează călăreţul în mijlocul vadului, şi când mi-l înhaţă odată celălalt cu mâna stângă de frâu, iar cu dreapta îl împumnă de coapsă, şi mi-l scutură şi mi-l trage şi strânge cu aşa tărie, încât începe a se plânge călăreţul, simţind cum i se scurge toată forţa din trup, şi-l roagă a îndurare:

— Cavalere, rogu-te, să ne-ntrecem mai bine pe drept; ia-ţi scutul, urcă pe cal, şi în lăncii să ne luptăm.

— Ba de loc, pe legea mea, pentru că ştiu că p-aci o să-ţi fie drumul de cum o să te vezi scăpat.

Când îl auzi celălalt, simţi mare ruşine:

— Cavalere, urcă în siguranţă pe cal, şi te încredinţez cinstit că nu dau înapoi şi nici nu fug. Mi-ai spus vorbe de ocară şi m-ai jignit.

Iar celălalt din nou răspunse:

— Leagă-te pe credinţa ta că, de-ţi voi da drumul, nu vei fugi şi nici nu vei da înapoi, şi nici nu mă vei atinge sau de mine te vei apropia până nu mă vei vedea călare. Mă voi purta şi eu cu multă îndurare de te voi birui.

Celălalt se jură pe ce avea mai drag. Iar când cavalerul avu încredinţare, se duse să-şi culeagă scutul şi lancea, care coborau pe firul apei şi ajunseseră depărtişor; apoi se întoarse să-şi ia calul. Când s-a văzut călare, îşi prinse scutul de curele, apucă lancea în dreapta; apoi fiecare dădu pinteni calului şi se repeziră unul spre celălalt, cât au putut mai iute.

Cel care trebuia să păzească vadul atacă mai întâi şi loveşte atât de năprasnic, că lancea-i zboară ţăndări. Dar şi celălalt loveşte, încât îşi trimite potrivnicul drept în mijlocul râului unde apa se întinde deasupră-i. Apoi înapoi se trage şi coboară, căci pe drept credea că pe alţii o sută de felul acesta poate să-i mâne şi să-i gonească din faţa lui. Din teacă scoate sabia de oţel; rivalul se ridică şi scânteiază în aer o sabie la fel. Se luptă corp la corp, scuturile pe care străluceşte aurul le împing înainte şi se acoperă cu ele, în oţeluri încearcă să se taie, şi nu mai încetează, nici se odihnesc. Multe lovituri îşi dau unul altuia şi bătălia aşa se-ncinge, încât multă obidă strânge în inimă cavalerul din căruţă: greu va mai da de capătul drumului, îşi spune, când atâta osteneală pune să-nvingă un singur cavaler. Dacă ar fi dat ieri pe coclauri de alţii o sută, nici prin gând nu i-ar fi trecut că ar putea aceştia să-i reziste. Cuprins e de durere şi mânie, când vede cât de slab este, pierzând

loviturile şi prăpădind vremea. Atunci se aruncă asupra celuilalt şi atâta se grăbeşte, încât vrăjmaşul dă înapoi şi fuge, lăsându-i în stăpânire vadul, spre marea-i deznădejde. Dar cavalerul din căruţă îl goneşte într-atât până îi cade în mâini. Deasupră-i vine căruţaşul, şi se jură că, după cum vede el, în ceas rău l-a aruncat călare peste râu şi l-a smuls gândurilor sale.

Aceste ameninţări ajung la urechea fecioarei ce-l însoţea pe cavaler: împinsă de spaimă, îl roagă de iertare, să nu-i curme viaţa. Cavalerul îi răspunde că va înfăptui într-adevăr omorul, deoarece nu poate lua altă răsplată pentru marea ocară ce i-a fost adusă.

Asupră-i se repede, sabia o-nalţă; iar cel de jos, înspăimântat, îi spune:

— Pentru Dumnezeu şi pentru mine, aibi îndurare!

— Pe onoarea mea, răspunde celălalt, oricât de mişeleşte am fost tratat, nu s-a întâmplat ca un duşman să-mi ceară astfel îndurare, iar eu să nu i-o dau o dată. De aceea o să te iert la rându-ţi, căci nu trebuie să îndepărtez mila de tine de vreme ce mi-ai cerut-o… Dar mai întâi să-mi făgăduieşti pe cuvânt că atunci când te voi chema, vei veni să te recunoşti prinsul meu.

Iar celălalt, plin de mâhnire, este silit să făgăduiască. Fecioara, încă o dată, spune:

— O, cavalere, care te dovedeşti a fi atât de nobil, pentru că iertare ţi s-a cerut şi te-ai înduplecat, dacă niciodată n-ai eliberat pe vreun prins, dezleagă-mi-l pe acesta din închisoare. Îngăduie-i să stea în preajma mea, sub cuvânt că, de va fi nevoie, te voi răsplăti aşa cum vei dori, după a mea putere.

Atunci cavalerul înţelese, după vorba ei, cine era, şi i-l încredinţă pe cavaler. Iar domniţa e plină de umilinţă şi nelinişte, gândind că poate învingătorul îşi va da seama cine-i ea; căci n-ar fi dorit aceasta. Cavalerul se pregăteşte îndată de

drum, iar cel învins împreună cu domniţa se roagă pentru el, apoi îi cer încuviinţare de plecare. El le-o dădu, şi îşi urmă calea, până ce spre seară întâlni o fecioară, peste măsură de frumoasă la chip şi la făptură, împodobită şi frumos gătită. Domniţa îl salută vădind înţelepciune şi creştere aleasă, iar cavalerul îi răspunse:

— Dea Domnul să ai parte de sănătate şi voioşie, domniţă!

Apoi răspunse aceasta:

— Locuinţa mea este pregătită, messire, dacă îţi este voia să mâi peste noapte; dar pentru asemenea găzduire, trebuie să te însoţeşti cu mine; numai cu preţul acesta îţi este îngăduit.

Mulţi ar fi cei care pentru darul acesta i-ar mulţumi de o mie de ori; dar cavalerul pe dată s-a întunecat şi i-a răspuns:

— Domniţă, pentru adăpost îţi dau mulţămire, pentru că în nevoie sunt; cât despre însoţire, nu-ţi fie cu supărare, m-aş lipsi cu mare bucurie.

— Atunci, făcu fecioara, nu te voi ajuta de loc, pentru nimic în lume!

Iar cum cavalerul nu poate într-altfel, cade la învoială. Însă lucrul acesta îl doare; şi tare se întristează, pentru că mult canon va avea la noapte; şi mult necaz şi supărare va avea domniţa care îl conduce. S-ar putea totuşi să-l îndrăgească într-atât, încât nu va voi să-i redea libertatea. După ce cavalerul s-a învoit să îndeplinească plăcerea şi voinţa ei, îl conduce la un castel cum nu era altul mai frumos nici în Tesalia; încins era de jur împrejur de zid înalt şi de apă adâncă, iar înăuntru nu exista niciun bărbat, afară de cel care era dus acum.

***

DOMNIŢA AVEA DREPT LOCUINŢA MULTE ŞI frumoase odăi, şi o sală mare şi bogată. Mergând ei călare de-a lungul râului, iată-i ajunşi la castel. Podul era coborât pentru trecerea lor. După ce l-au trecut împreună, au intrat într-o

sală acoperită de olane. Intrară amândoi pe uşa care au găsit-o larg deschisă şi văzură o masă acoperită cu pânză albă şi lată, pe care erau întinse bucate, şi luminări aprinse aşezate în sfeşnice, şi cupe de argint aurit, şi două ulcioare, unul plin cu dulce vin negru, celălalt cu vin alb şi tare. Lângă masă, în capul unei bănci, au găsit două lighenaşe cu apă caldă pentru spălatul mâinilor; iar în partea cealaltă au dat peste ştergare frumos lucrate, albe şi frumoase. Înăuntru nici urmă de valeţi, de grăjdari sau slujitori. Cavalerul lepădă scutul, agăţându-l într-un cuier, şi îşi rezemă lancea într-un suport înalt. Apoi sări jos de pe spinarea calului, iar domniţa descinse şi ea. Îi plăcu cavalerului că nu a aşteptat să fie ajutată. Cum a coborât, fără o clipă de zăbavă, fugi într-o odaie; îi aduse o pelerină scurtă din lână preţioasă, şi i-o agăţă de umeri.

Sala nu era de loc întunecoasă, deşi începuseră a luci stelele pe cer.; însă erau înăuntru atâtea luminări şi torţe mari aprinse, încât era lumină ca ziua. Prinzându-i de umeri pelerina, grăi astfel domniţa:

— Prietene, iată apă şi ştergar: nu-i niciun paj aici să te slujească, căci nu mai e nimeni în castel în afară de cea care îţi vorbeşte. Spală-ţi mâinile de praful drumului, aşază-te aici şi bine să-ţi fie: bucatele şi vinul te aşteaptă, după cum vezi.

Cavalerul se aşeză cu multă plăcere, iar domniţa luă loc lângă el. Băură şi mâncară împreună, până ce se ospătară pe săturate.

Când s-au ridicat de la masă, fecioara spuse cavalerului:

— Messire, du-te de hoinăreşte pe sub stele, dacă nu-ţi este cu supărare, dar numai atâta vreme, rogu-te, cât vei crede că am putut să mă întind în aşternut. Nici să pierzi vremea, nici să te întorci prea repede, atunci vei putea să vii la timp, aşa cum te-ai legat cu cuvânt.

Iar acesta răspunse:

— Îmi voi ţine făgăduiala şi voi intra atunci când voi crede că a bătut ora.

Şi plecă afară, rătăcind câtva timp prin curte, până e vremea să se întoarcă pentru că trebuia să-şi ţină legământul. Intră înapoi în sală, dar n-o găseşte pe aceea care-i devenise prietenă, nici n-o zăreşte pe nicăieri.

— În orice loc s-ar găsi, îşi spune el, voi căuta-o până voi da de ea.

Îndată porneşte în căutarea ei, pentru că era legat cu jurământ. Şi când intră într-o cameră aude strigăt mare dat de o fecioară, chiar aceea în faţa căreia făcuse legământ. Apoi, zărind uşa deschisă spre o altă cameră, se îndreaptă într-acolo, şi-i cade sub priviri domniţa, pe care un cavaler o răsturnase pe pat de-a curmezişul. Aceasta, bizuindu-se pe ajutorul oaspetelui, se tânguia amarnic:

— Vai, vai, cavalere şi oaspete al meu! Dacă nu-mi vii în ajutor, nimeni din jur nu mă poate salva; şi dacă nu mă scoţi repede din ghearele acestuia, el mă va batjocori în faţa ta. Tu eşti cel care trebuie să te însoţeşti cu mine aşa cum te-ai legat cu jurământ; oare îşi va impune acesta vrerea, necinstindu-mă sub ochii tăi? Nobile cavaler, grăbeşte-te odată, vino-mi repede în ajutor!

Dar la intrare doi cavaleri, straşnic înarmaţi, păzeau în chip de gardieni, ținând sabia în mină. Înapoia lor mai erau patru slujitori, fiecare în mâini cu o secure, dintr-acelea cu care retezi grumazul boului aşa cum ai tăia o tulpină de ienupăr sau de ginestră. Cavalerul se opreşte înaintea uşii spunând:

— Doamne, ce-aş putea să fac? Sunt plecat la drum lung, într-o aşa mare îndatorire cum este aceea de a o căuta pe regina mea Ginevra. Nu trebuie să am suflet de iepure, de vreme ce pentru ea pornit-am la asemenea drum. Dacă la răutate inima mă-ndeamnă şi de porunca-i stau să ascult, în vecii vecilor nu voi ajunge acolo unde ţintesc.

Blestemat voi fi de mă opresc aici. Doar la gândul acesta mă cuprinde dispreţul faţă de mine. Mi-e întunecată inima de mâhnire: infamia este acum partea mea şi durerea încât aş vrea să mor de necaz că am zăbovit aici atâta vreme. Să nu mă ierte Domnul şi să nu grăiesc altfel din trufie, dacă nu-i mai bine să mori cu cinste decât să trăieşti în ruşine. De mi-ar fi calea liberă, de mi-ar îngădui aceştia să trec dincolo fără a mi se opune, ce fel de onoare[12] aş mai dobândi eu? Ar răzbi aşadar cu adevărat până şi cel din urmă om; iar eu ascult cum o fecioară plăpândă mă tot cheamă în ajutor, şi îmi aminteşte de făgăduiala dată, aducându-mi nedrepte învinuiri.

Spunând acestea, se apropie de uşă îşi împinge grumazul înainte, şi vede cum de sus, dinspre uşor, se abat spre el două spade. Repede se trage înapoi, încât cei doi cavaleri nu mai pot să-şi oprească lovitura: cu asemenea turbare loviseră încât atunci când au izbit pământul ţăndări li s-au făcut fiarele amândouă. Văzându-le fărâme, preţui mai puţin securile şi simţi mai puţină frică de cei care le mânuiau. Cavalerul se aruncă printre ei şi loveşte într-o coastă un slujitor, apoi pe altul. Pe cer doi care-i stau în cale îi izbeşte, apucându-i de piept şi de braţe şi-i întinde la pământ cât sunt de laţi. Al treilea nu-şi nimereşte lovitura, dar al patrulea astfel îl atinge încât îi sfâşie pelerina şi cămaşa, zgâriindu-i umărul, iar sângele pe jos se împrăştie. Dar cavalerul nici nu şovăie, nici nu se vaită de tăietură, ci lungeşte pasul şi-l strânge de tâmple pe cel care-o încolţise pe domniţă. Îşi va putea ţine cuvântul înainte de a pleca. De voie, de nevoie, tâlharul este înălţat de picioare; dar cel care greşise lovitura vine spre el cât poate mai repede, pregătindu-i o nouă izbitură şi socotind să-i sfarme capul cu securea. Cavalerul însă, bun apărător, îi pune dimpotrivă pe siluitor, încât securea îl atinge pe acesta şi-i desface umărul de gât. Înşfacă repede o secure, dând drumul celui pe care îl ţinea căci

zor nevoie era să se apere; veneau asupră-i cavalerii, şi cei trei slujitori cu securi îl asaltau năprasnic. Se aruncă atunci între pat şi perete, spunând:

— Acum să îndrăzniţi, mişei! De-aţi fi voi şi treizeci şi şapte, o să vă dau mult de furcă, pentru că iată, am acoperire; n-o să ajungeţi vreodată să mă istoviţi.

Atunci fecioara care îl sorbea din ochi grăieşte:

— Pe legea mea, să nu ai grijă că ţi se va întâmpla ceva acolo unde sunt şi eu.

Şi pe dată îi dă afară pe cei doi cavaleri şi pe slujitori. Iar aceştia ies din odaie în grabă şi fără să crâcnească.

— Messire, adăugă domniţa, cu vitejie m-ai apărat împotriva credincerilor mei: dă-mi mâna şi urmează-mă acum.

Ţinându-se de mână, se întoarseră în sală. Dar cavalerului nu-i convenea de loc această companie şi s-ar fi lipsit cu plăcere de ea.

În mijlocul sălii era întins un pat, pe care străluceau cearşafuri late, albe şi fine. Aşternutul nu era din paie fărâmiţate, nici dintr-o aspră saltea. Cuvertura era ţesută din mătase fină. Domniţa se întinde pe pat, însă fără să se dezbrace, iar cavalerul, pus la grea încercare, începe a se descălţa. De atâta îngrijorare e tot numai o apă. Totuşi, dincolo de acest chin, cuvântul dat învinge şi îi înfrânge rezistenţa. Silit trebuie el să meargă să se culce cu domniţa. Bineînţeles, făgăduiala dată îl obligă. Se întinde şi el în pat fără grabă, îmbrăcat, aşa cum făcuse şi domniţa. Cu multă grijă se fereşte s-o atingă, ba se ţine cât mai depărtat, nu scoate o vorbă, aşa cum nu se cuvine să vorbeşti către un frate care în mănăstire a făcut legământ de tăcere. Nu-şi întoarce privirea nici într-o parte, nici în alta. Nu poate să-i arate prietenie. De ce oare? Pentru că nu-l împinge la aceasta inima sa, deşi domniţa era tare frumoasă şi graţioasă; nu-i este pe plac, iar ceea ce este frumos

şi graţios pentru tot omul nu-l atrage de loc. Cavalerul nu are decât o inimă, şi nici măcar aceasta nu-i aparţine, ci e încredinţată alteia, încât nu poate s-o împrumute aiurea. I-a statornicit inima într-un anume loc **Iubirea**, cea care domneşte asupra inimilor toate. Asupra tuturor? Nicidecum, ci doar asupra celor care sunt de preţ[13]. Şi se cuvine în schimb să preţuim mai mult o inimă căreia **Iubirea** a găsit de cuviinţă să-i poruncească. Într-atât iubirea preţuia inima cavalerului, încât îl aşeza deasupra a toate şi îi dăruia asemenea mândrie, încât nu vreau să-l dojenesc dacă dispreţuia cele oprite de **Iubire** ascultând de voinţa ei.

Fecioara vede şi îşi dă bine seama că acesta nu suferă tovărăşia ei; că el ar pleca bucuros dacă nu ar mai avea nimic de îndeplinit, nevrând măcar s-o atingă.

— Dacă nu-ţi este cu supărare, messire, spuse atunci domniţa, aş vrea să mă retrag. Mă voi duce la culcare în odaia mea, iar domnia ta nu se va mai simţi stingherit. Văd bine că nu-ţi plac mângâierile mele şi nici însoţirea mea. Nu mi-o lua în nume de rău dacă-ţi spun ceea ce gândesc. Odihneşte-te acum, în miez de noapte, căci ţi-ai îndeplinit în aşa fel legământul, încât nimeni n-ar mai putea să pretindă ceva. Domnul să te aibă în pază, eu m-am dus.

Şi s-a şi ridicat. Iar cavalerul nu se întrista, ci bucuros îi îngădui să plece, ca unul care iubeşte cu toată inima pe altcineva. Domniţa îl urmări cu ochii şi îşi dădu seama de aceasta; venită în odaia sa, şi întinzându-se dezbrăcată în aşternut, îşi spunea sie-însăşi:

— Din câţi cavaleri am întâlnit, de-ntâia oară până astăzi, nu-i vreunul să-l preţuiesc măcar a treia parte dintr-un angevin, în comparaţie cu acesta; căci, după cum mă duce mintea şi bănuiesc, el cutează către aşa mare faptă, încât niciun cavaler n-a îndrăznit să mai întreprindă una atât de

însemnată şi plină de primejdii; dea Domnul să ajungă drept la ţintă.

Apoi adoarme şi-i e somnul până ce lumina zilei se revarsă.

***

ÎNDATĂ CE S-AU CRAPAT ZORII ZILEI, DOMNIŢA se trezi şi coborî din pat. De-asemeni cavalerul s-a trezit, în grabă s-a echipat, s-a aranjat şi înarmat, fără a mai aştepta ajutor. Apoi veni şi domniţa, găsindu-l gata pregătit de drum.

— Bună să-ţi fie ziua, îi ură văzându-l.

— Asemenea, domniţă, răspunse cavalerul, şi spunându-i că e cam târziu şi calul nu i-a fost adus. Fecioara dădu poruncă să i se scoată murgul, apoi zise:

— Voi merge, sire, o bucată bună de drum, dacă vei cuteza să mă iei cu domnia-ta şi să mă conduci, după datina şi legea statornicite în regatul Logrei pe vremea când nici nu eram noi pe lume.

Era obiceiul pe vremea aceea că, dacă un cavaler ar întâlni în cale o domniţă sau chiar o fecioară de joasă obârşie de nimeni însoţită, aşa cum ar avea grijă de sine, să-i dea cinstirea cuvenită, dacă voia să-şi păstreze bunul renume; iar de ar silui-o, să fie făcut de ruşine la toate curţile de nobili pentru restul zilelor câte-o mai avea. Dar dacă ea era însoţită, şi vreunui cavaler i-ar fi plăcut cu întâiul să se încerce în luptă, şi ar fi cucerit-o cu armele, era îngăduit învingătorului să-şi împlinească vrerea, fără a-şi atrage ruşine şi blestem. De aceea întreba domniţa dacă el cutează datina s-o urmeze, în aşa fel ca altcineva să nu-i poată dăuna; atunci va merge împreună cu el.

Iar acesta îi răspunse:

— Niciun necaz nu vei păţi, te-ncredinţez, ca mai întâi să nu-mi fie mie adus.

— Să mergem aşadar, făcu ea, dând poruncă să-i fie înşeuat calul.

Îndată poruncile i-au fost ascultate. Calul i-a fost adus, ca şi cel al cavalerului. Amândoi se

urcară în şa, fără scutieri, plecând în mare grabă.

Domniţa încercă să închege vorba, dar lui nici nu-i pasă de câte pălăvrăgea ea, ba chiar îi dispreţuieşte toată vorbăria: drag îi este să stea cu gândurile lui, şi greu îi vine să cuvinte. Foarte adesea **Iubirea** îi deschide rana pe care i-a făcut-o. Nicicând nu aşterne leac deasupra, pentru a vindeca sau alina durerea, nici nu doreşte cineva aceasta, nici nu-i e vrerea să caute leac sau doctor, dacă durerea nu-l împunge; dar el tocmai pe aceasta o căuta cu sârg…

Atâtea drumuri şi cărări ţinură, aşa cum îi îndruma dreapta cale, încât ajunseră aproape de o fântână, aflată în mijlocul unei pajişti. Iar lângă fântână zăcea o lespede de piatră, pe care cineva, cine ştie cine, uitase un pieptăn de fildeş aurit. Nimeni vreodată, de pe vremea lui Ysore[14] nu a mai văzut asemenea lucrătură. Prins în el strălucea ca raza de soare un fir din părul celei care se pieptănase.

Zărind domniţa fântână şi lespedea de piatră şi voind să nu le vadă cel de-alături, alese dinainte altă cale.

Cavalerul distrat şi pierdut în gânduri care îl desfată, nu-şi dădu seama pe dată că era în afara dreptei căi; dar când a înţeles lucrul acesta îndată îi spuse să nu-l înşele; el crede că ea a dat ocol, că s-a îndepărtat de la drumul său pentru a se feri de vreun pericol.

— Opreşte-te, domniţă făcu el nu mergi bine înspre partea aceea! Nimeni, cred eu, n-a luat vreodată drumul bun, dacă s-a întors de la această cale.

— Messire, drumul e mai bun pe-aici, zise fecioara, o ştiu bine.

— Nu ştiu, domniţă, răspunse cavalerul, ce-ţi trece prin gând; dar singură poţi să-ţi dai seama că nu e acela drumul drept bătut. Pentru că l-am apucat pe acesta, nu-i voi da ocol; urmează-mă,

dacă aşa ţi-e dorinţa, căci eu pe acesta îl voi urma acum.

Atunci ţinură calea împreună şi merseră ei până ce au ajuns din nou la lespede şi au văzut pieptenul.

— În viaţa mea după câte îmi amintesc, spuse cavalerul, n-am văzut pieptene mai frumos ca acesta.

— Dă-mi-l, îi porunci fecioara.

— Bucuros, domniţă, zise el.

Şi atunci se-apleacă şi îl ia. Dar când îl are în mână, îndelung îl priveşte şi se uită la firul de păr, până ce pe domniţă o cuprinde râsul. O priveşte mirat cavalerul şi o roagă să-i spună de ce râde. Iar ea:

— Taci, nimica nu-ţi voi spune de astă dată.

— De ce?

— Aşa mi-e voia.

Când auzi aceasta, stăruitor o roagă, ca omul care crede că între prieteni nu se cade să-ţi calci jurământul.

— Dacă inima ţi-a îndrăgit pe cineva în lume, îndură-te, domniţă, în numele lui, te rog şi te implor să nu mai îmi ascunzi cele ştiute.

— Prea mult m-ai rugat ca să nu-ţi spun, zise ea. Îţi voi spune acum adevărul curat. Pieptenul acesta a fost fără îndoiala al reginei, după câte ştiu, şi crede-mă un lucru: firul de păr pe care-l priveşti, atât de frumos şi strălucitor, rămas printre dinţii lui, era cu siguranţă al reginei.

Şi cavalerul îi vorbi:

— Pe legea mea, mulţime afli de regi şi de regine: de care vrei să spui?

— Ei, Doamne, mândre messire, despre soţia regelui Artur.

Auzind aceasta, cavalerul n-a mai avut putere să nu se prăbuşească şi silit a fost să se sprijine cu mâinile de armătura şeii. Domniţa îl privi uluită şi fără grai, gândind c-o să-l vadă căzut. O cuprinse frica, să nu o dojeniţi pentru asta, crezând că-i

leşinat. Şi cu adevărat, nici departe nu era, căci îşi ieşise din simţiri; inima îi era atât de îndurerată, încât omul pierduse graiul şi culoarea. Fecioara coborî din şa şi alergă cât putu mai repede ca să-l sprijine şi să-l ajute, căci pentru nimic în lume n-ar fi vrut să-l vadă întins la pământ. Şi cavalerul, când o văzu, se împurpură la faţă şi îi spuse:

— De ce te îndrepţi spre mine?

Să nu credeţi că domniţa arătă motivul: câtă teamă şi ruşine l-ar cuprinde, câtă jale l-ar apăsa, dacă i-ar spune. Astfel, ferindu-se să-i zică adevărat, răspunse îndatoritoare:

— Messire, vin să-ţi cer pieptenul, pentru asta am coborât din şa; am simţit asemenea dorinţă de-a îl avea mai iute, încât nu m-am mai putut stăpâni. Auzind cavalerul că domniţa dorea pieptenul, i-l dădu în dar, nu înainte însă de a lua cu grijă firul de păr şi a-l opri. Nicicând nu va exista om să vadă un lucru mai onorat, aşa cum îl adoră cavalerul. De mii de ori îl poartă la ochi şi la buze, la frunte şi la obraji; nu este cinstire să nu-i aducă, este fericit, se socoteşte bogat. La piept, în dreptul inimii îl strânge, între zale şi trup. Nu l-ar schimba nici pe un car plin vârf cu smaralde sau rubine. Este convins că nici plăgi rele şi nici alte boale nu-l vor ajunge; dispreţuieşte diamargaritonul, şi leacul de piept şi teriacul, ba chiar pe sfinţii Martin şi Iacob.[15] Aşa credinţă are în firul acesta de păr, încât nu-i pasă de alte ajutoare.

Dar care era povestea lui?

De mincinos şi de nebun m-ar ţine lumea dacă v-aş spune adevărul. Să fi fost plin târgul Lendit din Saint-Denis[16] cu încă şi mai multă avuţie, n-ar fi preţuit cavalerul întreg acel cuprins, puteţi să vă convingeţi, de n-ar fi dat peste acel fir de păr. Şi dacă îmi cereţi să aflaţi totul, chiar aurul, de mii de ori purificat şi tot de-atâtea ori turnat, ar părea mai negru decât noaptea alături de cea mai frumoasă zi de vară pe care am avut-o în ăst an, dacă aţi fi

văzut aurul şi firul de păr aşezate unul lângă celălalt.

Dar pentru ce aş mai înşira vorbe? Fără întârziere fecioara se urcă în şa, luând cu ea pieptenul; iar cavalerul se leagănă în mii de gânduri, purtând firul de păr în dreptul inimii.

Terminându-se câmpia, au dat de o pădure silhuie, şi străbătură o cărare atât de îngustă, încât se înşiruiră unul după altul, căci pentru nimic în lume n-ai fi putut pune alăturea doi cai. Fecioara mergea înaintea cavalerului, ţinând drumul drept. Şi-acolo unde era trecerea mai îngustă, zăresc un cavaler venind. De cum l-a văzut, domniţa îl cunoscu şi spuse:

— Îl vezi, messire, pe-acela care vine drept spre noi, înarmat până în dinţi şi gata de bătălie? Crede neîndoios, că din ăst loc pe dată mă va lua el, fără împotrivire; ştiu eu bine ce gândeşte. Mă iubeşte şi nu se poartă aşa cum se cuvine: şi prin viu grai şi prin trimişi mi s-a destăinuit încă de multă vreme; dar dragostea mea nu-i va fi acordată, căci pentru nimic în lume nu-l voi putea iubi. O, Doamne, mai degrabă mi-aş pune capăt zilelor decât să-l îndrăgesc vreodată. Ştiu bine că în această clipă e minat de o mare bucurie, şi tare se desfată la gândul că voi fi a lui în curând. Acum îmi va fi dat să văd în ce fel te porţi, aşa cum se va arăta ce viţă de viteaz eşti şi dacă braţul tău mă va păzi. De mă vei apăra, voi putea spune fără a minţi că eşti un viteaz fără pereche.

— Ei, ei, făcu acesta.

Şi vorba aceasta preţuieşte tot atât ca şi cum ar fi zis: Nici nu-mi pasă de cele ce îmi spui, de lucru de nimic te înspăimânţi.

Pe când înaintau vorbind astfel, cavalerul venind singur din partea cealaltă se îndrepta în galop spre ei; astfel gonea şi nu-şi cruţa mersul. Se credea foarte norocos, căci nu zărise nimic mai mult decât pe aceea pe care o iubea. Îndată ce se apropie, din toată inima îi dădu bineţe şi-i grăi:

— Fiinţa care mi-e mai dragă în lume, dar de la care primesc puţină bucurie şi multă întristare, să fie binevenită; apropie-te, deci!

Pe bună dreptate domniţa îşi preţuia vorba către el atât de scump, căci doar din buze îi răspunse la salut. Dar mult a însemnat pentru cavaler salutul domniţei, care nu a costat-o nimic şi nici nu îl băgă în seamă. Şi chiar dacă el s-ar fi înfruntat victorios atunci pe câmp într-un turnir, n-ar fi preţuit până într-atât nici onoarea, nici cinstirea cucerită. Iar pentru că acum mai mult se credea şi se preţuia, punând mâna pe frâu, îi zise:

— De-acum eu te voi conduce: am plutit astăzi pe calea cea bună şi dreaptă, şi iată-mă ajuns în portul cel bun. Mi-am revenit pe de-a-ntregul: de la primejdie am tras în port, de la mare supărare la bucurie deplină, de la cumplită durere la sănătate din belşug. Am tot ce am visat, întâlnindu-te acum astfel încât te pot duce cu mine, fără să comit lucru de ruşine.

— Nu spera în van, zise domniţa, căci cavalerul acesta mă conduce.

— Pe calea rea te-a îndreptat, desigur, făcu el, căci acum te am în mână. Mai trebuie să mănânce acest cavaler o butie de sare, gândesc eu, până să te apere împotriva mea; nu cred să întâlnesc vreodată un om din mâinile căruia să nu te cuceresc. Când te-am întâlnit atâta de uşor, n-are decât să-i pară rău acestuia; te voi lua dinaintea lui, iar el n-are decât să facă ce-o pofti.

Pe cavaler nu-l cuprinse mânia auzind aceste vorbe trufaşe, ci, fără dojană sau laudă, la această provocare începu a-i zice:

— Messire, nu te grăbi, nici nu-ţi risipi vorbele, ci cuvântă ceva mai cu măsură. Nu îţi voi încălca dreptul de îl vei avea. Află că sub paza mea este această fecioară. Las-o, mult prea mult ai reţinut-o, mai ales că nu te ia în seamă.

Celălalt răspunse că s-ar mistui în foc, dacă nu o va lua chiar şi fără voia ei.

Primi răspuns:

— N-ar fi un lucru bun dacă ţi-aş îngădui să o duci cu dumneata; află deci că mă voi bate mai întâi. Dar dacă în luptă vrei să ne întrecem, nu ne-ar fi cu putinţă în locul acesta; să mergem deci până la loc deschis, într-o pajişte sau la câmpie.

Celălalt zise că nici nu vrea altceva, adăugind:

— Desigur, primesc, nu pot decât să-ţi dau dreptate, căci tare îngust e drumul acesta; calul meu a intrat la strâmtoare, şi mi-e teamă să nu-şi sfâşie coapsa mai înainte de a fi în stare să-l întorc.

Atunci se întoarse cu multă trudă, iar calul nu se răni, nici nu i se întâmplă vreun rău.

— Fără îndoială sunt tare mâniat că nu ne-am întâlnit în loc larg şi înaintea oamenilor, pentru că mult mi-ar fi plăcut să se vadă care este cel mai bun dintre noi. Dar veniţi după mine, vom merge să căutăm: o să găsim în apropiere loc liber, mare şi necuprins.

Merseră atunci până au dat de o pajişte. Se aflau acolo mulţime de fecioare, de cavaleri şi domniţe, care îşi treceau vremea cu jocuri, fiind locul tare atrăgător[17]. Nu se ţineau toţi de şotii, ci unii se întreceau în jocuri de dame sau de şah. Alţii îşi treceau vremea în joc de zaruri. Alţii care se mai găseau pe-acolo, amintindu-şi de copilărie, jucau ronde, farandole şi alte asemenea dansuri, cântau, săreau şi se trânteau sau se sileau în lupte.

Un cavaler mai în vârstă se ţinea la celălalt capăt al pajiştii pe cal andaluz, cu căpăstrul şi şaua de aur. Părul său era cărunt la tâmple. Cu mâna sprijinită în şold, pentru a-şi lua înfăţişare aleasă, îmbrăcat, în acea zi frumoasă, numai în cămaşă, cu o pelerină scurtă, toată din lână scumpă şi blană de veveriţă, atârnându-i pe umeri, urmărea jocurile şi dansurile, într-altă parte, lângă o cărare, se aflau vreo douăzeci şi trei de cavaleri înarmaţi, călări pe cai buni de Irlanda.

Cum îi văzură venind pe cei trei, toţi contenură jocurile, dând strigăt peste toată pajiştea:

— Iată-l, priviţi-l pe cel care a fost dus în car! Nu există vreunul să mai intre în joc cită vreme el este aici. Blestemat fie şi cel care vrea să joace, şi cel căruia îi e mintea la joc cât se va mai găsi el pe-aici. Între timp, iată că se duce înspre cavalerul încărunţit cel care-o iubea pe fecioară şi crede că este a lui, zicând:

— Sire, mare bucurie mi-a fost dată, şi cine are urechi de auzit, să audă, pentru că Dumnezeu mi-a dat lucrul pe care l-am dorit în toate zilele mai presus de orice. Nu mi-ar fi dăruit atâta nici dacă rege m-ar fi încoronat, şi nici el nu s-ar fi ales cu atâta mulţumire şi aşa câştig. Căci darul acesta e bun şi frumos.

— Nu ştiu însă dacă este al tău, spuse cavalerul către fiul său.

îndată îi răspunse acesta:

— Nu-ţi dai seama? Nu vezi aşadar? Pe Dumnezeu, nu te îndoi de loc, sire, când vezi că o duc de mână: am întâlnit-o pe când venea încoace în pădurea din care tocmai am ieşit. Cred că Dumnezeu mi-a scos-o în cale şi am luat-o ca pe un lucru al meu.

— Nu ştiu însă dacă cel pe care-l văd împărtăşeşte aceeaşi părere; şi bănuiesc că o va apăra în luptă. Între timp, horele încetaseră cu totul; văzându-l pe acel cavaler, nici joc, nici bucurie nu-i mai îndemna, de răul şi obida lui. Cavalerul fără întârziere, urmând-o pe fecioară, zise:

— Renunţă la domniţă, cavalere, căci nu ai niciun drept! De vei îndrăzni să o atingi, pe dată în locul acesta o voi apăra împotriva forţei tale.

Iar cavalerul vârstnic spuse:

— Nu vedeam eu bine, aşadar? Mândrul meu fiu, nu mai opri fecioara, lasă-i-o.

Dar acesta nu-i făcu de loc pe plac, ci se jură că nu-i va da drumul în niciun chip:

— Să nu-mi deie Domnul nicio bucurie dacă o voi înapoia! O am în mână şi o voi stăpâni ca pe feuda mea. Doar străpuns să-mi fie scutul şi rupte curelele, doar niciun dram de încredere să nu mai am în braţul meu şi în armele mele, nici în spadă şi nici în lance, atunci i-o voi lăsa pe prietena mea.

— Nu-ţi voi îngădui în niciun chip să lupţi, orice ai spune, îi răspunse tatăl; prea te încrezi în vitejia ta. Ci fă aşa cum îţi poruncesc eu.

— Cum? Ţâşni celălalt plin de trufie. Sunt un copil ca să mă înspăimânți? Cu aceasta pot să mă fălesc: nu-i, oriunde ai căta, cavaler atât de bun, pe tot pământul înconjurat de ape, căruia să i-o las, şi pe care să nu cred că într-o clipită îl voi birui.

Grăi tatăl:

— Cred, fiul meu drag, că gândeşti astfel după cum îţi este virtutea; dar eu nu voi şi nici nu-ţi îngădui să te încerci astăzi cu acesta.

— M-aş face de ruşine dacă sfatul ţi-l voi urma. Afurisit să fie cel care te va crede şi care s-ar purta ca un laş. Este adevărat că prost târg se încheie între prieteni; aici nici nu pot să mă tocmesc, deşi e limpede că vrei să mă înşeli. Înţeleg acum că mai curând pot să-mi arăt vrednicia într-un loc străin. Niciodată om care nu m-ar cunoaşte nu s-ar împotrivi voinţei mele, în timp ce dumneata te pui potrivnic şi mă păgubeşti. Şi cu atât sunt mai întristat, cu cât mi-ai adus dojană; căci află că omul care se împotriveşte voinţei cuiva, fie bărbat ori femeie, mai mult o înteţeşte şi o aprinde. Iar dacă acum mă voi lăsa cumva în voia voastră, niciodată să nu-mi deie Domnul fericire; aşa că mă voi bate împotriva voinţei voastre.

— O, sfinte Petre, căruia mă închin, făcu tatăl, acum înţeleg eu că n-ajung la niciun capăt cu rugămintea. În zadar te dojenesc, vremea mi-o pierd de pomană. Dar voi rândui asemenea lovitură, în ciuda voinţei tale, încât te voi face să joci aşa cum cânt eu, căci vei fi biruit.

Şi îndată chemă la el pe toţi cavalerii, care se şi strâng în juru-i. Le dădu poruncă să-l ţină pe fiu-său, nefiindu-i de vreun folos sfatul, şi spunându-le:

— Mai degrabă îl ţin legat decât să-l las în luptă. Voi toţi împreună sunteţi oamenii mei şi îmi datoraţi credinţă şi iubire. Pentru tot ceea ce vă leagă de mine, vă rog şi vă dau poruncă. Mare nebunie face, pare-mi-se, şi multe făptuieşte din nemăsurată trufie, când se dezice acesta de voinţa mea.

Cei de faţă răspund că-l vor prinde şi că, îndată ce îl vor lega, îi va pieri cheful de luptă, trebuind, împotriva voinţei sale, să o înapoieze pe fecioară. Se şi reped atunci toţi laolaltă şi-l prind de braţe şi de piept.

— Doar nu eşti smintit? făcu tatăl; ascultă-mă acum cu luare aminte. Iată că nu mai ai forţă şi nici nu-ţi stă în puteri să lupţi şi să te loveşti cu acesta, trebuie să te doară, oricât te-ai necăji şi apăsa. Ceea ce îmi place şi se cuvine să-ţi îngădui, vei asculta ca un fiu de treabă. Cunoşti tu care-i gândul meu? Pentru ca prea mare să nu-ţi fie chinul, îl vom urmări amândoi, dacă vrei, pe cavaler, azi şi mâine, şi prin codru şi la câmpie, fiecare mergând pe calul său. Cu condiţia aceasta şi în felul acesta, am putea îndată să găsim ceva după care îţi voi îngădui să-ţi încerci forţele şi să lupţi după cum ţi-e placul.

Şi fiul, de voie de nevoie, silit este să-i dea ascultare. Fiindcă el altcumva nu poate, zice că va îndura şi aşteptarea, numai să-l urmărească împreună. Fiind de faţă la această întâmplare, oamenii care se găseau pe pajişti îşi spun:

— Aţi văzut? Cel care a fost în car a dobândit aici atâta onoare încât se duce cu iubita fiului seniorului nostru, iar messire suferă din cauza aceasta. Putem spune într-adevăr că a descoperit în el vreun merit dacă îi îngăduie să plece cu ea.

Afurisit să fie cel care se va opri din jocuri pentru el. Haideţi să dansăm!

Apoi reîncepură jocurile şi horele şi dansurile.

Îndată cavalerul îşi continuă drumul, nemaiîntârziind pe pajişte; fecioara nu se despărţi de el, ci îl urmă. Merg amândoi în mare grabă; tatăl şi fiul îl urmăresc de departe prin iarba cosită. Au mers ei până după-amiază, când au dat, într-un loc foarte frumos, de un schit, iar alăturea de un ţintirim înconjurat de zid. Cavalerul nu se purtă nici ca un bădăran, nici ca un nesăbuit, ci intră în mănăstire pe jos, să se roage Domnului. Domniţa îi ţinu calul până ce se întoarse. Terminând rugăciunea şi întorcându-se, îi ieşi în întâmpinare un călugăr încovoiat de bătrânețe. Când s-a apropiat, îl rugă cavalerul cu multă blândeţe, să-i spună ce se găsea acolo, între ziduri. Acesta îi răspunse că era un cimitir.

— Arată-mi-l, iar Domnul să te binecuvânteze.

— Bucuros, messire.

Urmându-l pe călugăr, cavalerul intră şi văzu cele mai frumoase morminte, că n-ar fi putut găsi altele la fel nici până în principatul Dombes[18] sau de aici până la Pampeluna[19]. Şi pe fiecare erau săpate semne, arătând numele celor care vor odihni înăuntru, însuşi cavalerul începu să citească semnele, unul după altul, găsind: „Aici se va odihni Gauvain, ici Ludovic, iar dincolo Yvain“. După aceştia trei a mai citit multe nume de cavaleri vestiţi, dintre cei mai onoraţi şi mai de frunte, şi din această ţară şi de-aiurea. Printre morminte iată şi unul de marmoră, care pare mai nou, mai presus decât toate bogat şi frumos. Cavalerul îl chemă pe călugăr şi-l întrebă:

— Mormintele acestea care le văd aici cui vor sluji?

Iar acesta îi răspunse:

— Ai privit semnele: dacă le-ai înţeles, atunci şti ce spun ele şi ce înseamnă mormintele acestea.

— Şi cel mare de colo, rogu-te, cui îi va fi de folos?

Răspunse sihastrul:

— Multe am a-ţi spune. Acest sicriu le întrece pe toate care vreodată au fost făcute. Eu n-am mai văzut, şi nici altcineva, unul atât de bogat şi lucrat atât de desăvârşit. Este frumos pe dinafară, dar şi mai grozav pe dinăuntru. Nu-ţi face însă gânduri din pricina asta, pentru că la nimic nu ţi-ar sluji; n-o să-i vezi niciodată interiorul. Mormântul e acoperit de-o lespede şi află, lucrul e sigur, ar trebui şapte oameni s-o ridice, fiecare mai tare decât noi doi. Se află aici şi semne scrise care spun: cel care va ridica singur această lespede prin forţa lui, îi va elibera pe toţi prizonierii din ţara din care nu pleacă nimeni, şerb sau gentilom; din ţara de unde nimeni nu s-a mai întors. Se ţin închişi străinii, în timp ce pământenii se duc şi vin înăuntru şi afară, după cum li-e voia. Fără a mai zăbovi, cavalerul apucă lespedea şi apoi o ridică, fără mare străduinţă, mai uşor decât n-ar fi făcut-o zece oameni care-ar fi pus toată fiinţa lor. Rămase pustnicul atât de uluit, mai că nu căzu împietrit de uimire văzând această minune, căci nu credea că o să se întâmple aşa ceva în câte zile mai avea el de trăit.

— Messire, mare mi-e dorinţa să-ţi aflu numele atunci. Mi-l vei spune oare?

— Nu, spuse cavalerul, pe legea mea.

— Desigur, făcu celălalt, îmi pare rău, dar dacă mi l-ai spune, ai îndeplini mare curtenie şi ai putea găsi un bun câştig. Cine eşti şi din ce loc?

— Eu sunt cavaler, după cum vezi, născut în ţara Logrei: aş vrea aceasta să-ţi ajungă. Iar domnia-ta, spune-mi, te rog. Cine se va odihni în mormântul acesta.

— Messire, cel care-i va elibera pe toţi cei prinşi în capcana tărâmului de unde nimeni nu se mai întoarce.

Când a aflat tot, cavalerul îl lăsă în paza lui Dumnezeu şi a tuturor sfinţilor săi. Apoi se îndreptă spre domniţa care-i ţinea calul. Sihastrul cel cărunt o văzu atunci când îl însoţi pe cavaler. Şi-n timp ce fecioara se urca în şa, sihastrul îi şi povesti ce făptuise cavalerul în ţintirim, şi-i făcu rugămintea să-i spună numele lui, dacă i-l ştie. Aceasta îi mărturisi că nu-l cunoaşte, ci doar un lucru îi spune sigur: nu se află cavaler mai vrednic în toate cele patru zări.

Îndată fecioara îl părăseşte, pe cavaler urmându-l în goană. Şi iată că cei care alergau strâns după el ajung şi-l zăresc pe sihastru singur înaintea bisericii. Îl zări bătrânul cavaler în cămaşă şi-i adresă cuvânt:

— Messire, nu cumva văzut-ai, spune-ne, un cavaler ducând o tânără domniţă?

— Greu nu-mi este să vă povestesc întregul adevăr, căci nu e mult de când de aici s-a dus. Cavalerul a intrat aicea şi a făptuit mare minune: singur a ridicat lespedea de marmură de pe mormânt, şi încă fără să icnească. Se duce necontenit în ajutorul reginei, şi fără îndoială că îi va fi de ajutor, şi ei şi întregii celeilalte omeniri. Însăşi domnia-ta o ştie, care ades citit-ai cele pe lespede înscrise. Nu s-a născut a doua oară, şi nici în şa vreodată n-a urcat vreun cavaler făcut de om şi din femeie care să fie ca acesta.

Zise atunci tatăl către fiu-său:

— Cum ţi se pare, fiule? Aşa că-i tare vrednic cel care a făcut asemenea sforţare? Spune-mi tu acum unde a fost dreptatea: pe-a ta a fost ori după a mea? Nici pentru târgul Amiens n-aş consimţi să lupţi cu el. Te-ai zbătut mult totuşi, până am reuşit să-ţi schimb gândurile. Putem să-ntoarcem calea, căci nesăbuiţi am fi dacă l-am urmări de-acum înainte.

— Şi eu zic la fel, răspunde celălalt; la nimic nu ne-ar mai ajuta să-l urmărim. Deoarece astfel ţi-e voia, să ne întoarcem.

Iar întorcându-se, au dat dovadă de înţelepciune.

***

TOT DRUMUL FECIOARA STĂTEA PE LÂNGĂ CAVALER, dorind să-l facă s-o asculte şi numele să i-l afle. Şi-i cere să i-l spună, şi-l tot roagă, până ce cavalerul îi spune apăsat:

— Nu ţi-am mai spus că sunt din ţara regelui Artur? Pe credinţa pe care o datorez lui Dumnezeu şi măreţiei sale, nu-mi vei afla numele vreodată.

Atunci domniţa îi spuse să-i îngăduie despărţirea, să plece înapoi: iar el o părăsi cu multă bucurie. Acestea fiind zise, fecioara plecă, iar cavalerul, până târziu spre seară, ţinu singur calea. La întâmpinarea serii, cum îşi urma drumul, întâlni un călăreţ venind din pădurea unde vânase. Acesta, mergând cu viziera în jos, îşi încărcase vânatul pe c-are i-l îngăduise Dumnezeu pe un cal de vânătoare, mare şi cenuşiu. Boiernaşul[20] îl întâmpină îndată pe cavaler şi îi oferi găzduire.

***

MESSIRE, FACU EL, VENIT-A TIMPUL NOPŢII; E vremea adăpostirii, dacă eşti om cu judecată. Am în apropiere casa mea, unde pot să te îndrept. Astfel, nimeni nu te va găzdui mai bine, căci voi face tot ce îmi va sta în puteri. Dacă îţi place, voi fi foarte mulţumit.

— Sunt foarte bucuros, la rândul meu, zise cavalerul.

Fără a mai pierde vremea, boiernaşul îşi trimite fiul înainte să dea de veste, casa s-o gătească şi bucătarii să-i grăbească. Pe dată scutierul se supune poruncii, cu multă bucurie şi veselie, şi se aşterne mai iute la drum. Iar aceştia, care n-au a se grăbi, şi-au urmat apoi drumul, până ce ajuns-au la conac. Boiernaşul avea de soţie o foarte îndatoritoare doamnă, şi cinci fii mult iubiţi – trei băieţandri scutieri şi alţi doi cavaleri, şi două fiice nobile şi frumoase, încă nemăritate. Nu erau de prin locurile acestea, erau prizonieri şi-n temniţă zăcură multă vreme; ei erau născuţi în ţara Logrei.

Boiernaşul l-a băgat pe cavaler în ogradă, şi doamna se grăbeşte în întâmpinare, iar fetele şi băieţii sar şi se străduiesc cu toţii să-l slujească; îl salută şi îl ajută să coboare. De stăpân nu se îngrijesc mai de loc, nici surorile nici cei cinci fraţi, căci cunoşteau prea bine care e vrerea părintelui lor. Mult îl cinstesc şi-l răsfaţă: şi după ce i-au luat armele, una din cele două fiice îşi descheie de la gât o pelerină şi o aşeză pe umerii cavalerului. Nici nu mai spun apoi ce bine a fost servit la cină. Iar când a trecut vremea mesei, nu a fost în primejdie să vorbească de mai multe lucruri odată. Boiernaşul a început mai întâi să întrebe oaspetele cine era şi din ce ţară, dar fără să-i ceară numele. Cavalerul îi răspunse pe dată:

— Sunt din regatul Logrei şi n-am mai fost vreodată prin locurile acestea.

Auzind acestea, boiernaşul se mâhneşte peste poate, iar soţia şi copiii de asemeni; nu e unul să nu simtă întristare. Apoi încep a-i spune:

— La mare nenorocire venit-ai, sire mult iubit, şi e păcat de domnia-ta! Căci de acuma vei ajunge ca noi, în robie şi exil.

— Dar de unde sunt domniile voastre?

— Sire, suntem şi noi din ţara domniei-tale. Multă lume de acolo e coborâtă în robie pe acest pământ. Blestemată fie legea şi odată cu ea cei care o păzesc. Căci nu-i străin aici să vină şi care, vrând apoi să plece, să nu fie cu de-a sila oprit. Cine vrea, n-are decât să intre, dar aici trebuie să rămână. Asupra domniei-tale soarta şi-a spus cuvântul: de-aici n-o să mai ieşi, cred eu, în veci.

— Ba da, spuse acesta, dacă voi fi în stare.

Boiernaşul îl întrebă iute:

— Cum? Gândeşti că poţi ieşi?

— Desigur, dacă va vrea Domnul şi de voi pune toată puterea mea.

— Aşadar atuncea vor ieşi toţi ceilalţi liberi pe de-a-ntregul; căci dacă unuia singur îi e dat pe

drept să iasă, toţi ceilalţi vor putea în voie să-l urmeze fără împotrivire.

Într-acestea gazda îşi aminteşte că auzise şi i se povestise, cum un cavaler de neasemuită bunătate are să pătrundă cu forţa în ţară pentru regina pe care o ţinea Meleagant, fiul regelui; îşi spuse în sinea lui:

— Fără doar şi poate, el este acela, şi chiar i-o voi spune. Apoi:

— Nu-mi ascunde nimic, messire, din rostul domniei-tale, şi mă leg atunci să te sfătuiesc cum m-oi pricepe eu mai bine. Eu însumi voi avea folos, dacă vei izbuti. Spune-mi adevărul, spre folosul domniei-tale şi al meu. Am convingerea că ai venit în ţara aceasta pentru regină, între oamenii aceştia păgâni care sunt mai răi decât sarazinii.

Iar cavalerul îi răspunse:

— N-am venit nicidecum pentru alt lucru. Nu ştiu în ce temniţă e-ascunsă doamna mea, dar năzuiesc la ajutorarea ei. Mare nevoie aş avea de un sfat. Sfătuieşte-mă, dacă îţi este cu putinţă.

— Messire îi zise acesta: ai apucat un drum cu primejdii multe. Drumul acesta duce de-a dreptul la Podul Spadei. Gândesc că ai trebuinţă de un sfat: dacă vrei să mă crezi, ai ajunge la Podul Spadei pe un drum mai sigur pe care te-aş conduce eu.

Iar cel care râvneşte drumul cel mai scurt întreabă:

— Va fi acela tot aşa de drept ca şi această cale?

— Nu, dimpotrivă, este mai lung, dar e mai sigur

— Atunci nu mă priveşte. Ci povesteşte-mi despre, această cale.

— Gata sunt, făcu gazda; dar cred că nu te vei alege cu folos dacă vei urma acest drum. Vei ajunge mâine la un pas pe nume **TRECATOAREA DE PIATRĂ**, unde vei putea de îndată să ai necazuri. Doreşti să-ţi mai spun aşadar cât de primejdioasă este? Pe-acolo nu poate

trece decât un singur cal: umăr la umăr n-ar putea înainta doi oameni, iar trecerea este bine păstrată şi apărată. Nu-ţi va fi de loc îngăduită, doar pentru că vrei să treci pe acolo. Vei primi multe lovituri de lance şi de spadă şi destule vei împărţi până vei ajunge dincolo.

Când termină totul de povestit, unul din fiii boiernaşului, care era cavaler, înaintă şi zise:

— Messire, l-aş putea însoţi pe acest senior, dacă nu-ţi este cu supărare.

Auzind aceasta, unul din paji se ridică, zicând:

— Voi merge şi eu.

Tatăl le dădu binecuvântarea la amândoi cu multă bucurie. De-acum nu va mai merge singur cavalerul, şi le mulţumeşte, căci tare îi plăcea compania lor. Apoi conteniră vorba şi-l îndemnară pe cavaler la culcare; acesta adormi îndată de obosit ce era. Cum au mijit zorile se trezi; cei care trebuiau să-l însoţească îl văzură şi se ridicară şi ei. Cavalerii s-au înarmat, şi-au luat rămas bun şi p-aci li-e drumul; pajul Ie deschidea mândru calea.

Şi-au mers ei împreună până au ajuns la trecătoarea de piatră când nu se ridicase încă soarele. În mijloc se afla un foişor cu creneluri, unde se aţinea păzitor pe orice vreme. Bine nu se apropiară, că omul din turn îi zări şi strigă cu glas de clopot chemător:

— Vine-un om cu gând rău, vine-un om cu gând rău!

Îndată ieşi din turn un cavaler călare încins în armură strălucitoare, având într-o parte şi alta slujitori cu securi ascuţite. Iar când cavalerul se apropie de trecătoare, cel care o păzea îl ţinea de rău, precum că s-a lăsat dus în căruţă, zicându-i:

— Ei, vasale, mare îndrăzneală ai avut şi nerod te-ai arătat de-ai intrat în ţara aceasta. Nu trebuie vreodată să păşească pe aici om care a fost în car, nici vreodată Domnul să-l ajute.

Apoi unul către celălalt îndeamnă caii cât pot mai tare. Cel care trebuia să se îngrijească de

trecătoare loveşte de-şi sfărâmă lancea în bucăţi şi acestea-i cad din mâini. Iar cavalerul îl ţinteşte la gât, drept deasupra marginii scutului încât mi ţi-l aruncă încolo, pe deasupra stâncilor; sar slujitorii cu securi, dar greşesc ţinta cu bună ştiinţă, căci nu vor să pricinuiască vreun rău nici cavalerului, nici calului. Cavalerul înţelege îndată că aceştia nu vor să i se opună şi nici nu-i vor răul, astfel că nu-şi mai trage spada, şi trece dincolo fără luptă. Iar după el soţii lui, unul zicând către celălalt:

— Nu-i pe lume cavaler asemănător, nici n-o să mai apară; n-a făptuit el lucru de minune, trecând pe-aicea cu împotrivire?

— Frate mult iubit, fugi iute, zău, zise cavalerul către fratele său, acasă la tatăl nostru, să-i povesteşti această aventură.

Dar pajul striga sus şi tare şi se jura că n-are de gând s-o pornească înspre casă, nici vreodată să se despartă de acest viteaz, până când nu-l va înarma şi pe el şi învesti cavaler. Să se ducă el cu vestea daca aşa-i e pofta.

Merg ei aşa tustrei laolaltă până când trece bine de amiază. Şi-atunci dau de-un om care îi întreabă cine sunt. Iar ei:

— Suntem cavaleri, care ne ducem cu treburile noastre.

Şi spuse omul cavalerului:

— Messire, aş dori să te găzduiesc acum împreună cu aceşti soţi. El ţinu cuvântul către acela care i se părea celorlalţi domn şi stăpân.

Dar acesta îi răspunde:

— Nici vorbă nu încape să caut găzduire la această oră; căci nu-i vrednic cel care rămâne şi se odihneşte în voie, când a pornit la drum lung. Iar eu pornit-am la astfel de treabă încât doar mai târziu îmi voi căuta o gazdă.

— Dar casa mea, îi spuse omul iarăşi, nu-i de loc pe-aici prin preajmă, ci e drum lung până acolo. Puteţi să mă urmaţi pe cuvânt, pentru că

găzduire veţi afla la timp, lăsându-se noaptea când veţi ajunge.

— Dacă-i aşa, zise cavalerul, să mergem.

S-au întins atuncea la mers, omul înainte, îndrumându-i, iar ceilalţi după el la drum deschis. Şi după ce-au mers o bucată, le iese în cale un scutier ţinând-o numai într-un galop pe-o iapă grasă şi rotundă ca un măr.

— Messire, messire, striga scutierul către om, vino mai iute, căci cei din Logra au pornit răscoală cu cei de pe acest pământ. A şi început războiul, şi lupta, şi omorul. Zvonit-au că a pătruns în ţinut un cavaler care în multe locuri s-a bătut şi că nu poţi să păzeşti în drumu-i trecătoare fără ca el să nu străbată şi necazuri să nu aducă. Cu toţii vorbesc pe-aicea că el îi va libera şi îi va da jos pe-ai noştri. Aşa că grăbeşte-te, pe legea mea!

Atunci pornit-a omul în galop. Ceilalţi s-au bucurat foarte de cele auzite, căci ar vrea să-i ajute pe-ai lor. Spuse fiul boiernaşului:

— Messire, auzit-ai ce-a spus această slugă! Hai să-i ajutăm pe oamenii noştri care au pornit lupta cu duşmanii.

Între timp omul se tot ducea, fără a-i mai aştepta, îndreptându-se în graba mare spre o fortăreaţă înălţată pe o culme şi fugind spre intrare cu aceştia pe urmele lui. Curtea era împrejmuită de ziduri înalte şi apărate de un şanţ.

Cum au intrat înăuntru, după ei s-a fost închis o poartă pentru a le tăia calea de întoarcere.

— Ei, spuseră, doar n-o să ne oprim aicea paşii.

Şi grăbiră după acel om, spre o ieşire care nu le era oprită. Dar îndată ce acela se găsi afară căzu după el un chepeng. Aceştia, văzându-se întemniţaţi, se îndurerează foarte, căci gândesc că au fost solomoniţi; însă cel despre care mai am încă multe a vă spune ţinea în deget un inel a cărui piatră scoasă la vedere avea puterea să spulbere orice vrăjitorie. Cavalerul puse inelul în faţa ochilor, privi piatra şi spuse:

— Doamnă, doamnă, dacă mă va ajuta Dumnezeu, aş avea în ăst ceas mare nevoie să-mi vii în ajutor. Doamna aceasta era o zână, care îl crescuse de mic şi îi dăruise inelul. El avea mare încredere, în orice loc s-ar fi aflat, că zâna îi va veni în ajutor. Dar vede el bine la acest apel şi cunoaşte după piatra de la inel, că nu e vorba de vrăjitorie, aflând îndată foarte sigur că au **fost** închişi şi împresuraţi.

Şi-atunci ajung la poarta închisă a unei poterne strimte şi joase. Scot tustrei spadele şi încep a lovi cu atâta nădejde că au şi tăiat grinda.

Cum s-au văzut afară din turn, zăriră vâlvoră mare în josul unei pajişti: erau atât de o parte cât şi de cealaltă cam la o mie de cavaleri, în afară de deasă pedestrime ţărănească. Pe când coborau la vale, grăi fiul boiernaşului, înţelept şi cumpănit:

— Messire, dacă ne ducem să lovim acolo, s-ar cuveni să ştim cine să meargă mai întâi să cerceteze şi să afle de care parte se ţin oamenii noştri. Nu ştim dinspre ce parte bat ei, dar mă voi duce dacă vrei.

— Desigur, spuse cavalerul, pleacă iute şi întoarce-te degrabă.

Acesta porni ca vântul şi se şi întoarse într-o clipită, zicând:

— Ne-am potrivit bine, căci m-am încredinţat ca ai noştri se găsesc de partea aceasta.

Iar cavalerul se îndreaptă atunci spre învălmăşeală. Şi întâlnind un cavaler venind spre el, primi lupta şi îl răni atât de grozav între ochi, încât îl întinse mort. Iar scutierul se dădu jos, înhăţă calul cavalerului, îi culese armele şi se înarmă frumos şi cu îndemânare.

Când s-a văzut înarmat, fără întârziere se urcă pe cal, îşi prinse scutul, luă lancea, care era mare, trainică şi vopsită, îşi încinse de-o parte o spadă ascuţită şi lucitoare ca oglinda. Apoi în luptă îi urmă pe fratele şi pe domnul său, care îşi şi croise în încăierare largă cale, rupând şi, despicând şi

zdrobind scuturi şi coifuri şi zale, Nu-l apără nici fier nici lemn pe cel lovit, ci este scos din luptă sau zboară mort de pe cal. Atât de bine se lupta singur încât îndată îi biruia pe toţi, iar cei care veniseră cu el desăvârșeau lucrul cu multă vrednicie. Cei din Logra se minunau văzându-l şi întrebară de el în şoaptă pe fiul boiernaşului. Atâţia l-au întrebat, încât acesta le răspunse:

— Seniori, el este cel care ne va scoate pe toţi din surghiunul şi din marea nenorocire în care am zăcut îndelung. Îi datorăm multă cinstire, căci, pentru a ne scoate din întemniţare, prin multe locuri primejdioase a trecut şi multe altele va mai străbate. Multe mai are de făcut şi multe a împlinit.

Când au auzit această veste, mare. Le-a fost bucuria; vestea şi-a luat zborul şi s-a răspândit pe tot câmpul, încât toţi au auzit şi au aflat. Din bucuria pe care o au, le creşte forţa şi îşi dau silinţa astfel încât lovesc mulţi duşmani. Faptul că îi hărţuiesc atât de rău se datoreşte, pare-mi-se, mai mult vredniciei unui singur cavaler, decât a celorlalţi toată la un loc.

Şi dacă n-ar fi fost aproape noaptea, înfrânţi ar fi plecat duşmanii; dar noaptea revărsă atâta întunecare că trebuiră să înceteze lupta.

Când încetară, toţi captivii au năvălit în jurul cavalerului întocmai ca la bătălie, din toate părţile luând frâul şi zicându-i:

— Fii bine venit, messire mult iubit!

Iar fiecare spunea:

— Messire, pe onoarea mea, la mine primi-vei găzduire. Messire, pe Domnul şi pe numele său, nu trage în altă parte, ci la mine.

Fiecare vorbeşte asemenea celui de alături, doar oricare vrea să-l găzduiască, tânăr sau bătrân:

— Te vei simţi mai bine în casa mea decât în altă parte!

Aşa vorbea fiecare; şi unii altuia şi-l trag, căci fiecare dorea să-l aibă, încât puţin mai lipsea să nu

se încaiere. Dar el îi sfătui să se oprească de la nesăbuinţă şi prostie.

— Lăsaţi deoparte îndărătnicia, căci nu ne este de trebuinţă nici mie nici vouă. Nu-şi are rost gâlceava între noi, căci este nevoie să ne ajutăm unii pe alţii. Se cade oare să vă certaţi pentru găzduirea mea? Trebuie doar să aveţi grijă să mă găzduiţi într-un loc din care toţi să trageţi folos, ca să mă aflu pe drumul drept.

Şi-atuncea toţi răspunseră într-un glas r

— La casa mea.

— Ba într-a mea.

— Nu faceţi de loc bine, zise cavalerul; după părerea mea, şi cei mai înţelepţi dintre voi se poartă cu nesăbuinţă, aşa cum vă aud eu sfădindu-vă. Ar trebui să mă ajutaţi să înaintez, iar voi vreţi să mă întârziaţi. Chiar dacă mi-aţi dărui toţi pe rând atâta sprijin şi onoare, unul după altul, după dorinţă, cită s-ar fi cuvenit unui om, pe toţi sfinţii de la Roma. Nu v-aş fi fost mai recunoscător! De mi-ar da Domnul sănătate şi bucurie după cum vreau eu, aşa cum fiecare dintre voi mi-a arătat nespusă bunătate şi multă cinstire.

Astfel i-a oprit pe toţi şi i-a potolit. Laolaltă l-au însoţit pe drum acasă la un cavaler foarte înstărit şi s-au silit să-l slujească. Toţi i-au adus mare bucurie şi l-au servit cu cinste până la culcare; căci le era drag tuturor.

A doua zi, când a fost la despărţire, fiecare voia să meargă cu el, fiecare se înfăţişa şi se oferea; dar cavalerul nu dorea şi nici nu voia să-l însoţească altcineva, în afară de cei doi care îl aduseseră până acolo; de Ia ceilalţi şi-a luat bun rămas.

***

AU MERS ÎN ZIUA ACEEA DIN ZORI PÂNĂ-N seară fără să-ntâmpine vreo aventură. Călărind cu iuţeală şi ieşind târziu dintr-un codru, au zărit casa unui cavaler. Stăpâna, care părea a fi doamnă de neam, sta în prag. Îndată ce i-a zărit, s-

a ridicat spre ei cu faţa zâmbitoare şi îi salută cu bucurie, zicându-le:

— Fiţi bineveniţi! Vreau să vă opriţi la casa mea: găzduire veţi găsi, deci coborâţi!

— Doamnă dacă astfel porunceşti, îţi mulţămim, vom coborî: vom rămâne la noapte în casa domniei tale.

Şi coboară; îndată doamna dă poruncă să fie luaţi caii, căci avea mulţi copii. Îşi chemă fiicele şi fiii, care veniră repede, scutieri curteni şi prietenoşi, şi cavaleri şi fete frumoase. Unora le porunceşte să scoată şeile cailor şi să-i hrănească bine. Nu era unul care să stea din treabă, ci toţi le împlineau pe toate cu bucurie. I-au dezarmat pe cavaleri: la aceasta au sărit fetele. Le-au luat armele, apoi le-au adus ca să-i împodobească trei pelerine scurte. În casă, care era foarte frumoasă, îi împinseră grăbite.

Stăpânul nu se găsea acasă, ci plecase în pădure cu doi fii ai săi; dar sosi îndată, şi copiii, care erau binecrescuţi, sar înaintea lui, la poartă. Toţi desfac repede şi descarcă vânatul adus, iar între timp îi povestesc:

— Messire, messire, încă n-ai aflat: trei cavaleri ai de găzduit.

— Domnul fie lăudat, spuse stăpânul.

Cavalerul şi cei doi fii se bucurară mult de oaspeţii lor. Toată casa era în zarvă, căci şi cel mai mic voia să ajute la ce era nevoie. Unii alergau să grăbească cina, alţii aşezau lumânări, le potriveau şi dădeau să ie aprindă. Aduceau ştergare şi lighenaşe, turnau apă de spălat pe mâini, cu apa nu sunt de loc zgârciţi. Toţi veniră apoi de s-au aşezat în jurul mesei. Nimic nu se vedea pe-acolo care să fie supărător ori neplăcut vederii.

Dar nu se aşezară bine la masă, că iată, dincolo de poartă, un cavaler mai orgolios decât un taur – şi ştim cu toţii cât de trufaş este acesta – înarmat din cap până în picioare, urcat în spinarea unui destrier. Un picior îl ţinea în scara şeii, şi pe

celălalt îl trecuse, ca să pară mai elegant şi mai educat, peste gâtul cu părul lung al calului. Se strecurase în aşa fel, încât nimeni nu băgase de seamă până ce nu se găsi în faţa lor, zicând:

— Care-i acela, vreau s-o ştiu, atâta de nebun şi trufaş şi neavând atâta minte în cap, încât intră în această ţară şi gândeşte să treacă peste Podul Spadei? În van a pătruns până aici, în van şi-a ostenit paşii.

Dar cavalerul, care nu se înspăimântă de loc, îi răspunde sigur de sine:

— Eu sunt cel ce vrea sa treacă podul.

— Tu? Tu? Cum de-ai îndrăznit să-ţi treacă prin minte? Ar fi trebuit să chiteşti bine, înainte de a fi pornit la asemenea lucru, la ce sfârşit şi ţintă putea-vei să ajungi. Trebuia să-ţi fi amintit de căruţa în care te-ai urcat. Nu ştiu dacă ţi-e ruşine pentru că ai fost dus cu carul; dar niciun om cu judecată n-ar fi pornit la aşa treabă dacă ar fi fost apăsat de atâta ocară.

Cavalerul căruia îi fuseseră adresate cele spuse nu găsi de cuviinţă să răspundă ceva; dar stăpânul casei şi toţi ceilalţi, pe bună dreptate, s-au minunat peste măsura:

— Ei, Doamne, ce întâmplare neplăcută! zicea fiecare în sinea lui. Blestemat să fie ceasul în care a fost chibzuită şi meşteşugită căruţa, căci lucru josnic e şi de ruşine î Oh, Doamne, cu ce s-a făcut acesta vinovat? Şi de ce a fost purtat în car? Cu ce vină, din ce nelegiuire? Pe viaţă o să fie umilit. Dacă nu l-ar apăsa astfel de învinuire, cât ţi-ai arunca ochii peste lume n-ai găsi alt cavaler, oricât de încercat ar fi în vitejie, care să-i semene acestuia la preţ; iar de i-ai aduna pe toţi la un loc, nu ai vedea altul mai frumos şi mai nobil, dacă este să spui adevărat. Acestea îşi spuneau între ei. Iar străinul reluă vorba cu multă trufie, spunând:

— Ascultă, cavalere ce mergi spre Podul Spadei: dacă vrei, poţi să treci apa încet şi uşurel. Te voi urca pe-o luntre şi te voi trece iute apa. Dar

ne vom socoti pentru trecere când te voi scoate la mal: de-mi va fi voia, te voi scurta de cap, iar dacă nu, mi te vei supune cu umilinţă.

Dar cavalerul răspunse că nu dorea să i se întâmple de loc vreun necaz; niciodată nu-şi va pune capul în această aventură la vreo nenorocire. Din nou primi răspuns:

— Pentru că nu vrei să faci aceasta, de oricare parte ar fi ruşinea şi durerea, va trebui să vii afară şi să te lupţi cu mine corp la corp,

— Dacă aş putea să refuz, zise glumind cavalerul, m-aş lipsi cu plăcere; dar mai întâi mă voi lupta într-adevăr, căci altfel rău mi-ar sta.

Mai înainte de a se ridica de la masa unde şedeau cu toţii, spuse scutierilor care îl însoţeau să pună şaua îndată pe cal, să-i ia armele şi să i le aducă. Iar aceştia au şi pornit la treabă: unul se trudea cu armele, celălalt îi aducea calul. Aflaţi că arăta astfel, după cum îi era mersul, înarmat cu toate armele, ţinându-şi scutul de curele şi urcat în şa, încât trebuia neapărat socotit printre cavalerii cei mai frumoşi şi viteji.

Parcă era turnat în şa, atât de bine se ţinea, cu scutul înfăşurându-i braţul în curele, iar capul i-l strângea un coif care-i venea atât de bine, încât n-ai fi crezut că a fost făurit de vreun muritor. Văzându-l, atâta îţi plăcea, de-ai fi zis că astfel se născuse: aş vrea ca lucrul ăsta să mi-l credeţi.

În faţa porţii se întindea un câmp unde trebuia să se desfăşoare lupta şi unde aştepta cel ce-l stârnise la luptă. Cum s-au văzut, s-au năpustit unul spre celălalt cu frâul lăsat liber. Se lovesc amarnic; astfel de lovituri de lance îşi dau, că ele se încovoaie şi se rup, amândouă zburând ţăndări; cu spadele îşi bat fierul scutului, coiful şi armura. Lemnul e tăiat, fierul e rupt şi în multe locuri se rănesc. Înfierbântați de ură, îşi ard astfel de lovituri, de-ai fi crezut că se înţeleseseră din timp. Dar foarte adesea spadele alunecă şi ating crupa cailor. Ele se mânjesc de sânge şi se adapă şi până

la şoldul cailor pătrund, încât pe aceştia amândoi îi culcă moartea.

Când cavalerii au căzut la pământ, s-au căutat unul pe celălalt; urându-se de moarte, nicicând nu s-au lovit cu spadele mai crâncen. Se lovesc mai des decât cel care pune bani la zaruri şi care nu mai încetează jocul, la fiecare aruncătură de zar dublând miza; dar jocul acesta era cu totul altfel, căci nu încăpeau greşeli, ci lovituri în bătălie aprigă.

Toţi ieşiră din casă; seniorul, doamna, fii şi fiice, nimeni nu rămăsese, vreunul de-al casei ori străin, ci toţi se aranjară pe margine să vadă lupta de pe câmpul larg. Cavalerul din căruţă se dojeneşte crunt şi se scuză de laşitate când vede că stăpânul casei îl priveşte; îşi dă seama că şi ceilalţi îl urmăresc cu privirea. Cu mânie inima îi bate; căci trebuia, pesemne, de multă vreme să izbândească asupra celui cu care se lupta. Atunci îl loveşte astfel că sabia îi vâjâie deasupra capului, năpustindu-se spre el ca o furtună. Atât îl urmăreşte şi îl încolţeşte, îl dă înapoi şi-l strâmtorează, încât acesta, gâfâind, simte că nu mai are scăpare. Atunci cavalerul îşi aminteşte că tare îşi mai bătuse joc duşmanul că se suise în căruţă; asupră-i se repede şi astfel îl înghesuie, încât nu mai rămâne curea să nu i-o rupă în jurul gâtului, îi azvârle coiful din cap, iar viziera cade. Atât îl chinuie şi îl munceşte, până ce îl face să râvnească iertarea, ca ciocârlia care nu poate ţine piept şoimului, nici nu are unde să se adăpostească, pentru că acesta urcă în zări şi o întrece. Asemenea şi duşmanul, spre ruşinea lui, se pleacă şi cere iertare, căci altfel nu se poate. Iar când cavalerul auzi că acesta se roagă de îndurare, nu-l mai atinge, nici loveşte, ci-i spune:

— Vrei oare să-ţi cruţ viaţa?

— Drept ai grăit acum. Dar şi un nebun ar răspunde acelaşi lucru. Niciodată nu am dorit ceva mai mult decât acum. Fie-ţi milă de mine!

— Ar trebui să te urc într-o căruţă. La nimic nu-ţi va servi tot ce ai şti să-mi spui, dacă n-ai urca la rându-ţi într-un car, după ce limba ta rea m-a ocărât atât de aspru.

— Ferească sfântul ca în veci să urc!

— Nu? Atunci la moarte!

— Messire, desigur îţi este în putinţă; dar pentru Dumnezeu, te rog şi te implor de iertare, numai în căruţă nu mă sili să urc. Nu e pedeapsă să n-o primesc, oricât de grea şi dureroasă, dar asta nu. Mai bine să mă omori de o sută de ori decât să îndur asemenea necinste. Nu este alt lucru oricât de rău pe care să mi-l spui şi să nu-l făptuiesc pentru a dobândi în schimb viaţă şi iertare.

În timp ce acesta cere îndurare, iată că pe câmp apare o fecioară în trecere, fără şal, cu părul în vânt, venind în goană pe un catâr şarg. În mină ţine un bici cu care îndeamnă cât mai tare catârul; într-adevăr, niciun cal n-ar fi mers în galop mai iute decât mergea acesta în buiestru. Zise fecioara către cavalerul din căruţă:

— Domnul să-ţi umple, cavalere, inima desăvârşită cu nespusă bucurie, de la lucrul care te desfată cel mai mult!

Cel care bucuros a ascultat-o îi răspunde:

— Domnul să te binecuvânteze, fecioară, să-ţi dea bucurie şi sănătate!

Atunci zice aceea care-i era dorinţa:

— Messire, bătut-am până aici cale lungă cu mare trudă având o rugăminte către tine; un dar însemnat vei putea să-mi ceri, drept merit şi răsplată, cât îmi va fi cu putinţă, de mă vei ajuta după cum gândesc eu.

Acesta îi răspunse:

— Spune-mi care-i acel lucru şi dacă eu îl am, vei putea să-l stăpâneşti fără zăbavă, doar să nu fie prea greu.

Iar aceea îi zise:

— Este capul acestui cavaler pe care l-ai învins; căci adevăr spun, nu vei mai întâlni vreodată unul

atât de mişel şi necinstit. Nu vei înfăptui astfel păcat sau alt rău, ci va fi spre bine şi pomană, căci acesta este cea mai rea pacoste care a fost şi va fi vreodată!

Iar cel care fusese învins, auzind că fecioara cere să fie ucis, strigă:

— Nu-i de crezare, mă urăşte: aibi milă de mine, rogu-te, în numele Domnului care e fiu şi tată şi care din aceea îşi făcu mamă care îi era fiică şi slujitoare.

— Ei, cavalere, făcu domniţa, nu-l crede pe acest trădător! Domnul să-ţi dea fericire şi onoare atât de multă câtă poţi dori şi să-ţi dea izbândă la ceea ce ai pornit.

Era atât de încolţit cavalerul, că se opri şi întârzie în gânduri, să socotească de va da capul acesteia care îl roagă să îl taie sau de va avea milă de învins. Şi pentru aceasta şi pentru acela vrea el să făptuiască ce i se cere. Mărinimia şi mila poruncesc să le împlinească pe amândouă, căci el avea inimă largă şi miloasă. Dar dacă aceasta va pleca cu capul, mila e învinsă şi ucisa, iar dacă nu-l va lua, va fi mărinimia cea descumpănită. Iată la ce cumpănă şi strâmtoare îl ţin mila şi mărinimia, căci fiecare îl încolţeşte şi nu-i dă răgaz.

Fecioara vrea să i se dea capul. Dar întrucât celălalt i-a cerut îndurare, oare n-o va avea? Ba da! Nu i s-a întâmplat vreodată ca vreunul din atâţia duşmani ai săi, de cum a fost biruit şi silit să-l roage de iertare, niciodată nu i s-a mai întâmplat zic, să-i ceară îndurare o dată, şi totuşi să-l pândească nenorocirea. N-o va întâlni aşadar nici acesta care îl imploră şi îl roagă, deoarece astfel se cuvine să se întâmple. Dar aceasta vrea capul, îl va avea oare? Da, dacă el va fi în stare.

— Cavalere, făcu el, este nevoie să lupţi încă o dată cu mine. Aceasta îmi va fi iertarea, dacă vrei să-ţi aperi capul: te voi lăsa să-ţi iei coiful şi să-ţi înarmezi cât vei putea de bine corpul şi capul. Dar să ştii că vei muri de te voi birui şi această dată.

— Nici eu altceva nu vreau, primi răspuns. Altă îndurare nici nu-ţi cer.

— Şi să ştii că astfel te ajut, încât atunci când mă voi lupta cu tine, nu mă voi mişca din locul în care mă găsesc.

Acela se găteşte şi se întoarce apoi la luptă ca un sălbatic; dar şi mai uşor decât prima oară îl învinse cavalerul.

Iar fecioara îndată îi strigă:

— De loc să nu-l cruţi, cavalere, orice ţi-ar spune! El nu te-ar fi cruţat de loc dacă te-ar fi biruit prima dată. Mai bine află, de mă crezi, că el te va înşela din nou. Retează capul celui mai mişel cavaler de pe acest tărâm, cavaler fără pată, şi dă-mi-l! Dacă mi-l vei da, te voi răsplăti, pe când el, dacă va putea, te va mai înşela odată.

Iar cel care îşi vede sfârşitul apropiindu-se, ţipă mereu – iertare! Dar ţipetele sale nu preţuiesc nimic, nici nu ştie cum să mai vorbească; căci cavalerul îl trage de coif şi îi retează curelele pe dată; îi dă jos viziera. Iar acela se tânguie din ce în ce mai tare:

— Iertare, pentru Dumnezeu! Iertare vasale!

— Dacă aş chibzui, răspunde acesta, niciodată nu-mi va fi milă de tine, pentru că ţi-am mai acordat o dată îndurare!

— Vai, făcu acesta, mare păcat ai face dacă ai asculta pe duşmanul meu şi m-ai ucide.

Iar aceea care îi doreşte moartea, de cealaltă parte îl îndemnă să-i reteze îndată capul, să nu-l mai creadă pe cuvânt. Cavalerul loveşte, iară capul zboară în mijlocul câmpului şi trupul cade; a făcut astfel pe placul fecioarei. Cavalerul prinde capul de păr şi îl întinde apoi aceleia care se bucură, şi care îi zice:

— Fie ca inima ta să aibă tot atâta bucurie de la lucrul pe care-l doreşti cel mai mult, aşa cum este inima mea plină de fericire pentru lucrul pe care l-a dorit cel mai mult. Nimic nu mă durea mai mult decât lunga lui viaţă. Răsplata mea te aşteaptă, şi

îţi va veni la ceas bun. Cu serviciul acesta pe care mi l-ai făcut vei avea mult folos, te încredinţez. Acum mă duc; Domnul să te păzească şi să te ferească de nenorociri.

Fecioara plecă grăbită, după ce s-au încredinţat Domnului unul pe altul. Iar tuturor celor care văzuseră lupta pe câmp le-a fost bucuria şi mai mare; l-au dezarmat îndată pe cavaler, arătându-şi încântarea, şi l-au cinstit cum au putut mai bine. Îndată îşi spălară mâinile, căci vroiau să se aşeze din nou la masă. Erau acum mai voioşi decât de obicei şi au cinat în mare veselie. După ce s-au spălat îndelung, boiernaşul spuse oaspetelui său, care şedea alăturea de el.

— Messire, suntem aici veniţi de multă vreme din regatul Logrei; de acolo ne tragem cu toţii, şi de aceea am vrea să dobândeşti onoare şi bunuri şi bucurie în această ţară; căci şi noi vom trage folos odată cu domnia-ta, ca şi mulţi alţi oameni vrednici, dacă vei avea onoare şi noroc.

Iar acesta răspunse:

— Să te audă Dumnezeu!

Când boiernaşul scăzu glasul şi apoi lăsă vorba, a reluat-o unul din fiii săi, spunând:

— Messire, în serviciul vostru ar trebui să ne punem toate puterile noastre şi să le oferim mai înaintea oricăror făgăduieli. Dacă eşti în nevoie, dacă vei cere ajutor, nu va trebui de loc să ne lăsăm aşteptaţi. Messire, n-ai grijă de ţi-e calul mort. Avem aici la noi cai buni şi tari; când vei vrea să te ajuţi de-ai noştri, ţi-l voi trimite pe cel mai bun în locul celui mort, deoarece vei avea nevoie.

— Cu multă plăcere, răspunse cavalerul nostru.

Apoi s-au rânduit paturile şi s-au culcat; în zori de zi s-au ridicat şi gătit. O dată pregătiţi, se întorc la drum. Nu au uitat nimic la despărţire; şi-au luat rămas bun de la doamnă şi de la senior şi de la toţi ai casei. Doar un lucru mai am a vă spune, ca să nu sar peste nimic: cavalerul nu vru să urce pe calul

împrumutat, care i se pregătise la uşă. Ci făcu în aşa fel, aceasta vreau să vă povestesc, să urce unul din cei doi cavaleri care veniseră cu el. Iar el urcă pe calul acestuia, căci aşa i-a fost pe plac. Când a încălecat fiecare pe un destrier, se duseră pe drum tustrei, după ce şi-au luat rămas bun de la gazda lor, care i-a slujit şi cinstit cum s-a priceput mai bine.

Ţinură împreună drumul drept, până ce apuse soarele, ajungând la Podul Spadei înspre seară.

***

COBORÂRĂ DE PE CAI LA PICIORUL PODULUI primejdios fără măsură. Iată-i privind acum unda trădătoare, iute şi asurzitoare, neagră şi umflată, atât de urâtă şi înspăimântătoare, de a-i fi crezut că-i apa iadului, şi atât de adâncă şi învârtejită, că n-ar fi fost pe lume creatură, de-ar fi căzut, să nu se fi pierdut, ca în marea pustie şi sărată. Iar podul ce-i era de-a curmezişul era deosebit de toate celelalte; ca ăst de-aici n-au fost şi nici n-or să mai fie. N-a fost vreodată, adevăr spun vouă, o punte atât de blestemată şi o scândură atât de vicleană: din spadă lucioasă şi înălbită era durată puntea deasupra apei reci; era tare şi bine întinsă, şi lungă cam de vreo două lăncii. Pe fiecare ţărm zăcea un trunchi în care era înţepenită. Nimeni desigur nu s-ar fi temut că s-ar prăbuşi ori că s-ar rupe ori îndoi; fusese astfel făurită încât putea să ducă mare greutate. Dar alt lucru le-a luat de tot curajul celor doi cavaleri ce-l însoţeau pe al treilea, căci ei credeau că văd doi lei sau leoparzi[21] legaţi de o stâncă de cealaltă parte a punţii. Apa şi puntea şi leul i-a îngălbenit de spaimă, căci tremurând amândoi de groază, vorbiră:

— Mândre messire, crede sfatul despre cele ce vezi, şi de care ai mare trebuinţă şi nevoie. Cu gând rău a fost puntea aceasta lucrată şi îmbinată, şi amarnic a fost întocmită. De nu te vei răzgândi la timp, vei ajunge la căinţă prea târziu. Se cuvine să purcezi cu mare băgare de seamă în astfel de

lucruri. Să zicem că ai trecut dincolo: – asta nici că s-ar putea întâmpla, aşa cum nu poţi să ţii vântul şi să-l opreşti de-a bate, sau păsările să nu cânte şi nici să îndrăznească a mai cânta vreodată, aşa cum nu-i fiinţă ce-ar putea să se întoarcă la sânul mamei şi din nou să fie născută; s-ar întâmpla ce nu poate să se întâmple, nu poţi să sorbi doar larga mare; – cum poţi gândi şi chibzui că cei doi lei turbaţi de acolo, legaţi în lanţuri dinadins, n-or să te ucidă, n-or să-ţi sugă sângele din vine, şi mânca trupul şi roade oasele? Mă simt plin de curaj doar îndrăznind să privesc şi să mă uit la el. Dacă nu îţi vei purta de grijă, te vor omorî, sigur să fii: pe dată îţi vor frânge şi smulge mâinile şi picioarele, căci ei nu vor să ştie de cruţare. Aibi milă de domnia-ta şi rămâi împreună cu noi! Îţi aduci fără noimă neajuns dacă în astfel de primejdie de moarte intri cu bună ştiinţă.

La care celălalt răspunde râzând:

— Seniori, vă mulţumesc şi vă port recunoştinţă că pentru mine groaza v-a cuprins: din dragoste vă vine spaima şi din gând curat. Ştiu că voi cu niciun chip nu-mi vreţi pieirea; dar mare mi-e credinţa în Domnul că-mi va fi paznic peste tot. Nu mă înspăimântă puntea şi această apă mai mult decât pământul tare. Ci vreau să mă încumet în această aventură, să trec dincolo pentru a-mi roti privirea. Mai bine mort decât calea întoarsă.

Cei doi nu ştiu ce să mai zică, ci plâng de milă şi din adâncul inimii oftează. Iar el se pregăteşte, cum Se pricepe mai bine, să treacă prăpastia. Şi făptuieşte lucru tare ciudat, căci scoate armura de pe trup. Nu va fi întreg şi fără rană atunci când va ajunge de cealaltă parte. Dar se va ţine bine de spada mai ascuţită decât o coasă, cu mâinile goale şi desculţ; nu păstrase în picioare ciorapi sau încălţări sau solerete[{22}]. Nu-i era de loc teamă că mâinile şi picioarele s-ar răni; mai bine să se rănească decât să cadă de pe punte şi să se scalde într-o apă din care n-ar mai putea ieşi. Cu dureri

mari, după cum era de aşteptat, trece dincolo, cu mare chin; îşi răneşte mâinile, genunchii şi picioarele, dar iubirea ce-l îndeamnă şi conduce îi pune balsam pe răni şi îl vindecă, încât totul este pentru el o dulce suferinţă.

Se trage astfel în mâini şi pe genunchi, încât iată-l ajuns de cealaltă parte. Atunci îi răsare în minte chipul celor doi Iei pe care crede să-i fi văzut când se găsea pe celălalt mal; priveşte în dreapta şi în stânga, însă nu zăreşte nimic, nici măcar o şopârlă, sau altă fiinţă care să-i aducă vreun rău. Întinde mâna în faţa ochilor, îşi priveşte inelul, având astfel dovada că niciun leu nu se găsea pe-acolo, din cei doi pe care crezuse a-i fi văzut, semn vrăjitoresc de înşelăciune; căci nu era ţipenie de suflet viu.

Cei rămaşi pe malul celălalt, văzându-l astfel trecut, dau semn de bucurie, după cum se şi potrivea; dar nu-i ştiu suferinţa. Şi cestălalt arată bucurie, deşi îl ardea cumplit durerea. În timp ce îşi lega cu cămaşa rănile şiroind de sânge, văzu în faţa lui un turn atât de puternic, cum nu-i fusese dat să mai vadă vreodată.

***

MAI MÂNDRU TURN NICI CĂ PUTEA SA FIE. La una din ferestre stătea sprijinit regele Bademagus, care avea minte pătrunzătoare şi chibzuită în fapte de onoare şi de bine, dorind, mai presus de orice, ca cinstea să fie pretutindeni statornicită şi păstrată. Fiul său, care toată ziua strica ce dregea tatăl – căci iubea necinstea şi niciodată n-ar fi ostenit şi nu s-ar fi plictisit făptuind josnicii, trădări şi mişelii – stătea alături sprijinit. Amândoi îl văzură de sus pe cavaler trecând puntea cu mare trudă şi groaznică durere. De mânie şi de fire rea Meleagant păli; şi-a dat seama că în curând îi va fi cerută cu armele regina; era însă dintre acei cavaleri care nu se temeau de nimic, atât era de tare şi de mândru. Nu ar fi existat cavaler mai bun, de n-ar fi fost felon şi

necinstit; dar îi era inima de piatră, cu totul fără milă şi dulceaţă.

De ceea ce vedea, regele se bucura şi se veselea, în vreme ce fiu-său simţea mânie şi durere. Regele ştia foarte bine că cel care trecuse puntea preţuia mai mult decât oricare altul; cu siguranţă că nu ar fi cutezat să treacă pe acolo vreunul în care se ţinea ascunsă răutatea, aceea aducând mai multă ruşine celor răi decât aduce vitejia cinstire celor buni. Căci nu făptuieşte atâta vitejia, cât poate răutatea şi laşitatea; adevărat este, să nu vă îndoiţi vreodată de aceasta, căci se poate ivi mai uşor răul decât binele.

Despre aceste două lucruri am înşirat destul şi nu se cuvine să mai întârzii; spre altceva însă mă îndrept acum şi mă întorc la povestirea mea. Auziţi cum îl învaţă regele pe fiul său, vorbindu-i:

— Fiul meu, întâmplarea a făcut ca, venind noi să ne rezemăm la această fereastră, să fim răsplătiţi a vedea de-a dreptul cea mai grozavă cutezanţă care nici prin minte nu ne-ar putea trece. Spune-mi cum de nu preţuieşti pe cel care a făptuit asemenea minunăţie. Ci înţelege-te cu el şi rânduieşte să-i înapoiezi îndată regina. De bună seamă nu vei avea câştig în luptă, ci dimpotrivă mare păgubire. Ai grijă acum şi ţine-te curtean şi înţelept; trimite-i regina înainte de a-l întâlni. Întâmpină-l cu asemenea cinstire în ţara ta, încât să-i dai lucrul pe care îl caută înainte să ţi-l ceară el. Fii tu sigur că a venit să o ceară pe regina Ginevra. Ai grijă şi nu te ridica nesăbuit, nebun şi trufaş. Dacă acesta se găseşte singur pe pământul său, se cuvine să-i ţii companie; omul viteaz să caute compania celui viteaz, iar onoarea şi lauda să nu se îndepărteze de el. Cine cinsteşte, cinstirea-i pentru sine; află că a ta va fi onoarea dacă îl onorezi şi îl slujeşti pe-acesta, care-i de departe cel mai de seamă cavaler din lume.

Iar celălalt răspunse:

— Să mă trăsnească Dumnezeu dacă nu este unul tot atât de bun şi chiar mai bun! Rău a făcut de-a uitat părintele său să nu-l preţuiască mai puţin. Continuă:

— Vreţi poate cu mâinile şi picioarele legate să devin omul său şi să leg pământul meu de el? Zău doar să-i devin vasal, atunci îi voi înapoia regina! Însă ferească sfântul să o eliberez în felul acesta! Nu i-o voi înapoia cu niciun chip, ci mă voi bate şi apăra de toţi cei care vor fi atât de nesăbuiţi încât vor îndrăzni să vină să mi-o ceară.

— Fiule, îi vorbi regele din nou, ai fi curtean de seamă dacă ai lăsa pe pustii această îndărătnicie. Îţi dau un sfat şi te rog să stai în pace. Să ştii tu că onorat va fi cavalerul care va cuceri pe regină în lupta împotriva ta. El vrea mai curând să o câştige, fără îndoială, în bătălie decât prin bunătate, doar ce va lua fi-va povestit. După ştiinţa mea, n-ar dori de loc să capete regina prin bună înţelegere, ci o vrea prin luptă. Vei dovedi astfel înţelepciune dacă îi vei lua bătălia. Tare sunt mâhnit când nu judeci: de îmi vei călca sfatul, te va ajunge răul, ba chiar mai răul şi curând se pot întâmpla nenorociri; de nimic nu are a se teme cavalerul decât de tine. Toţi oamenii mei şi cu mine îi datorăm tribut şi pază; nu am făptuit vreodată necinste, nici trădare ori felonie, şi nu le voi începe acum de dragul tău sau pentru vreun străin. Nu vreau, desigur, să te înşel: îi voi făgădui cavalerului că nu va avea nevoie de nimic, de arme sau de cal, de vreme ce a cutezat să vină pe acest tărâm. Va fi bine păzit şi nu i se va aduce vătămare de la vreun om al meu, în afară doar de tine. Vreau acest lucru să-l ştii, dacă va fi în stare să se apere de tine, nu va avea de altul să se teamă.

— Destul m-aţi lăsat să vă ascult, făcu Meleagant, şi am tăcut, ca să vorbiţi în voie. Puţin îmi pasă de cele câte spuneţi r doar nu sunt vreun sihastru, nici vreun om jalnic ori milos, nici nu tind către asemenea onoare, ca să-i dau lucrul pe

care-l îndrăgesc mai mult. Nu-i va fi sfârşită truda aşa de curând şi de uşor, ci îi va merge cu totul altfel decât gândiţi domnia-voastră şi el. Dacă împotriva mea îl veţi ajuta, nu mă voi mânia prea mult. Şi dacă din partea voastră şi a oamenilor voştri va fi pace şi ajutor, ce-mi pasă mie? Nu-mi trebuie nimic altceva decât tăria braţului meu, şi îmi place foarte, dacă mă fereşte Dumnezeu, ca singur doar să îl urmăresc; nici nu vă cer să faceţi ceva pentru mine, de unde să se tragă mişelie şi trădare. Aşa cum vă place, rămâneţi om pios şi lăsaţi-mă pe mine să fiu crud.

— Cum? Aşa vei face?

— Altfel nu, făcu el.

— Nu-mi mai bat gura de pomană. Fă cum crezi mai bine; eu te las; merg să-i vorbesc cavalerului. Vreau să ofer şi să-i aduc ajutorul şi întreg sfatul meu; îi aparţin cu totul.

Coborî atunci regele şi porunci să-i fie adus calul. I-a fost adus un mare destrier, pe care urcă în scări; luă cu el slujitori, nu mai mult de trei cavaleri şi doi valeţi, cărora porunci să-l însoţească. Cum au coborât coasta, ajunseră la punte şi îl văzură pe cel care îşi îngrijea rănile şi încerca să-şi oprească sângele. Multă vreme, gândi regele, îl voi găzdui până se vor vindeca rănile, aceasta e ca şi cum ai vrea sa seci o mare.

Regele se grăbi să coboare; cel care era greu rănit se înălţă într-o clipită spre el, nu pentru că l-ar fi cunoscut; nici nu-şi arătă durerea pe care o simţea la mâini şi la picioare, de parcă ar fi fost pe de-a întregul sănătos. Dar regele îl văzu trudindu-se, de aceea alergă în întâmpinare pentru a-i da bineţe şi a-i spune:

— Messire, sunt tare uimit că în această ţară v-aţi abătut asupra noastră. Fiţi, însă, binevenit; căci nicicând nu se va mai afla şi nici nu s-a întâmplat vreodată sau se va întâmpla ca cineva să fie atât de cutezător şi să intre în asemenea primejdie. Şi aflaţi că îmi sunteţi şi mai drag de când aţi făptuit

ceea ce nimănui nici prin minte n-a îndrăznit să-i treacă. Veţi afla la noi blândeţe, cinste şi curtenie. Sunt domnul pământului acesta şi vă ofer totul din belşug, tot sfatul şi serviciul meu; şi înţeleg eu foarte bine ce lucru ne veţi cere: pe regină, cred, o căutaţi.

— Sire, făcu el, aţi ghicit: altă nevoie pe-aicea nu mă poartă.

— Prietene, vă veţi da multă osteneală, făcu regele, până când o veţi avea. Sunteţi adânc rănit, văd tăieturi şi sânge. Nu îl veţi afla însă la fel de sincer şi pe cel care a adus-o aici, care nu o va da fără împotrivire; de aceea este nevoie să vă opriţi la noi, să vă legaţi rănile până ce se vor închide bine. Vă voi dărui balsamul celor trei Marii[{23}], şi chiar ceva mai bun, de se va găsi; căci va mocni mult boala până vă veţi simţi în voie şi cu sănătate. Iar regina este astfel închisă, încât nu e fiinţă s-o atingă, nici fiul meu, care îndură mult din această cauză, căci el este cel care a adus-o: de aceea niciodată nu s-a zbuciumat om aşa cum şi-a ieşit din minţi şi turbează acesta. Am mare înclinare către domnia voastră şi vă voi sprijini foarte bucuros, de mă ajută Domnul, cu ce aveţi nevoie. Şi, desigur, dacă fiul meu, care îmi va purta pică, va fi să aibă arme bune, vă voi da altele tot atât de bune. Şi cal, aşa cum vă este trebuinţă. Vă iau astfel sub protecţia mea, împotriva oricui şi fără să-mi pese de supărarea cuiva. Nu aveţi însă a vă teme de cineva, decât de cel care a adus-o pe regină aicea. Nimeni n-a ameninţat vreodată pe alt om aşa cum l-am ameninţat eu, şi puţin mai era să nu-l gonesc de pe moşia mea ca răuvoitor, pentru că nu o înapoiază, totuşi, el este fiul meu: dar să nu vă pese, căci de nu vă va învinge în bătălie, nu va putea nicidecum să vă aducă vreun rău împotriva voinţei mele.

— Sire, făcu el, mulţumesc! Însă risipesc timpul şi îl pierd, iar eu nu doresc niciuna nici alta. Nu am de vreun lucru a mă plânge, nici rană nu-i ca să-mi

aducă vătămare. Duceţi-mă acolo unde-l pot afla; chiar fără arme, gata sunt să mă îndrept spre locul unde pot să dau şi să primesc noi lovituri.

— Prietene, mai bine ar fi să aştepţi vreo două sau trei săptămâni, până ce se vor vindeca rănile; căci bună ar fi odihna, măcar vreo cincisprezece zile. Cât despre mine, nu aş îndura să vă văd luptând în faţa mea cu aceste arme şi în asemenea stare.

Răspunse cavalerul:

— Nu vă fie cu supărare, însă nu voi purta alte arme; bucuros mă voi lupta cu acestea, nici nu aş vrea să mai amân o clipă şi nici să zăbovesc. Însă la rugămintea voastră voi face astfel încât o să aştept până mâine; atunci în van va mai vorbi careva, căci n-o să mai amân.

Regele îl încredinţă că va fi totul după voinţa sa, apoi rândui să fie condus în sala de oaspeţi, şi îi rugă şi le porunci celor veniţi cu sine să-şi dea osteneala să-l slujească. Ceea ce ei făcură.

Iar regele, care foarte bucuros căuta împăcare de s-ar fi putut, se duse din nou la fiul său, vorbindu-i ca omul care vroia pace şi înţelegere.

— Mândrul meu fiu, poate te vei înţelege fără luptă cu acest cavaler. Acesta nu a venit aici să petreacă, nici să dea cu arcul ori să vâneze, ci să dobândească onoare şi preţuire mai de seamă şi pentru a se făli.

Însă are mare nevoie de odihnă, după cum mi-am dat seama. De mi-ar fi urmat sfatul, nu s-ar înverşuna la bătălie, nici luna aceasta nici cea care vine, însă o doreşte foarte. Dacă înapoiezi regina, crezi că îţi vei pierde onoarea? N-ai teamă, nicio dojana nu îţi va veni dinspre partea aceasta; dimpotrivă, este ruşinos să reţii un lucru pentru care nu ai pricină nici dreptate. Ar fi intrat pe loc în luptă, foarte bucuros, deşi avea mâinile şi picioarele sfâşiate şi rănite.

— De lucru de nimic vă înspăimântaţi, zise Meleagant către tatăl său; nici pe credinţa către

Sfântul Petru nu vă voi urma sfatul. Cu siguranţă, ar trebui să fiu rupt în bucăţi de v-aş urma. Dacă el caută onoare, şi eu o am pe-a mea, dacă vrea să-şi mărească preţui, îl am eu însumi pe al meu, şi dacă vrea cu tot dinadinsul luptă, eu o doresc de o sută de ori mai fierbinte.

— Văd eu bine că te îndrepţi spre pierzanie, făcu regele, şi o vei afla. Mâine, după cum îţi este voia, îţi vei încerca forţele cu acest cavaler.

— Fie ca să nu am altă mâhnire mai mare ca aceasta, zise Meleagant. Aş vrea mai curând ca lupta să se dea astăzi, decât să aştept până mâine. Priviţi cum îmi duc traiul, mai întristat ca oricând. Mi s-a întunecat vederea, tot trupul mă doare. Nicicând nu voi avea, câtă vreme nu voi lupta, bucurie sau tihnă, şi niciun lucru nu-mi va mai plăcea.

Văzând regele că în niciun fel nu are preţ vreun sfat sau vreo rugăminte, îl părăsi nespus de mâhnit. Se duse să aleagă un cal bun şi puternic, precum şi arme frumoase, trimiţându-le celui care le folosea aşa cum se cuvine. Pe lângă aceasta, un doctor, om cinstit şi bun creştin; nu exista pe lume altul mai cinstit, iar cât despre răni, se pricepea mai bine decât toţi doctorii de la Montpellier[24]. Acesta îl îngriji toată noaptea pe cavaler, cum ştiu mai bine, după cum îi poruncise regele.

***

VESTEA SE ŞI RASPÂNDISE, IAR CAVALERI ŞI fecioare, doamne şi baroni din ţară, roată, cale de o zi bună de mers, toată suflarea din ţinut, străini şi de-ai casei laolaltă, au călărit întins întreaga noapte până în zori. Mulţimea acestora» strânsă în faţa turnului, era atât de mare la răsărit de ziuă, încât nu reuşeai s-arunci un ac.

Regele se trezi în zori, foarte îngrijorat de bătălie; se duse din nou la fiul său, care îşi şi pusese coiful făcut la Poitiers. Nu putea fi vreo amânare, nici vorbă de împăcarea pe care regele o dorea atât de mult, însă nu-i stătea în puteri să o

aducă. În faţa turnului, în mijlocul pieţii, acolo unde se adunase mulţimea, se va da bătălia, după cum voi şi porunci regele. El trimise îndată după cavalerul străin, fiind acesta adus în piaţa care gemea de poporul din regatul Logrei; căci aşa cum pentru muzica de orgă obişnuiesc oamenii să se ducă la mănăstire de sărbătorile de peste an, la Rusalii sau de Crăciun, tot aşa se adunaseră acolo împreună. Trei zile ajunaseră şi umblaseră desculţe şi în zdrenţe toate fecioarele străine, aduse odinioară din ţara regelui Artur, pentru ca Dumnezeu să dăruiască forţă şi virtute împotriva adversarului, cavalerului care trebuia să poarte bătălia pentru cei captivi. Şi la fel cele din ţară se rugau pentru seniorul lor, pentru ca Domnul să-i dea victorie în luptă şi onoare.

Dis-de-dimineaţă, mai înainte de a bate prima oră, au fost conduşi amândoi rivalii în mijlocul pieţei, înarmaţi până în dinţi, călări pe cai acoperiţi cu fier. Tânăr şi tare îndemânatic era Meleagant şi bine făcut, cămaşa i era din zale fine, iar coiful şi scutul atârnat de gât i se potriveau cum nu se putea mai bine. Însă toţi îl preferau pe celălalt şi chiar cei care îi doreau înfrângerea ziceau împreună că nu se ridică Meleagant până la el.

Îndată ce amândoi au fost conduşi în mijlocul pieţei, veni şi regele care îi reţinea cum putea, dându-şi osteneală să facă pace, fără să reuşească a-şi convinge fiul. Atunci le zise:

— Ţineţi-vă hăţurile şi caii cel puţin până voi fi urcat în turn. Nu vă cer prea mult dacă pentru mine veţi zăbovi numai atât.

Apoi se despărţi de ei foarte mâhnit, ducându-se ţintă acolo unde o ştia pe regină, căreia îi făgăduise că o va aşeza într-un astfel de loc încât să poată privi lupta în voie; el îi îngăduise aceasta şi mergea acum s-o caute şi s-o însoţească; regele îşi dădea multă osteneală pentru cinstirea şi slujirea ei. O aşeză astfel la o fereastră, el aşezându-se lângă ea, în dreapta, aplecat peste altă fereastră;

era cu ei aleasă suită de cavaleri, de doamne înţelepte şi de fecioare născute în ţara aceea, precum şi multe captive cufundate în rugăciuni. Prizonierii şi prizonierele se rugau laolaltă pentru seniorul lor, încredinţându-se Domnului pentru ajutor şi libertate.

Rivalii, fără întârziere, împing în lături mulţimea adunată. Îşi bat scutul de armură, îşi trec scutierele peste mână. Apoi se năpustesc în goana cailor, şi de la două lungimi de braţ se pălesc cu lăncile în scut, încât acestea sar în bucăţi şi se sfărâmă ca nişte surcele. Caii pornesc de se înfruntă cu aşa elan, încât se izbesc în fruntare, iar scuturile şi coifurile astfel se ating, încât îţi pare, după vuietul ce-l dau, că trăsnetul coboară din înalturi. Nu rămâne pieptar, nici chingă, scară şi hăţ ori şleau să nu se rupă, iar sub şei se frângeau armăturile cele tari. Nu s-au dat astfel de ruşine dacă au fost prăvăliţi la pământ, căci totul îi părăsise; dintr-un salt sunt în picioare. Fără vorbă multă se năpustesc din nou, mai sălbatici decât doi mistreţi. Îşi dau, fără să se mai ameninţe grozave lovituri cu spadele de oţel, care şuieră prin aer a pieire. Adesea atât de aspru bat coifurile şi zalele albe, încât pe urma fierului ţâşneşte sângele. Înteţesc lupta cu ardoare, îşi hărăzesc lovituri avane şi mişele.

Multe lovituri grozave şi puternice şi-au dat îndelung amândoi, încât niciodată nu ştiai cine se ţine deasupra şi cine dedesubt. Însă trebuia, nici că putea altfel, ca braţul celui care trecuse podul să slăbească din pricina rănilor. Oamenii sunt cuprinşi de spaimă, cei care ţin cu el, văzând că loviturile slăbesc, şi se tem chiar să nu fie şi mai rău: li se pare că este învins, şi că Meleagant va fi învingătorul; aceste vorbe îşi murmură între ei.

Dar la o fereastră din turn se afla o fecioară foarte înţeleaptă care se gândi, zicându-şi în sinea ei, că acel cavaler nu pornise nicidecum lupta pentru el şi nici pentru oamenii cei mărunţi strânşi

în jur; nici n-ar fi pornit-o vreodată dacă nu ar fi trebuit s-o facă pentru regină. Şi crede că de-ar şti el de o fereastră anume şi că regina de-acolo îl priveşte, ar căpăta din nou forţă şi îndrăzneală. Dacă i-ar şti numele, i-ar striga cu dragă inimă să privească puţin în juru-i. Se apropie de regină şi îi spuse:

— Doamnă, pentru Dumnezeu, pentru binele vostru şi al nostru, spuneţi-mi, rogu-vă, nu pentru altceva decât ca să-i dăm ajutor, numele acestui cavaler, dacă îl ştiţi.

— În această rugăminte nu văd, zise regina, nici ură, nici felonie, ci numai lucru bun: numele cavalerului este Lancelot du Lac, după câte ştiu.

— Doamne, cât de râzătoare îmi este inima şi mulţumită şi cu gând curat, zise fecioara.

Atunci se aplecă pe fereastră şi îl strigă pe cavaler cu voce puternică, încât auzi tot poporul:

— Lancelot! Întoarce-te şi priveşte la aceea care de grijă-ţi poartă!

Lancelot nu întârzie să se întoarcă la auzul numelui său. Zări sus, aşezată În loja din turn, fiinţa pe care mai presus de orice dorea să o întâlnească. Din clipa când o văzu, nu se mai clinti nici nu-şi mai întoarse ochii de la chipul ei, ci doar îşi apără spatele. Dar Meleagant nu-i da răgaz şi îl hărţuia cât îl ţineau puterile, plin de avânt la gândul că celălalt de-acuma nu-i mai ţinea piept. Localnicii nu mai pot de bucurie, în timp ce străinii sunt copleşiţi de durere; îi vezi pe mulţi cum cad pierduţi la pământ, în genunchi sau întinşi: astfel se împărţea şi bucurie şi durere. Atunci strigă din nou fecioara de la fereastră:

— Ei, Lancelot, ce ţi s-a întâmplat de te porţi cu atâta nesăbuinţă? Odinioară obişnuiai să porţi în tine toate virtuţile şi întreaga vitejie. Nu cred că Dumnezeu a făcut vreodată un cavaler care să se poată măsura cu vitejia şi cu valoarea ta. Iar acum ne este dat să te vedem atât de pierdut, încât îţi primeşti loviturile înapoi şi lupţi cu spatele la

adversar. Dă-te înapoi, du-te de cealaltă latură, astfel ca să nu pierzi din ochi turnul care îţi este atât de drag.

Lancelot socoteşte fapta sa drept o ruşine şi o mare laşitate, încât se urăşte pe sine însuşi: a înţeles că multă vreme a fost cel mai slab în bătălie, şi a fost văzut astfel de toţi privitorii. Sare atunci înapoi şi se întoarce până ce îl aşază cu forţa pe Meleagant între el şi turn. Acesta se străduieşte foarte să treacă de cealaltă parte; însă Lancelot se aruncă asupra lui, îl respinge cu asemenea tărie tot timpul, ajutându-se de scut, când celălalt vrea să se întoarcă, încât îl face pe dată pe rival să se răsucească de două ori sau chiar de mai multe ori, spre marele necaz al acestuia; îi cresc tăria şi curajul, iubirea fiindu-i de mare ajutor, precum şi faptul că el nu urâse vreodată mai puternic pe cineva decât pe acesta care se luptă împotriva sa. Iubirea şi ura sa de moarte, atât de mari că niciodată nu au fost mai înainte în ăst fel; îi insuflă atâta mândrie şi curaj, că Meleagant nu mai crede că este vorba de un joc; ci se teme mult, pentru că niciodată nu a cunoscut un cavaler atât de brav şi nici n-a întâlnit, şi nici nu l-a hărţuit vreunul într-atâta, aşa cum face acesta. Bucuros se trage mai departe de el, se fereşte şi se dă înapoi, urăşte loviturile acestuia şi le refuză. Iar Lancelot nu îl ameninţă, ci tot împungându-l îl mână spre turn, unde era regina sprijinită la fereastră; pe doamna sa o slujeşte şi îi arată credinţă desăvârşită, venind atât de aproape, încât trebuia să se oprească, altfel nu ar mai fi văzut-o de loc dacă ar mai fi înaintat un pas. Astfel foarte adesea Lancelot îl poartă înainte şi înapoi, peste tot unde îi venea bine, oprindu-se totuşi în faţa reginei, doamna sa. Ea îi aprinsese flacără în trup, după ce el o contemplase. Această văpaie îl făcea atât de plin de râvnă faţă de Meleagant, că pretutindeni unde îi plăcea putea să-l mâne şi să-l gonească, îl plimbă ca pe un orb şi ca pe un olog, în pofida lui.

Regele îl vede atât de istovit pe fiul său, încât nu mai rezistă, îl doare inima şi îl împunge mila, ar cere un sfat dacă ar putea. Dar se cădea s-o roage mai întâi pe regină, dacă ţinea să procedeze cum se cuvine. Atunci începu să-i vorbească astfel:

— Doamnă, v-am îndrăgit nespus, şi mult v-am slujit şi v-am onorat, de când sunteţi în puterea mea. Niciodată nu a fost ceva de făcut ca eu să nu-l pornesc bucuros pentru ca onoarea voastră să crească; daţi-mi acum o răsplată. Căci vreau să vă cer un dar pe care nu mi l-aţi oferi dacă nu l-aţi face cu dragoste. Văd bine că în această bătălie fiul meu este fără doar şi poate învins. Nu pentru aceasta spun că mă doare, ci doar să nu mi-l ucidă Lancelot, fiindcă aceasta îi este cu putinţă. Nici domnia voastră nu trebuie să voiţi aceasta, nu pentru că el nu ar fi făptuit nelegiuiri împotriva voastră şi a lui, ci pentru mine care mult vă rog; spuneţi-i lui Lancelot această mulţumire a voastră, să se oprească a-l răni. Astfel aţi putea să mă recompensaţi pentru serviciul meu, dacă încuviinţaţi.

— Mândre sire, făcu regina, răspund cu drag la rugăminte; chiar de m-ar stăpâni ură de moarte pentru fiul vostru, pe care nu-l iubesc nicicum, m-ai slujit totuşi atât de credincios, încât ca învingătorul drag să-ţi fie, doresc ca el să înceteze lupta.

Aceste cuvinte nu au fost de loc spuse în şoaptă, ci le-au auzit şi Lancelot cu Meleagant. Cine iubeşte ştie să fie supus. Îndată şi cu inima uşoară înfăptuieşte el, atunci când este pe deplin îndrăgostit, ceea ce trebuie să fie pe placul iubitei sale: se cuvenea aşadar ca Lancelot să se poarte bine, el care iubi mai mult decât Piramus[25], dacă vreodată un om putea iubi mai mult. Lancelot auzi răspunsul; ultimele cuvinte nici nu se desprinseseră de pe buzele reginei, de abia spusese: „Deoarece vreţi ca el să se abţină, şi eu vreau”, apoi pentru nimic în lume Lancelot nu l-ar

mai atinge, nici nu s-ar mai mişca, chiar dacă celălalt l-ar fi ucis. Nu mai loveşte şi nici nu se mai mişcă: însă duşmanul zoreşte cum poate mai iute, este turbat de ură şi ruşine, auzind că a ajuns până într-acolo încât trebuie alţii să se roage pentru el. Voind să-l dojenească, regele coborî din turn, se îndreptă spre locul încleştării şi astfel vorbi către fiul său:

— Cum? Se cuvine oare, în vreme ce el nu te mai atinge, să-l loveşti? În această clipă cruzimea şi furia ta au depăşit măsura, te dovedeşti prea viteaz în ceas nepotrivit! Ştim toţi cu siguranţă că el este învingător asupră-ţi.

Meleagant, căruia ruşinea îi luase minţile, răspunse regelui:

— Poate eşti orb! După părerea mea, nu vezi niciun pic. Orb este acela care se îndoieşte că eu sunt învingătorul.

— Caută, spuse regele, pe altcineva să te creadă! Toţi oamenii aceştia ştiu bine dacă grăieşti drept sau minţi. Dar noi cunoaştem adevărul.

Atunci regele zise baronilor săi să-l împingă pe fiul său înapoi; iar aceştia nu întârzie nicidecum, îndată îi îndeplinesc porunca: l-au tras înapoi pe Meleagant. Ca să-l împingă înapoi pe Lancelot n-au trebuit să fie depuse mari sforţări: omul abraş ar fi putut să-i aducă mare necaz până să-l facă să răspundă. Zise atunci regele către fiul său:

— Pentru numele lui Dumnezeu, trebuie acum să închei pace şi să-i înapoiezi regina. Toată cearta veche trebuie să o laşi şi să proclami eliberarea.

— Mare nerozie ai mai spus acuma! Mi-am pierdut vremea ascultându-te vorbind nimicuri! Pleacă! Lasă-ne să ne luptăm şi nu te mai amesteca! Regele îi spuse că se va amesteca, ştiind bine că celălalt l-ar ucide dacă i-ar îngădui să continue lupta.

— Să mă ucidă? Dimpotrivă, l-aş răzbi eu îndată şi aş învinge dacă n-ai veni să te amesteci şi ne-ai lăsa să luptăm.

— Doamne îi zise regele, tot ce spui nu te ajută la nimic.

— De ce?

— Pentru că nu vreau eu. Nu mă voi încrede în nebunia şi în trufia ta, care te-ar pierde. Este un smintit cel care îşi doreşte singur moartea, aşa cum faci tu, fără să-ţi dai seama. Şi ştiu eu bine că mă urăşti acum pentru că vreau să te păstrez. Sper ca cel de sus să nu-mi îngăduie să te văd murind, căci prea mare mi-ar fi durerea.

Atâtea îi spune şi astfel îl dojeneşte, încât au hotărât pace şi înţelegere. Pacea va fi astfel: Meleagant trebuie să-i înapoieze regina sub cuvânt că Lancelot, fără nicio întârziere, la ceasul când va fi chemat, din ziua când va fi convocat la luptă, la capătul unui an, se va lupta din nou cu Meleagant. Aceasta nu-l păgubeşte cu nimic pe Lancelot. Toată lumea este de acord cu înţelegerea şi este de părere ca bătălia să se dea la curtea regelui Artur, stăpân peste Bretania şi Cornouailles: acolo hotărăsc ei să se desfăşoare. Se cuvenea acum ca regina să făgăduiască, şi să întărească Lancelot că, dacă Meleagant îl va învinge, ea va reveni aici şi nimeni nu o va mai opri. Regina îi încredinţează de acest lucru, asemenea şi Lancelot. Astfel au fost aduşi la înţelegere, despărţiţi şi dezarmaţi.

Era în ţara aceea obiceiul că dacă vreunul din captivi izbutea să iasă, puteau toţi ceilalţi să-l urmeze. Cu toţii îl binecuvântau pe Lancelot: şi aflaţi un lucru, că a trebuit atunci să fie mare bucurie, şi chiar aşa a fost, desigur. Adunaţi laolaltă, cei străini de ţară arătau lui Lancelot mare bucurie, spunându-i cu toţii:

— Sire, cu adevărat ne-am bucurat mult atunci când am auzit numele vostru, fiind siguri pe dată că vom fi cu toţii eliberaţi.

Datorită acestei bucurii era mare înghesuială, căci fiecare se trudea şi se grăbea cum să facă să fie în preajma lui. Cel care putea să se apropie mai mult era mai voios decât pot eu spune. Era multă

bucurie şi lăcrămare pentru că cei puşi în libertate se lăsau pradă fericirii: iar Meleagant cu ai săi nu mai avea nimic din bunurile lor, de aceea erau cufundaţi în gânduri, abătuţi şi posomoriţi.

Regele se întoarse din piaţă, fără să-l părăsească pe Lancelot, ci luându-l cu sine; iar acesta îl rugă să fie condus la regină.

— Din partea mea, grăi regele, fără întârziere; mi se pare că aceasta se cade să o facem. Vi-l voi arăta totodată şi pe seneşalul Keu, dacă vă este voia. Puţin lipsi ca Lancelot să nu i se arunce la picioare, atât de mare îi era bucuria. Regele îl conduse în sală, unde venise regina şi îl aştepta.

Când regina îl văzu pe rege, ţinându-l pe Lancelot smerit, se ridică în picioare, se arătă mâniată, se întunecă la faţă şi nu scoase un cuvânt.

— Doamnă, iată-l pe Lancelot, zise regele, care se înfăţişează domniei voastre; aceasta trebuie să vă aducă deosebită plăcere.

— Mie, sire? El nu poate să-mi placă: prezenţa lui nu mă interesează.

— Cum, doamnă, zise regele, care era foarte sincer şi curtenitor, de unde inima aceasta? Cu siguranţă că îl dispreţuiţi prea mult pe omul care v-a adus atâtea servicii. Urmând această cale şi-a primejduit viaţa de multe ori pentru domnia-voastră. El v-a apărat şi eliberat de fiul meu Meleagant, care v-a înapoiat doar cu multă mânie.

— Sire, adevăr spun, şi-a pierdut vremea. Niciodată nu-mi voi retrage vorba, precum că nu-i sunt de loc recunoscătoare[26].

Iată-l pe Lancelot întristat, răspunzându-i umil, în felul unui fin îndrăgostit:

— Doamnă, desigur, mă doare mult aceasta; nici nu îndrăznesc măcar să întreb pricina.

Multe ar întreba Lancelot dacă regina l-ar asculta; dar pentru a-l copleşi şi a-l reduce la tăcere, ea nu vru să-i răspundă un cuvânt, ci se retrase în camera ei. Iar Lancelot o însoţi cu ochii şi cu inima până la uşă, însă calea ochilor a fost

scurtă, căci zidul era prea aproape. Ei ar fi urmat-o bucuroşi pe regină, dacă s-ar fi putut. Dar inima, stăpână suverană, având mai multă putere, trecu dincolo o dată cu regina, ochii rămânând de partea aceasta, scăldaţi în lacrimi, împreună cu trupul[{27}].

— Lancelot, îi zise regele în şoaptă, tare mă minunez ce poate să însemne aceasta şi de ce regina nu doreşte să vă vadă şi nici să vă vorbească. Dacă vreodată a găsit de cuviinţă să vă adreseze cuvântul, nu ar trebui acum să vă respingă, nici să vă vorbească ciudat, după toate cele ce aţi făptuit pentru ea. Spuneţi-mi, aşadar, dacă ştiţi, din ce pricină, pentru care faptă rea v-a primit astfel?

— Sire, o clipă mai înainte nici nu mă aşteptam la aşa ceva; însă nu îndură să mă vadă şi nici să-mi asculte vorba: de aceea sunt peste fire mâhnit şi îndurerat.

— Desigur, regina greşeşte, căci nu pentru altcineva aţi pornit în aventuri primejdioase foarte. Veniţi acum, prietenul meu bun şi blând, să mergem să-i vorbim seneşalului.

— Da, zise Lancelot, ţin mult să-l văd.

Se duc împreună la seneşal. Când Lancelot ajunse în faţa lui, seneşalul îi aruncă o dată cu primele cuvinte:

— Acoperitu-m-ai de ruşine!

— Cum aşa? zise Lancelot. Spune-mi, ce ruşine ţi-am adus?

— Foarte mare; tu ai dus până la capăt lucrul pe care n-am putut să-l termin eu, şi ai făptuit ceea ce eu n-am putut face.

La aceste cuvinte regele îi lăsă singuri, ieşind din cameră; Lancelot îl întrebă pe seneşal dacă a îndurat mult rău.

— Da, grăi acesta, şi încă mai îndur: nicicând înainte nu am suferit ca acum. Şi aş fi fost mort de multă vreme de n-ar fi fost regele care tocmai a ieşit. El mi-a arătat, prin compătimirea sa, multă blândeţe şi prietenie; niciodată, dacă afla că aveam

nevoie de vreun lucru, nu a întârziat să mi-l pregătească, după ce mă îndrăgise. Dar la fiecare bine care mi-l aducea, iată că şi Meleagant de cealaltă parte, fiul său priceput la meşteşuguri drăceşti, îi chema la el pe doctori, cu gând rău, şi le poruncea să-mi pună pe răni veninuri care să mă omoare. Aveam astfel un tată bun, dar şi unul vitreg; atunci când regele poruncea să mi se pună pe răni un leac alinător, voind mult să mă vadă mai iute vindecat, fiul său, prin trădare, voind să mă piardă, rostuia îndată să mi-l ia şi să mi se pună o unsoare rea. Ştiu foarte sigur că regele habar nu avea de acest lucru; nu ar fi admis în niciun chip asemenea crimă şi felonie. Dar nu ştiţi încă de mărinimia pe care a dovedit-o faţă de regina mea; niciun marchiz nu a păzit vreodată mai bine turnul unei mărci[28], de pe vremea când Noe şi-a construit corabia, aşa cum a vegheat el asupra ei. Nici chiar s-o vadă nu i-a îngăduit fiului său care era foarte îndurerat, în afară doar în faţa mulţimii de oameni sau când se găsea el acolo. I-a purtat atâta grijă, şi îi mai poartă încă acest nobil rege, fie-i adusă mulţumire după cum găsea ea însuşi de cuviinţă, Nu a avut alt sfătuitor în această privinţă, în afară de regină, care îi poruncea. Iar regele o preţui şi mai mult, văzând lealitatea ei. Dar să fie oare adevărat ce mi s-a spus, cum că ar fi ea foarte mâniată împotriva voastră, şi că în faţa tuturor a refuzat să vă adreseze cuvânt?

— Vi s-a spus îl asigură Lancelot, adevărul deplin. Dar, pentru Dumnezeu, ai putea să-mi spui de ce oare mă urăşte?

Keu îi răspunse că nu ştie, dar că şi el este grozav de uimit.

— Împlinească-i-se voia, zise Lancelot, neştiind ce altceva să întreprindă. Se cade acum să-mi iau rămas bun. Voi porni să-l caut pe seniorul Gauvain, care a venit în ţara aceasta şi îmi spusese că se îndreaptă ţintă la podul de sub apă.

Apoi ieşi din încăpere, se duse în faţa regelui cerând să plece în această călătorie. Regele îi îngădui cu multă bucurie. Iar cei pe care îi eliberase, dându-li-se drumul din captivitate, îl întrebară ce au de făcut.

— Să vină cu mine zise Lancelot toţi cei care vor să mă urmeze; iar ceilalţi care vor să stea lângă regină, să rămână: nu este drept să pornim toţi împreună.

Cu el merg toţi cei care vor astfel mai bucuroşi decât sunt ei de obicei. Împreună cu regina rămân fecioare, aprinse de bucurie precum şi multe doamne şi mulţi cavaleri. Dar dintre toţi aceştia, niciunul nu ar rămâne, preferind să se întoarcă în ţara lor decât să mai întârzie aici. Însă îi opreşte regina, pentru seniorul Gauvain, care trebuia să vină, zicând că ea nu se va mişca de aici cât timp nu va avea veşti de la el.

***

PESTE TOT SE RASPÂNDISE VESTEA CĂ REGINA este în libertate şi că s-au eliberat toţi captivii; fără a se aştepta la vreun rău, ei vor putea pleca oricând le va plăcea. Se întreabă unii pe alţii dacă este adevărat; niciodată oamenii nu vorbesc despre altceva atunci când se adună împreună. Sunt foarte fericiţi că s-au nimicit trecătorile cele rele, şi că oricine vine şi pleacă atunci când vrea: nu mai este acum aşa cum era înainte.

Dar când oamenii din ţară, cei care nu fuseseră la bătălie, au aflat de fapta lui Lancelot, s-au adunat cu toţii înspre partea în care ştiau că se îndreaptă el; se gândeau că regele se va bucura dacă îl vor prinde şi i-l vor aduce. Oamenii acestuia erau cu toţii lipsiţi de arme şi astfel au fost batjocoriţi, fiindcă cei din partea locului erau înarmaţi. Nu a fost lucru de minune dacă l-au prins şi pe Lancelot, care era fără arme. Prins, l-au întors, cu picioarele legate sub cal. Oamenii săi ziceau:

— Rău faceţi, seniorilor, căci însuşi regele ne apără. Suntem cu toţii în paza sa.

— Noi nu ştim nimic; aşa cum v-am prins, trebuie să veniţi înapoi la curte.

Vestea, zburând iute, ajunge la rege, cum că oamenii săi l-au prins şi l-au ucis pe Lancelot. Când auzi regele, se sculă, jurându-se pe capul său, că cei care l-au ucis vor muri din cauza aceasta, fără putinţă de apărare; de îi va prinde, nu-i va rămâne decât să-i spânzure, să-i ardă sau să-i înece. Iar de cumva vor să-şi nege fapta, nu-i va crede cu niciun preţ: prea multă durere i-au adus în inimă, şi atâta ruşine, care ar trebui să cadă asupra lui dacă el nu s-ar răzbuna. Fără îndoială că se va răzbuna.

Vestea colinda peste tot, până ce o găsi pe regină, care era aşezată la masă. Aproape că încercă să-şi ia viaţa, când auzi vestea mincinoasă despre Lancelot, căci ea o credea adevărată. Atât de groaznic o înspăimântă, că puţin mai lipsea şi ar li pierdut darul vorbirii. Dar pentru oamenii de faţă spuse cu voce tare:

— Într-adevăr, moartea sa mă apasă din greu; dacă sunt mâhnită este pe bună dreptate. El a venit în ţara aceasta pentru mine, astfel că se cuvine să simt durerea.

Apoi îşi spuse singură, încet, spre a nu fi auzită, că nu va mai trebui vreodată să fie rugată să bea sau să mănânce ceva, dacă este adevărat că a murit cel pentru care trăia ea. Se ridică plină de durere de la masă şi plânse unde nu era nimeni s-o vadă ori s-o asculte. Era atât de nesăbuită în dorinţa-i de a-şi pierde viaţa încât adesea se strângea de gât; dar mai întâi se mărturisea sieşi, se căia şi îşi cerea iertare, se condamna şi se învinovăţea de păcatul pe care îl făcuse faţă de cel pe care îl ştia că fusese în întregime al ei, şi ar mai fi încă dacă ar trăi. O înţepa într-atât durerea, încât pierdea mult din frumuseţe. Cruzimea şi felonia ei au atins-o şi au îngălbenit-o mai mult ca veghea şi postul. Îşi

adună la un loc toate faptele rele, toate îi trecură prin faţă, pe toate şi le amintea; îşi spunea adesea:

— Ei, vai mie, unde mi-era mintea atunci când prietenul meu[29] a venit în faţa mea şi, în loc să-l întâmpin cu bucurie, n-am vrut nici măcar să-l ascult! Când m-am oprit să-l privesc şi să-i vorbesc nu m-am purtat oare ca o nebună? Nebună să fi fost? Dimpotrivă, Dumnezeule, am făcut o mişelie şi o faptă crudă. Dacă eu am crezut că este un joc, nu astfel a gândit şi el, şi nu m-a iertat nicidecum. Nimeni în afară de mine nu i-a dat lovitura de moarte, cred eu. Când surâzător mi-a apărut în faţă, crezând că-l voi primi foarte veselă şi că îi voi arăta multă bucurie, iar eu, nevoind să-l văd, nu a fost aceasta o lovitură mortală? Când m-am oprit să-i vorbesc, atunci i-am luat fără îndoială laolaltă inima şi viaţa. Aceste două lovituri l-au omorât, gândesc eu, şi nu tâlharii brabansoni[30]. Doamne! Voi căpăta vreodată ispăşire pentru această crimă şi acest păcat? Cu niciun chip; mai degrabă se vor slei toate fluviile, iar marea va seca. Vai, cum aş fi fost mângâiată şi consolată dacă, înainte ca el să moară, l-aş fi strâns măcar o dată în braţe? Cum? Desigur, eu goală lângă el gol, pentru a fi mai multă fericire. Acum că a murit, sunt rea că nu mă duc şi eu după el. De ce? Înseamnă oare că fac rău prietenului meu, dacă mai trăiesc după moartea sa, când eu nu mă bucur de nimic, decât de chinurile pe care le îndur pentru el? Când după moartea lui mă zbat, răul după care tind acum i-ar aduce dulceaţă inimii sale. Netrebnică este aceea care preferă să moară decât să ardă în pătimiri pentru prietenul ei. Desigur că doresc să port greu doliu după el. Mai bine să trăiesc şi să îndur loviturile soartei decât să mor pentru a avea odihnă.

Două zile regina rămase atât de îndurerată, fără să atingă mâncare şi apă de buzele ei, încât s-a crezut că murise. Mulţi sunt cei care duc veşti, şi mai curând proaste decât bune. Vestea ajunse până

la Lancelot, că doamna şi prietena sa a murit. Se adânci în durere, nu vă îndoiţi de aceasta; orice om poate să ghicească singur cât de adâncă i-a fost mâhnirea şi durerea. Intr-adevăr, fu atât de mâhnit, dacă vreţi să ştiţi şi să-i auziţi, că prinse dezgust de viaţă. Vru să-şi curme firul vieţii fără zăbavă, nu însă fără a zice, mai întâi, un scurt cântec de jale. Dintr-o centură pe care o purta în juru-i înnodă un laţ la unul din capete, zicându-şi în timp ce plângea:

— Ei, moarte, în cel fel m-ai pândit! Sunt sănătos, dar tu îmi iei vigoarea. Sunt bolnav, şi nu simt niciun rău, în afară de durerea care îmi apasă inima. Dar durerea aceasta este aprigă, aducătoare chiar de moarte. Vreau să fie astfel şi, de vrea Dumnezeu, voi muri din cauza aceasta. Cum? În alt fel nu voi putea pieri dacă nu vrea Dumnezeu? Ba da, numai să-mi îngădui ca laţul acesta să se strângă în jurul gâtului; astfel cred că voi sili moartea să mă ucidă chiar fără voia ei. Moartea, care întotdeauna nu a pândit decât pe cei cărora nu le pasă de ea, nu vrea să vină la mine, însă centura mea o va prinde şi mi-o va aduce; îndată ce va fi în puterea mea, îmi va face pe voie. Aşa va fi, însă se va apropia prea încet, atât sunt de doritor să vină.

Atunci, fără să mai piardă vremea, îşi trecu laţul peste cap, potrivindu-l în jurul gâtului. Pentru a-şi pricinui mai mult rău, legă strâns celălalt capăt al centurii de armătura şeii, având grijă să nu-l observe nimeni. Apoi se lăsă să alunece la pământ, vrând să fie târât de cal până îşi va da sufletul. Nu socoteşte că va avea de trăit mai mult de o oră. Văzându-l căzut la pământ, cei care călăreau împreună cu el gândesc că a leşinat, neobservând laţul pe care şi-l înnodase în jurul gâtului. Îndată l-au cuprins, l-au ridicat cu braţele şi abia atunci văzură ştreangul prin care îşi devenise duşman sieşi, strâns în jurul gâtului. L-au retezat la iuţeală, însă laţul pusese stăpânire atât de aspru pe gât, încât multă vreme Lancelot nu-şi recăpătă graiul.

Puţin mai lipsea şi şi-ar fi sfâşiat vinele gâtului. După aceea, chiar dacă ar fi vrut, nu mai putea să-şi aducă vreun rău. Îl durea faptul că era păzit; durerea îl ardea, şi bucuros şi-ar fi luat viaţa dacă paznicii săi nu băgau de seamă. Văzând că nu mai putea să-şi aducă vreun rău, îşi zicea:

— Vai, moarte josnică, n-ai avut aşadar atâta putere şi tărie ca să-mi iei viaţa înainte de a o lua pe a doamnei mele! Poate nu ai vrut să faci aceasta, nici nu ai găsit cu cale a face o faptă bună. M-ai cruţat datorită feloniei tale, căci niciodată nu ai putea găsi altă pricină. Vai, cât de bine ai slujit şi cât de bună eşti! În ce loc bun te-ai aşezat! Blestemat fie cel care îţi mulţumeşte pentru acest serviciu sau care îţi este recunoscător. Nu ştiu cine mă urăşte mai mult, viaţa care mă doreşte sau moartea care nu vrea să mă ia. Astfel şi una şi alta mă pierd; însă drept grăiesc, o, Doamne, mai sunt încă viu fără voia mea. Ar fi trebuit să-mi iau viaţa atunci când doamna mea regina îmi arătă că mă urăşte. Nu a făcut-o fără vreo pricină; avea una deosebit de puternică, însă nu ştiu care. Dacă aş fi ştiut-o mai înainte ca sufletul său să se urce în ceruri, mi-aş fi cerut iertare oricât de mult ar fi dorit, numai să se fi îndurat de mine. Doamne! Ce nelegiuire am făcut? Cred că ea a aflat poate că m-am urcat în căruţă. Nu ştiu ce altă vină să-mi găsească decât aceasta. Vina aceasta m-a trădat. Dar dacă ăsta e motivul pentru care mă urăşte, Doamne! De ce nelegiuirea aceasta îmi pricinuieşte atâta rău? Niciodată nu a cunoscut ce este iubirea dacă mă învinuieşte de aceasta; niciun om n-ar putea spune de vreo faptă care să pornească din dragoste şi să poată fi condamnată. Numai iubire şi curtenie poţi făptui pentru prietenă. Dar pentru „prietena” mea nu am făcut nimic. Nici nu ştiu, vai, cum s-o numesc: să-i spun „prietenă” ori nu? Nu îndrăznesc să o numesc astfel. Dar cred că ştiu destul despre iubire, încât ea să nu trebuiască să mă judece de loc mai josnic

pentru această faptă, dacă mă iubeşte; ci m-ar chema prietenul său adevărat, pentru că mi se părea o cinste să făptuiesc pentru ea tot ce vroia iubirea, chiar şi să urc într-o căruţă. Ea ar fi trebuit să o socotească drept iubire; aceasta este o adevărată dovadă, iubirea încearcă astfel pe credincioşii săi, şi tot astfel îi recunoaşte. Dar serviciul nu a fost pe placul doamnei mele. Am avut dovada în chipul cu care m-a primit. Şi totuşi, ceea ce a făptuit prietenul său i-a adus de nenumărate ori acestuia ruşine şi dojană; şi am făcut acest joc pentru care acum sunt învinuit şi dulceaţa îmi este amărăciune. Zău, obiceiul este al acelora care nu pricep nimic dintre ale iubirii, încât chiar şi onoarea o învăluie în ruşine; însă cine scaldă onoarea în ruşine, nu o spală, ci o murdăreşte. Aceştia sunt cei care nu ştiu nimic despre iubire, care astfel o dispreţuiesc, şi de ea se îndepărtează, netemându-se de poruncile ei. Căci spre bine se îndreaptă fără îndoială cel care ascultă poruncile iubirii, şi el nu înfăptuieşte decât lucruri demne de iertare; este un om sfârşit cel ce nu îndrăzneşte să le facă.

Astfel se plângea Lancelot, în timp ce oamenii săi care îl păzeau şi îl ţineau erau îndureraţi amarnic. Şi între timp ajunse vestea că regina nu murise. Îndată Lancelot căpătă curaj; şi dacă mai înainte, în faţa morţii, arătase adâncă durere, mândră şi puternică, acum simţi de o sută de mii de ori bucuria vieţii. Şi când se apropiară de fortăreaţă cam la şase sau la şapte leghe, unde se afla regele Bademagus, acestuia i se aduse vestea bună, pe care el o primi cu bucurie, că Lancelot trăieşte şi se întoarce sănătos şi în bună stare. Ca om curtenitor, se duse să o anunţe pe regină.

— Mândre sire, îi răspunse ea, pentru că vestea o aduce domnia-voastră, o cred; dacă el ar fi murit, vă asigur că nu aş mai fi fost niciodată veselă. Bucuria s-ar fi dus departe de mine dacă ar fi murit vreun cavaler în serviciul meu.

Apoi regele se despărţi de ea. Regina ardea de nerăbdare aşteptând ca bucuria şi prietenul să revină. Nu mai avea motiv să fie mâhnită de vreun lucru. Dar zvonul care nu se odihneşte, aleargă toată ziua şi nu se mai termină, ajungând din nou la regină: Lancelot şi-ar fi luat viaţa pentru ea, de i s-ar fi îngăduit. Ea se bucură de aceasta, şi crede în el, deşi nu ar fi vrut pentru nimic în lume să i se fi întâmplat o prea mare nenorocire. Intre timp iată-l pe Lancelot sosind în mare grabă. Îndată ce regele îl văzu, alergă să-l sărute şi să-l îmbrăţişeze. I se părea că zboară în întâmpinarea lui, atât de uşor îl făcea bucuria. Dar bucuria i-o reteză cei care l-au prins şi legat pe Lancelot; regele le spuse că venit-au spre nenorocirea lor, că toţi sunt morţi şi nimiciţi. Aceştia îi răspunseră că au crezut doar că îi împlinesc voia.

— Nu-mi place lucrul acesta, făcu regele. Nu lui Lancelot i-aţi adus vreo ruşine, ci mie, ocrotitorul său; oricum ar fi, ruşinea este a mea. Dar nu vă e dat a vă mai înşela vreodată decât dacă veţi scăpa de mânia mea.

Când Lancelot văzu că este atât de mâniat, se ridică să facă pace şi se strădui până ce o obţinu. Apoi regele îi conduse să o vadă pe regină. De astă dată regina nu mai lăsă de loc ochii în pământ, ci se duse să-l întâmpine cu bucurie, îl cinsti ca pe nimeni altul, şi îl invită să şadă alături de ea. Vorbiră apoi pe îndelete despre tot ce le plăcea; nu le lipsea desigur subiectul de conservaţie: iubirea le oferea destule.

Când Lancelot văzu că-i râde inima de bucurie, că tot ceea ce spunea el regina preţuia foarte mult, îi zise atunci în şoaptă:

— Doamnă, mult mă minunez de primirea care mi-aţi făcut-o alaltăieri, când m-aţi văzut. Nu mi-aţi spus niciun cuvânt: puţin mai lipsea să-mi pierd pe veci suflarea. N-am avut atunci atâta îndrăzneală, ca în clipa aceasta, să vă fi întrebat care-i motivul, acum însă cutez. Doamnă, sunt gata

să-mi recunosc greşeala, numai să-mi spuneţi vina de care am fost foarte uimit.

Iar regina îi răspunse:

— Cum? Nu v-a fost ruşine de căruţă şi v-aţi temut? V-aţi suit în ea cu multă părere de rău, şi chiar aţi rămas doi paşi în urmă. De aceea, într-adevăr, nu v-am vorbit şi nu v-am privit.

— Domnul să mă păzească a doua oară de asemenea faptă rea. Să nu aibă niciodată îndurare de mine dacă nu aveţi deplină dreptate. Doamnă, pentru Dumnezeu, acum, pe loc, vă cer iertare! Şi dacă vreodată mă veţi ierta, spune-ţi-mi-o!

— Prietene, făcu regina, nu-ţi mai găsesc nicio vină ci, chiar mai mult, te iert cu dragă inimă.

— Doamnă, vă mulţumesc. Nu pot să vă spun acum tot ceea ce aş vrea; dar bucuros v-aş vorbi mai pe îndelete, de e cu putinţă.

Regina îi arătă atunci cu privirea, nu cu mina, o fereastră, zicându-i:

— Veniţi să-mi vorbiţi la fereastră, la noapte, când vor fi adormit cu toţii. O să treceţi prin livada aceea. Nu veţi putea cu niciun chip să intraţi aici sau să mâneţi peste noapte; veţi sta afară, iar eu voi fi înăuntru căci nu veţi putea pătrunde în casă. Nici eu nu voi putea veni afară către domnia-voastră, decât cu buzele şi cu mâinile. Dacă vreţi, voi rămâne acolo pană în zori pentru a vă mărturisi iubirea. Nu vom putea sta împreună, deoarece în camera mea zace seneşalul Keu, care tânjeşte de rănile cu care este acoperit. Iar uşa nu rămâne niciodată deschisă, ci este bine ferecată şi păzită. Când veţi veni, luaţi seama să nu vă întâlnească vreo iscoadă.

— Doamnă, zise el, pe cât pot, nu mă va vedea vreodată vreo iscoadă căruia să-i treacă ceva rău prin minte sau să pălăvrăgească vrute şi nevrute.

După ce au hotărât astfel întâlnirea, se despart, murind şi înviind de fericire.

***

LANCELOT IESE DIN CAMERĂ, ATÂT DE FERICIT încât nu-şi mai aminteşte de niciuna din nenorocirile sale. După nerăbdarea care îl stăpânește, noaptea i se pare că întârzie să vină şi că ziua este mai lungă decât altele o sută şi chiar decât un an întreg. Ar fi zburat plin de bucurie la întâlnire dacă s-ar fi lăsat noaptea. Dar lupta împotriva zilei a durat atât, până când noaptea neagră şi întunecată a biruit, ascunzând-o sub vălul şi sub mantia ei. Când Lancelot văzu ziua întunecându-se, se prefăcu obosit şi zise că avea nevoie de odihnă, pentru că veghease îndelung. Toţi cei care au procedat la fel pot înţelege că numai pentru oamenii din palat se prefăcea istovit şi se ducea la culcare. Dar patul nu-i era prea drag, pentru nimic în lume nu s-ar fi odihnit în el: nu ar fi putut, nici nu ar fi îndrăznit, şi nici nu ar fi vrut să aibă această îndrăzneală şi putere.

Lancelot sări sprinten din pat; se bucura de faptul că nu luceau pe cer nici lună nici stele, iar în casă nu se vedea arzând vreo luminare, vreo lampă ori vreun felinar. Se strecură privind în juru-i, astfel ca nicio iscoadă să nu-l prindă. Toţi credeau că doarme în patul său până la ziuă. Fără vreun însoţitor, se îndreptă iute spre livadă, fără să întâlnească ţipenie de om. Avu noroc că o bucată din zidul care înconjura livada se prăbuşise de curând. Prin acea spărtură se strecură repede şi se îndreptă apoi spre fereastră. Acolo se ţinu fără să se mişte, având grijă să nu tuşească ori să strănute.

Iată că apăru regina într-o cămaşă albă ca neaua: nu se înfăşurase în mantie sau în tunică. Avea pe deasupra doar o pelerină scurtă de purpură, îmblănită. Când Lancelot o văzu pe regină aplecându-se pe fereastră, care avea gratii groase de fier, o onoră cu un dulce salut la care ea îi răspunse pe dată. Tare se iubeau amândoi. Nu-şi dăduseră întâlnire pentru a vorbi despre lucruri josnice şi despre necazuri. Se apropiară unul de altul, până ce au ajuns sa se ţină de mână. Pentru

că nu reuşeau să stea împreună, simţiră o durere atât de nemăsurată, încât amândoi blestemară gratiile de fier. Atunci Lancelot se lăudă că, dacă doreşte regina, el ar putea să intre înăuntru: nu-l vor putea opri gratiile de fier.

— Dar nu vezi, îi răspunse regina, cât de greu de îndoit sunt aceste fiare şi cât de greu este să le frângi? Nu este cu putinţă să le strângi, să Ie tragi în afară, nici să le smulgi.

— Doamnă, să nu-ţi pese de aceasta! Niciodată nu am crezut că fierul are vreun preţ. Nimic în afară de domnia-ta nu mă poate opri ca să viu înăuntru. Dacă îmi dai îngăduinţă, calea îmi va fi liberă; iar dacă aceasta nu-ţi va fi pe plac, calea îmi va fi presărată cu atâtea piedici încât nu aş putea trece în vreun fel.

— O, desigur că vreau; nu voinţa mea te opreşte. Ar trebui să aştepţi însă până ce mă voi întinde din nou în pat, să nu se întâmple vreo nenorocire datorită zgomotului. Nu va fi de glumă dacă seneşalul, care doarme în camera aceasta, s-ar trezi din astă pricină. De aceea trebuie să mă duc, căci n-ar vedea nicicum cu ochi buni faptul că stau aici la fereastră.

— Doamnă, du-te aşadar, însă nu-ţi fie teamă că o să trebuiască să fac zgomot. Atât de încet voi trage fiarele, încât nu mă voi căzni prea mult, nici pe cel de colo nu-l voi trezi.

Îndată regina se întoarce, iar Lancelot se pregăteşte să înlăture gratiile ferestrei. Prinde fiarele, le scutură, le trage, încât le îndoaie şi le scoate din făgaşul lor. Însă fiarele erau atât de ascuţite, încât îşi tăie degetul mic până la nerv, iar din inelar îşi tăie în întregime prima încheietură. Dar el nu simte de loc sângele care picură pe jos, nici rănile, pentru că îi este gândul la cu totul altceva. Fereastra este înaltă: totuşi Lancelot se strecoară iute şi cu uşurinţă. Îi găseşte pe Keu dormind în patul său. Apoi se apropie de patul reginei, o venerează şi se înclină, căci în niciun

corp sfânt nu crede atât de mult. Iar regina întinsă înalţă braţele spre el, îl îmbrăţişează, îl strânge la piept şi îl atrage lângă ea; îi face cea mai frumoasă primire pe care poate ea să o facă, fiind împinsă de iubire şi de inima sa. Iubirea a făcut-o să-l aştepte. Iar dacă are pentru el multă dragoste, iubirea sa pentru regină este de o sută de ori mai aprinsă. Faţă de toate celelalte inimi iubirea părea să fie duşmană, nu însă şi faţă de a sa; ci în inima sa iubirea se întări atât de mult, încât în toate celelalte deveni plăpândă. Acum Lancelot are tot ceea ce şi-a dorit, deoarece regina îi este recunoscătoare pentru tovărăşia lui şi pentru această sărbătoare, atunci când el o ţinea în braţele sale, iar ea îl strânge între ale ei. Atât de dulci şi de bune sunt pentru amândoi aceste locuri ale sărutului şi ale tuturor simţurilor, trăiră cu adevărat o bucurie atât de minunată, încât niciodată nu se mai auzise sau ştiuse de ceva asemănător. Însă totdeauna voi tăcea asupra ei, deoarece nu trebuie spusă în poveste. Cea mai aleasă şi mai plină de desfătare dintre bucurii este aceea pe care povestea ne-o tăinuieşte[{31}].

De bucurie şi de dragoste avu parte Lancelot toată noaptea. Dar iată zorile venind, iar el se zbuciumă, căci trebuie să se ridice de lângă prietena lui. Ridicându-se, este asemenea unui martir, atât de mult îl apasă despărţirea, căci suferă o adevărată cazană. Inima sa trage acum către partea unde a rămas regina. Nu are atâta putere să-şi ia inima cu sine, pentru că aceasta a fost atât de vrăjită de regină, încât nu vrea s-o părăsească: trupul se îndepărtează, iar inima-i rămâne. Se îndreptă spre fereastră; dar trupul său este sfâşiat, iar cearşafurile sunt pătate de sângele care i-a curs de la mână. Pleacă foarte trist, plin de suspine şi de lacrimi. N-au hotărât nicio zi pentru vreo altă întâlnire; este mâhnit, dar nu poate să fie altfel.

Cu părere de rău trece peste fereastra prin care a intrat atât de fericit. Degetele nu-i mai erau întregi,

deoarece se rănise foarte tare; a înălţat însă gratiile şi le-a aşezat în lăcaşurile lor vechi, astfel că nici înăuntru nici dinafară sau din vreo parte să se bage de seamă că a fost scos sau îndoit vreun fier. La despărţire a îngenuncheat spre cameră, procedând astfel ca şi cum s-ar fi găsit în faţa unui altar. Se îndreptă apoi cu mare mâhnire în suflet. Nu întâlni niciun om care să-l recunoască, încât ajunse fără mare greutate la locuinţa sa. În patul său se întinse dezbrăcat, încât nu trezi pe nimeni; şi atunci se miră pentru prima oară văzându-şi rănile de la mână. Dar nu se înspăimântă de loc, pentru că îşi dădu seama că s-a rănit când a tras din zid gratiile de la fereastră. De aceea nu se plânse; ar fi preferat să-şi dea amândouă braţele numai să fi putut trece. Dar dacă s-ar fi rănit în alt mod atât de rău, s-ar fi îndurerat şi mâniat nespus.

***

SPRE DIMINEAŢA, ÎN CAMERA CU DRAPERII ÎMPODOBITĂ, regina adormise dulce; nu bănuia nicidecum că cearşafurile ar fi pătate de sânge, ci gândea că sunt tot albe, frumoase şi atrăgătoare. Acum Meleagant, o dată îmbrăcat şi dichisit, intră în camera în care era întinsă regina. O găsi trează; însă el văzu cearşafurile pătate de sânge proaspăt, împingându-și însoţitorii, punând doar răul în faţă, priveşte spre patul seneşalului Keu; cearşafurile lui erau pătate de sânge. Aflaţi că în timpul nopţii i se deschiseră rănile.

— Doamnă, zise el, am descoperit acum însemnele pe care le căutam. Adevărat că este un nebun cel care se străduieşte să păzească o femeie: muncă şi osteneală în zadar. Mai repede o pierde cel care o păzeşte decât cel căruia nici nu-i pasă de ea. Tatăl meu s-a îngrijit de pază bună, care veghează din pricina mea. V-a păzit bine de mine. Dar astă-noapte Keu seneşalul v-a privit mai îndelung, în pofida pazei, şi a cules toate roadele; aceasta se va dovedi foarte uşor.

— Cum? făcu regina.

— Iată sângele său pe cearşafurile voastre, dacă vreţi dovadă, pentru că trebuie s-o spun. De aici ştiu, astfel o dovedesc, pentru că în aşternutul vostru şi în al său am găsit acelaşi sânge care-i cade din răni. Acestea sunt dovezi clare.

Atunci văzu regina pentru prima oară şi într-un pat şi în celălalt aşternuturile pline de sânge şi se miră. O cuprinse ruşinea, iar obrajii i se aprinseră ca para focului.

— Pentru numele lui Dumnezeu, sângele pe care îl văd în patul meu nu a fost adus niciodată de Keu; ci în astă noapte mi-a sângerat nasul. Poate să fie sângele meu.

Ea credea că spune adevărul.

— Să fiu al naibii, glăsui Meleagant, dacă ceea ce-mi turnaţi acolo are vreun preţ. Nu e nevoie de cuvinte prefăcute; dovada este limpede, iar adevărul va ieşi la suprafaţă.

Apoi zise gărzii care era cu sine:

— Seniori, nu vă mişcaţi de-aici, şi păziţi să nu fie luat aşternutul din pat până mă întorc. Vreau ca regele să-mi dea dreptate când va fi văzut cu ochii lui dovada.

Îi părăseşte îndată, îl găseşte pe tatăl său şi i se aruncă la picioare, zicându-i:

— Sire, vino să vezi ceea ce n-ai putea bănui vreodată. Vino s-o vezi pe regină şi vei vedea dovedit lucru de mirare pe care eu l-am descoperit. Însă înainte de a porni într-acolo, te rog să nu-mi încalci cumva dreptul. Ştii bine în ce aventură am intrat pentru regină, din care pricină ai devenit duşmanul meu; de mine doar o păzeşti. Azi dimineaţă m-am dus să o privesc când se va deştepta şi imediat am văzut, de cum mi-am aruncat ochii, că acolo se întinde Keu în fiecare noapte. Sire, pentru Dumnezeu, nu-ţi fie cu supărare de mă doare acest lucru şi mă plâng. Căci tare îmi este necaz când văd cum mă urăşte şi mă dispreţuieşte iar Keu o are-n pat trupeşte.

— Taci, făcu regele, nu cred!

— Sire, vino acum să vezi aşternutul ei, cum l-a rostuit Keu. Pentru că nu crezi în cuvântul meu şi gândeşti că mint îţi voi arăta cearşaful şi cuvertura pătate de sângele lui Keu.

— Să mergem atunci, vreau să le văd zise regele. Vreau să aflu adevărul. Ochii mă vor convinge de adevăr.

Îndată regele se duse în încăperea unde regina tocmai se ridica din pat. Văzu cearşaful pătat de sânge, la fel ca cel din patul lui Keu, şi atunci zise:

— Doamnă, iată un lucru foarte rău dacă este adevărat ceea ce mi-a spus fiul meu.

— Doamne Dumnezeule răspunse ea, nici în vis nu s-a spus vreodată asemenea minciună. Cred că seneşalul Keu este atât de curtean şi de leal încât să ne încredem în spusele lui; eu nu-mi expun trupul în târg nici nu mi-l vând. Desigur, nu este Keu omul care să-mi aducă asemenea ofensă şi nici pe mine nu m-a împins inima să comit asemenea faptă nici nu am de gând.

— Sire zise Meleagant tatălui său, îţi voi fi recunoscător, dacă Keu îşi va ispăşi vina încât să se ruşineze şi regina. De voi depinde justiţia iar eu te rog şi îţi cer să faci dreptate. Keu l-a trădat pe regele Artur seniorul său, care are atâta încredere în el, încât i-a încredinţat lucrul cel mai de preţ de pe lume.

— Sire ascultaţi ceea ce vă voi răspunde zise atunci Keu şi astfel mă voi dezvinovăţi. Când voi părăsi această lume să nu mă ierte Dumnezeu dacă m-am bucurat vreodată de Doamna mea! Desigur aş vrea mai bine să fiu mort decât să aduc domnului meu asemenea jignire şi nedreptate. Să nu dea Domnul să mă însănătoşesc vreodată, ci să mă trăsnească în clipa asta dacă mi-a trecut vreodată asta prin gând. Cât despre rănile mele, ştiu că astă noapte am sângerat din belşug şi astfel mi-au pătat cearşaful. De lucrul acesta fiul vostru nu mă crede, dar într-adevăr fără niciun temei.

Meleagant îi răspunse:

— Zău, diavolii şi spiriduşii te-au dat de gol. Te-ai încălzit prea mult astă noapte şi desigur pentru că te-ai frământat peste măsură, iată, ţi s-au deschis rănile. Nu preţuieşte nimic această invenţie. Sângele dovedeşte îndeajuns acest lucru; se vede bine fapta şi apare limpede. Este drept ca el să-şi plătească nelegiuirea dacă a fost astfel dovedit. Niciodată un cavaler de seamă nu a făcut vreodată o faptă atât de necinstită; ai abătut asupră-ţi ruşine toată viaţa.

— Sire, sire, se adresă Keu regelui, o voi apăra pe doamna mea, apărându-mă şi pe mine de ceea ce mă învinuieşte fiul vostru. Mă pune la grea încercare, însă, zău, mă chinuie pe nedrept.

— Nu te poţi măsura în bătălie, făcu regele, aşa bolnav cum eşti.

— Sire, dacă vreţi să-mi îngăduiţi, aşa bolnav cum sunt mă voi lupta cu el şi voi arăta că nu mai am niciun amestec în nelegiuirea de care mă învinuieşte.

Însă regina trimisese în taină după Lancelot. Ea zise regelui că va avea un cavaler care îl va apăra pe seneşal de învinuirea lui Meleagant, dacă acesta va mai avea curaj. Auzind aceasta, Meleagant zise imediat:

— Nu-i cavaler pe lume împotriva căruia să nu lupt până ce unul din noi nu se recunoaşte învins, chiar de-ar fi el un uriaş.

Într-acestea intră înăuntru Lancelot. Era un cerc atât de mare de cavaleri, încât sala era în întregime plină. Acum, după ce el veni, regina povesti întâmplarea, în faţa tuturor, tineri şi bătrâni:

— Lancelot, de această ruşine Meleagant mă învinuieşte acum. M-a pus în împrejurarea de-a nu fi crezută de toţi care i-au ascultat vorbele, dacă nu îl vei face să se dezică de ele. Spune că astă noapte Keu s-a culcat cu mine, pentru că a văzut aşternutul meu şi al lui pătat de sânge. Spune că ruşinea va coborî pentru totdeauna asupra

seneşalului dacă nu se poate apăra împotriva lui sau dacă un altul nu va porni lupta pentru a-l ajuta.

— Nu este nevoie să susţii aceasta, zise Lancelot, acolo unde sunt şi eu. Ferească sfântul ca această bănuială să apese asupra voastră sau asupra seneşalului. Gata sunt de luptă. Seneşalul nu s-a gândit nicicând la aceasta şi are în mine un braţ de nădejde. Îl voi apăra cu toată puterea mea şi voi porni bătălia.

Meleagant sări înainte şi zise:

— Slavă Domnului, căci vreau aceasta şi chiar se potriveşte: să nu creadă cineva că îmi este teamă.

— Sire, zise Lancelot către rege, eu cunosc legile, plângerile şi judecăţile: o bătălie despre asemenea nelegiuire nu trebuie să înceapă fără jurământ.

Fără să piardă vremea Meleagant îi răspunse iute:

— Fie şi jurăminte! Să fie aduse îndată moaştele, căci ştiu bine că am dreptate.

Lancelot îi răspunse:

— Niciodată, pe numele lui Dumnezeu, cel care l-a acuzat pe seneşalul Keu de asemenea faptă nu l-a cunoscut.

Apoi şi-au cerut caii, poruncesc să li se aducă armele, care le sunt de îndată prezentate. Valeţii îi înarmează; iată-i pregătiţi. În acest timp au fost aduse relicvele. Meleagant se aşază înaintea lor Lancelot i se alătură; amândoi îngenunchează. Meleagant întinde mâna către moaşte şi jură cu glas răsunător:

— În faţa lui Dumnezeu şi a acestui sfânt, Keu seneşalul s-a însoţit cu regina toată noaptea în patul ei căpătând de la ea toată desfătarea.

— Iar eu te înlătur ca sperjur, zise Lancelot, şi jur la rândul meu, că seneşalul nu se bucură de regină. Dea Domnul dacă-i este voia să se răzbune asupra celui care a minţit, şi să arate adevărul[32]. Voi mai face un jurământ şi mă voi lega,

nepăsându-mi de cui îi va fi necaz, că, dacă astăzi îl voi învinge pe Meleagant, mă leg în faţa lui Dumnezeu şi a acestor relicve, să nu mai am îndurare pentru el.

Regele nu se bucură nicidecum când auzi acest jurământ. După ce s-au încheiat jurămintele, le-au fost aduşi caii, desăvârşiţi în toate. Fiecare a încălecat pe al său şi se năpusteşte împotriva celuilalt cât de repede poate să-l poarte calul. În fuga cea mai avântată a cailor, cei doi nobili viteji se lovesc atât de năprasnic încât nu mai rămâne decât mânerul din cele două lăncii pe care le aveau în mâini. Unul pe celălalt s-au răsturnat amândoi la pământ; însă nu cad ca nişte trupuri fără viaţă ci îndată se ridică repezindu-se unul asupra altuia cu tăişul săbiilor scoase din teacă. Din scuturi sar spre nouri aprinsele scântei. Se atacă din săbii cu atâta ură, încât acestea apar în mâinile lor într-un continuu du-te-vino, ciocnindu-se între ele. Niciunul nu are de gând să se odihnească pentru a-şi recăpăta răsuflarea într-o clipă de răgaz.

Regele, speriat şi mâhnit foarte, aleargă la regină, care se arătase sus, în lojele din turn. Pe Dumnezeu, cel atoatefăcătorul, îi zise el să-i lase să se despartă.

— Tot ceea ce doriţi îmi place, zise regina, de bună credinţă; nici domnia-voastră nu ar porni vreodată ceva împotriva mea.

Lancelot a auzit clar răspunsul reginei la ceea ce îi ceruse regele; atunci nu mai vru să lupte, îndată încetă loviturile de sabie. Dar Meleagant îl lovea mai departe, nu voia oprirea luptei. Regele se aruncă între ei, îl ţinu pe fiul său, care spunea şi se jura că nici nu-i păsa de pace. Vrea bătălie, nu se îngrijeşte de învoială.

— Taci o dată, îi zise regele, şi ascultă-mă, vei fi astfel cuminte. Nu-ţi vei atrage niciodată ruşinea sau paguba dacă mă vei asculta şi vei face ceea ce trebuie să faci! Nu-ţi aminteşti aşadar că peste un an ai aranjat lupta împotriva lui la curtea regelui

Artur? Nu crezi că vei căpăta onoare mai mare dacă-l vei învinge acolo decât în altă parte?

Astfel vorbea regele pentru a încerca să-l potolească pe fiul său. Îndată ce îl linişti, îi despărţi pe potrivnici. Iar Lancelot, care întârziase îndelung înainte de a porni în căutarea seniorului Gauvain, se duse să se roage pentru aceasta de îngăduinţa regelui şi apoi a reginei. Cu voia amândurora se îndreptă spre puntea de sub apă. Avea după el o ceată mare de cavaleri care îl urmau. Însă erau şi din aceia care ar fi dorit să rămână la curte.

***

DUPĂ LUNGI ZILE DE MERS, IATĂ-I APROPIINDU-SE de puntea de sub apă; mai aveau doar vreo leghe de străbătut. Înainte de a se apropia de pod într-atât încât să-l poată vedea, le ieşi în cale un pitic călare pe un cal mare de vânătoare. Ţinea în mână un bici pentru a mâna bidiviul şi a-l ameninţa. Îndată întrebă, ca şi cum ar fi primit poruncă:

— Care dintre voi este Lancelot? Nu-mi ascundeţi, sunt de-al vostru. Spuneţi-mi adevărul, căci spre binele vostru întreb.

Lancelot însuşi îi răspunse:

— Eu sunt cel pe care îl cauţi.

— Aa, făcu piticul, nobile cavaler, lasă-ţi oamenii şi aibi încredere în mine. Vino singur singurel după mine, căci vreau să te conduc într-un loc foarte bun.

Lancelot, neavând nicio bănuială de vreun lucru rău, porunci oamenilor să se oprească şi îl urmă pe piticul care îl va trăda. Oamenii săi care îl aşteaptă pot sta mult şi bine acolo; cei care l-au prins şi legat nici gând nu au să-i redea libertatea. Iar oamenii săi sunt atât de îndureraţi, văzând că el nu apare, încât nu ştiu ce să facă. Cu toţii zic că piticul i-a trădat, şi sunt tare mâhniţi. Ar fi zadarnic să ne întrebăm: îndureraţi, încep să-l caute, însă nu ştiu unde se află, nici în ce parte să

se îndrepte. Se strâng la sfat toţi laolaltă. S-au înţeles, pe cât se pare, cei mai înţelepţi dintre ei, să înainteze până la trecerea podului de sub apă, care este în apropiere, şi după aceea să-l caute pe Lancelot, urinând sfatul lui messire Gauvain, de îl vor găsi cumva. Asupra acestui sfat se înţeleg cu toţii, astfel că nimic nu îi dezbină.

Se duc spre podul de sub apă şi cum ajung acolo îl văd pe seniorul Gauvain clătinându-se pe punte şi căzând în apa cea adâncă. Când ieşea la suprafaţa apei, când se dădea la fund. Cei de pe mai acum îl zăresc, acum îl pierd din ochi. Toţi se aruncă şi îl prind cu crengi, cu prăjini şi cârlige. Nu avea pe trup decât zalele, pe cap coiful, care preţuia cât zece, şi încălţările de fier ruginite de sudoare; căci îndurase neînduplecate hărţuieli, trecuse prin multe primejdii şi lupte şi ieşise învingător. Îşi lăsase lancea şi calul pe celălalt mal.

Cei care l-au tras afară din apă nu credeau că mai trăieşte; înghiţise multă apă şi, până ce nu a dat-o afară, nu scoase niciun cuvânt. Când însă dădu afară din inimă toată apa şi apoi cuvântul, încât au putut ceilalţi să-l înţeleagă şi să-l audă, nu întârzie, când îşi recăpătă graiul, să-şi dovedească grija: îndată întrebă pe cei care se găseau în faţa lui, dacă aveau vreo Veste despre regină. Dar ei îi răspunseră că ea nu va pleca pe dată de la curtea regelui Baudemagus, căci mult o slujeşte şi o onorează acesta.

— Venit-a cineva să o caute pe regină în această ţară?

— Da, răspunseră ei.

— Cine?

— Cavalerul Lancelot du Lac, răspunseră ei, care a trecut Puntea Spadei, a ajutat-o pe regină şi a eliberat-o, iar o dată cu ea pe noi toţi. Ne-a trădat însă un câine, un pitic cocoşat şi strâmb la faţă. Ne-a înşelat mârşav, luându-ni-l pe Lancelot. Nu ştim ce a făcut cu el.

— Când asta? întrebă messire Gauvain.

— Sire, chiar astăzi, foarte aproape de locul acesta, când veneam cu Lancelot spre domnia-voastră.

— Şi cum s-a purtat Lancelot de când a venit pe acest tărâm?

Cavalerii începură a-i spune şi îi povestiră dintr-o răsuflare, încât nu uitară un singur cuvânt. Îi vorbiră despre regină că îl aştepta şi că ea a zis într-adevăr că nimic nu ar putea s-o hotărască să părăsească ţara până ce nu va avea vreo veste demnă de crezare. Messire Gauvain le răspunse:

— Îndată ce vom pleca de aici, ne vom duce în căutarea lui Lancelot.

Toţi cavalerii îi arată însă că este mai bine să meargă întâi la regină, iar regele va porunci să fie căutat.

Căci ei socotesc că prin trădare fiul acestuia, Meleagant, duşmanul său de moarte, l-a cetluit în vreo temniţă. În orice loc, dacă regelui i se dă de ştire, acesta va pune să i se dea drumul; desigur că ei pot aştepta.

Toţi se învoiesc cu sfatul acesta. Îndată porniră la drum şi se apropiară de curtea unde se găseau regina şi regele, iară cu ei seneşalul Keu. Tot acolo se găsea şi mişelul, covârşit de trădare, care îi tulburase din pricina lui Lancelot pe toţi cei ce veneau acum. Ei socot că sunt trădaţi şi răpuşi, copleşiţi de întristare pentru că durerea îi apasă greu.

Nu este o veste plăcută aceea care aduce reginei atâta durere. Totuşi ea o ascunde cât poate mai eroic. În faţa seniorului Gauvain se cade să arate oarecare suferinţă. Şi totuşi nu ajungea să-şi ascundă de loc durerea care apare câte puţin. Era sfâşiată între bucurie şi durere. Inima îi este doborâtă pentru Lancelot, iar faţă de seniorul Gauvain îşi arată bucurie. Nu este nimeni, la auzul vestei despre Lancelot, căruia i s-a pierdut urma, să nu fie cu inima strânsă şi să nu-şi iasă din fire.

Regele s-ar fi bucurat de sosirea lui messire Gauvain, precum şi de cunoştinţa lui; dar era atât de îndurerat că Lancelot a fost trădat, încât era abătut şi împietrit. Regina îl rugă ca în văi şi munţi, pe tot pământul lui să-l caute, fără întârziere, rugăminte la care se alătură messire Gauvain şi Keu. Nu-i făptură care să nu-l implore acelaşi lucru.

— Lăsaţi asupra mea treaba aceasta, zise regele, şi nu mai vorbiţi despre ea. Eu însumi sunt hotărât de multă vreme. Voi porunci chiar eu să se pornească această căutare.

Iar fiecare se înclină în faţa lui.

Pe dată regele trimise mesageri în tot regatul, slujitori bine cunoscuţi şi înţelepţi, care cer veşti despre Lancelot prin tot ţinutul. Întrebară în tot locul, însă nu aflară nimic sigur. Nedându-i de urmă, se reîntorc la curte, unde se aflau Gauvain, Keu şi toţi ceilalţi, care spun că vor porni să-l caute pe Lancelot, cu lancea lângă şa, înarmaţi până în dinţi; nu vor mai trimite pe altcineva.

Într-o zi, după prânz, se găseau cu toţii în sala în care se înarmau; venise ziua când trebuiau să pornească la drum. Când, iată că intră un valet şi trece printre ei până ajunge în faţa reginei. Culoarea trandafirie de pe chipul acesteia dispăruse, căci pentru Lancelot, de la care nu avea nicio veste, simţea nespusă durere; valetul o salută, apoi îl salută pe rege, care se găsea lângă ea, şi apoi pe toţi ceilalţi, şi pe Keu şi pe messire Gauvain. Întinse regelui scrisoarea care o avea în mână. Acesta o luă şi, înmânând-o unui cleric[33], îi porunci să o citească cu voce tare. Cel care citi cartea, se pricepu să le spună tuturor ceea ce era înscris pe pergament: el spuse că Lancelot îl salută pe rege ca pe un bun şi drept senior, îi mulţumeşte de onoarea făcută şi serviciul adus, asemenea unui om care este după dorinţă cu totul la porunca sa. Şi aflaţi că el se găseşte acum cu regele Artur, pe deplin sănătos şi tare de virtute şi spune că trimite

carte reginei să vină acolo, dacă este de aceeaşi părere; asemenea şi seniorilor Gauvain şi Keu.

Mai erau şi alte însemne pe care au trebuit să le creadă ca adevărate, ceea ce de altfel se şi întâmplă. Toată lumea era în culmea fericirii; întreaga curte zumzăia de bucurie. Toţi spuseră că vor să se întoarcă a doua zi, de cum se va lumina.

Cum se revărsară zorile, se pregătiră de drum: s-au sculat, s-au înălţat călări şi apoi porniră. Regele îi conduse bucuros o bună bucată de drum. Îi însoţi până în afara pământurilor sale; iar când au trecut de hotare, îşi luă rămas bun de la regină şi apoi de la toţi ceilalţi laolaltă. Regina, la despărţire, mulţumi cum se cuvine pentru tot serviciul adus. Îşi aruncă braţele de gâtul regelui şi îi făgădui serviciul său şi cel al seniorilor săi. Nici că putea să-i promită ceva mai mult. Iar messire Gauvain de asemenea, ca în faţa unui senior şi prieten, şi Keu la fel, toţi îi făgăduiră aceasta. Îndată apoi porniră la drum, după ce regele îi încredinţă Domnului. După cei trei, el îi salută pe toţi ceilalţi şi apoi bătu calea întoarsă.

Regina nu poposeşte nicio zi din toată săptămâna pe drumul pe care îl urmează. În sfârşit vestea ajunge la curte, vestea foarte dragă regelui Artur, că regina şi nepotul său sunt aproape; inima îi tresălta de bucurie şi fericire, pentru că el credea că prin vitejia nepotului său se întoarce acum regina, împreună cu Keu şi cu ceilalţi oameni mai mărunţi. Însă se întâmplase altfel decât cum se aştepta el. Pentru cei aşteptaţi tot oraşul se goleşte, toţi le ies în întâmpinare. De obârşie joasă sau înaltă, toţi spun întâlnindu-i:

— Fie binevenit messire Gauvain, care ne-a înapoiat regina, multele doamne captive şi mulţi alţi prinşi.

— Seniori, le răspunse Gauvain, în van mă lăudaţi. Opriţi-vă îndată de-a o mai spune, căci nu mă priveşte fapta cu nimic. Această cinstire poate să-mi aducă umilire; eu nu ajuns-am la ceasul

potrivit: am dat greş datorită zăbovirii. Lancelot este cel ajuns la vreme şi care şi-a dobândit o onoare ce nici an alt cavaler nu a avut-o vreodată.

— Unde se află el atunci, sire drag, pentru că nu-l vedem aici alături.

— Cum? exclamă messire Gauvain îndată. La curtea seniorului şi regelui meu. Oare nu este acolo?

— Nicidecum, pe Domnul Dumnezeu, şi nici prin părţile acestea. De când doamna noastră a fost răpită, nu am mai avut veste de la el.

De abia atunci, pentru prima oară, messire Gauvain înţelese că scrisoarea fusese o înşelăciune ca să-i trădeze şi să-i amăgească. Au fost înşelaţi de cărţile acelea. Iată-i din nou prăbuşiţi în durere. Ajung la curte apăsaţi de mâhnire unde regele cere îndată veşti despre această întâmplare. Mulţi au fost cei care au ştiut să-i povestească în ce fel a lucrat Lancelot, cum datorită lui şi-a recăpătat regina, împreună cu toţi captivii, cum şi prin ce trădare le-a fost răpit Lancelot. Regele se întristă de această nenorocire şi se îndureră foarte; dar inima îi tresălta la bucuria reîntoarcerii reginei, încât durerea se sfârşi în bucurie. Când a regăsit fiinţa pe care o preţuia cel mai mult pe lume, pentru rest se frământă mai puţin.

***

ÎN VREME CE REGINA FUSESE DEPARTE DE ţară, după câte ştim, doamnele şi fecioarele lipsite de apărarea unui braţ de bărbat ţinură sfat împreună. Ele spuseră că ar dori să se căsătorească foarte repede. Se hotărî, la această întâlnire, să aibă loc un turnir. Pentru cele două tabere s-au ales doamnele de Pomelegloi şi de Noauz. Faţă de cei care vor fi învinşi nu se vor lega întru nimic cu vreun cuvânt, ci spun că doresc să-i aleagă pe luptătorii care vor ieşi învingători. Trimişii lor au dus această veste pe toate meleagurile apropiate, ca şi pe cele îndepărtate.

Ziua turnirului era statornicită mai încolo, pentru a se putea înfăţişa mai multă lume.

Între timp regina sosi în ţară, înainte de termenul fixat pentru turnir. Îndată ce aflară de întoarcerea reginei, mai multe domniţe au hotărât să se prezinte la curte, în faţa regelui. Îl rugară stăruitor să le acorde un dar şi să consimtă la voinţa lor. El le încredinţă, înainte de a le afla vrerea, că va face precum le este voia. Atunci ele îi spuseră că voiau să încuviinţeze ca regina să vină să fie de faţă la turnir. Regele, care nu se cădea să respingă ceva, zise că el îngăduie, dacă şi regina doreşte aceasta. Atunci domniţele, nespus de bucuroase, alergară la regină şi îi spuseră într-un suflet:

— Doamnă, să nu ne luaţi înapoi ceea ce ne-a dăruit regele.

— Despre ce e vorba? le întrebă regina. Să nu-mi ascundeţi ceva!

Atunci ele:

— Dacă vreţi să veniţi la turnirul nostru, regele nu vă va opri nicidecum, dar nici vreodată nu ar vrea să vi se împotrivească.

Regina zise că se va înfăţişa, de vreme ce regele i-a îngăduit.

Îndată, prin tot regatul, domniţele trimit mesageri să anunţe că ele urmau să o aducă pe regină în ziua hotărâtă pentru turnir. Vestea alergă peste tot, în lung şi în lat, întinzându-se până în regatul de unde nimeni nu putea să se întoarcă; acum însă, cine voia, avea liberă intrarea şi ieşirea, nimeni nu ar fi oprit vreodată pe cineva. Vestea a alergat într-atât prin regat, a fost spusă şi povestită pretutindeni, până ajunse la urechile unui seneşal de-al lui Meleagant cel mişel, trădătorul, arde-l-ar focul gheenei! Acesta îl avea pe Lancelot sub paza sa: în casa lui îl întemniţase pe cavaler Meleagant duşmanul, dospind ură de moarte. Vestea turnirului o află şi Lancelot, precum şi ziua şi ora hotărâtă. Nu a fost zi după aceea ca el să nu aibă ochii

scăldaţi în lacrimi şi inima întristată. Atunci stăpâna casei, văzându-l pe Lancelot îndurerat şi gânditor, îi vorbi astfel, pe ascuns:

— Sire, pentru numele lui Dumnezeu şi pe sufletul vostru, spune-mi adevărul, zise doamna, de ce eşti atâta de schimbat. Nici nu bei, nici nu mănânci, nici nu te văd glumind sau râzând. Poţi să-mi spui fără şovăire gândul şi necazul domnieitale.

— Ei, doamnă, dacă sunt trist, zău, să nu te minunezi! Căci tare sunt mâhnit că nu voi putea fi acolo unde se va găsi toată comoara lumii: la turnirul unde se va aduna la un loc tot poporul sub care tremură pământul. Şi totuşi, dacă ai vrea, şi dacă Domnul te-ar lumina, să mă laşi să plec într-acolo; fii sigură că mă voi purta către domnia-voastră în aşa fel încât voi reveni înapoi în temniţă.

— Desigur, făcu ea, aş face aceasta cu multă bucurie dacă nu aş vedea aici pierderea şi moartea mea. Mă tem însă atât de mult de seniorul meu, Meleagant cel josnic, încât nu aş îndrăzni să purced la aceasta; l-ar pierde pe soţul meu. Nu este lucru de mirare de mă tem de el, ştii bine cât este de felon.

— Doamnă, dacă îţi este teamă cumva că nu voi alerga îndată după turnir în temniţă, mă voi lega cu jurământ, pe care nu-l voi încălca niciodată, că nimic nu mă va opri vreodată să mă întorc în această temniţă îndată după turnir.

— Pe onoarea mea, făcu ea, accept doar pe un legământ.

— Care, doamnă?

— Sire, răspunse ea, pe acela că îmi vei jura întoarcerea, precum şi că mă vei asigura că voi avea dragostea voastră.

— Doamnă, toată aceea pe care o am ţi-o datorez şi jur să mă întorc.

— Ştiu că sper degeaba, zise doamna râzând. După câte am aflat, alteia i-ai închinat iubirea pe care ţi-am cerut-o. Şi totuşi, fără pic de dispreţ, voi

lua atât cât pot să am. Mă voi mărgini la ceea ce îmi este cu putinţă şi îţi voi cere jurământ ca să te porţi în aşa fel încât să revii în această temniţă.

După dorinţa ei, Lancelot se legă cu jurământ pe sfânta biserică precum că se va întoarce fără doar şi poate. Iar doamna îi încredinţează pe dată armele de culoare sângerie[34] ale soţului său, şi calul, neasemuit de frumos, de puternic şi îndrăzneţ. Lancelot încălecă şi iată-l plecat, într-o armură foarte frumoasă şi încă nefolosită.

Merse atât până ajunse la Noauz. Intră în tabăra aceasta şi află găzduire în afara oraşului. Niciodată un om ales nu a locuit într-un han atât de nesuferit, strâmt şi scund; însă nu voia să petreacă noaptea într-un loc unde să fie recunoscut. Mulţi cavaleri de seamă se adunaseră la castel; dar mai mulţi erau în afară, căci în cinstea reginei veniseră atâţia, încât o cincime din ei nu încăpuseră prin hanuri; pe lângă un singur cavaler alţi şapte veniseră pentru regină. Cinci leghe roată împrejur se adăpostiră baronii în corturi şi în colibe din crengi de copac. Doamne şi domniţe nobile se adunaseră acolo ca la o minune.

Lancelot îşi agăţă scutul de uşa hanului său, şi pentru a-şi odihni trupul îşi scoase cămaşa de zale; se întinse astfel într-un pat pe care nu îl preţuia de loc, căci era strâmt şi salteaua subţire era acoperită cu un gros cearşaf de cânepă. După ce îşi scoase armele, se întinse pe pat. Pe când stătea astfel întins, de loc în largul său, iată pe drum un flăcău, un herald din armată, înfăşurat doar în cămaşă; îşi lăsase amanet la tavernă tunica şi cizmele şi venea în goana mare, dezbrăcat în bătaia vântului. Dând la uşă peste scut, îl privi, neputând însă să-şi dea seama cui îi aparţinea; habar n-avea cine urma să-l poarte. Văzând uşa casei deschisă, se strecură înăuntru şi îl zări întins pe Lancelot. Cum îl văzu, îl şi cunoscu şi se cruci. Dar Lancelot îi porunci cu toată tăria nu cumva să pomenească ceva despre el, pe unde s-ar duce; dacă va destăinui adevărul,

ar fi mai bine de pe acum să-şi smulgă ochii sau să-şi rupă gâtul.

— Sire, tremură heraldul, eu v-am preţuit întotdeauna; cât voi fi în viaţă nu voi făptui ceva cu niciun chip, pentru care să-mi purtaţi pică. Îndată fugi din casă, şi plecă strigând cât îl ţinea gura:

— A venit cel care va cotări[35], a venit cel care va cotări!

Astfel striga flăcăul pe unde trecea, iar lumea răsărea din toate părţile întrebându-l ce tot strigă acolo. Acesta nu era atât de curajos încât să le spună, însă tot mergea strigând aceleaşi vorbe. Aflaţi că atunci a fost zis pentru prima oară: „A venit cel care va cotări!“ în privinţa aceasta heraldul a fost învăţătorul nostru care ne-a învăţat să o spunem: căci el a zis întâiul acest cuvânt.

***

IATĂ ADUNATĂ ÎNTREAGA MULŢIME, REGINA, doamnele toate, cavalerii şi alţi oameni; şi erau mulţi slujitori, care apăreau din toate părţile, din sus şi din jos. Pe locul unde urma să aibă loc turnirul era o tribună mare de lemn unde luau loc regina, doamnele şi domniţele: nu se mai văzuse până atunci o tribună atât de frumoasă, atât de lungă şi de bine încheiată. Acolo s-au aşezat doamnele, după ce a venit regina, voind să asiste la turnir şi să vadă cine va fi învingător şi cine învins.

Iată sosind cavalerii, zece câte zece, apoi câte douăzeci, câte treizeci, de aici optzeci, de dincolo nouăzeci, acum câte o sută, acum mai mult şi peste o clipă de două ori mai mulţi; atât de mare este mulţimea lor în faţa tribunei şi de jur împrejur încât încep îndată lupta. Cu sau fără armură pornesc bătălia; lăncile par o pădure deasă, căci cei care voiau să se distreze aduseseră atâtea încât nu puteai vedea peste tot decât lănci cu stindarde şi flamuri de luptă. Luptătorii cu lancea pornesc în galop pentru luptă şi găsesc mulţi rivali veniţi să se încerce în acest fel. Ceilalţi cavaleri se pregăteau

pentru a îndeplini alte isprăvi cavalereşti. Erau atâţia cavaleri, încât sunt înţesate pajiştile, câmpurile, ogoarele şi nu ai putea socoti numărul lor. Lancelot a lipsit la această primă încleştare; iată-l însă venind pe pajişte; heraldul îl văzu înaintând şi nu se mai putu abţine să nu strige:

— Uitaţi-l pe cel care va cotări!

Toţi îl întrebară:

— Cine este?

Însă flăcăul nu voia cu niciun chip să le spună. Când Lancelot intră în învălmăşeală, el singur preţuia cât douăzeci dintre cei mai viteji. Începe să lupte atât de bine, încât nimeni nu mai putea să-şi dezlipească ochii de la el, oriunde s-ar fi găsit. În tabăra doamnei Pomelegloi era un cavaler foarte viteaz; calul său era mai sprinten şi mai iute decât un cerb din landă. Acesta era fiul regelui Irlandei, care lupta bine şi frumos. Dar tuturor le plăcea de patru ori mai mult cavalerul necunoscut. Toţi se grăbesc să se întrebe unul pe altul:

— Cine este cel care luptă atât de bine?

Regina, însă, trase deoparte o fecioară iscusită şi înţeleaptă şi îi zise tainic:

— Domniţă, trebuie să duci un mesaj. Îl vei duce repede şi în cuvinte scurte. Coboară din această tribună, aleargă la cavalerul acela care poartă scutul sângeriu şi spune-i în şoaptă porunca mea: „Cel mai prejos”.

Aceasta fugi îndată şi îndeplini cu dibăcie dorinţa reginei. Ea îl urmări pe cavaler până ce se găsi la doi paşi de el şi îi spuse cu îndemânare, în aşa fel ca să nu audă vecin sau vecină:

— Sire, doamna mea regină vă porunceşte prin mine: „Cel mai prejos”.

— Foarte bucuros! răspunse cavalerul auzind acestea, ca om care îi aparţine pe de-a-ntregul.

Atunci se repede către un cavaler cât de iute poate să îl poarte calul; dar când trebuie să-l lovească, greşeşte lovitura. Până la căderea serii el se luptă jalnic, urmând voinţa reginei. Celălalt,

atacând, nu dă greş, ci îl loveşte, încât Lancelot se clatină în şa. El o ia la fugă şi apoi nu-şi mai îndreaptă destrierul împotriva vreunui cavaler. Pentru nimic în lume nu ar fi făptuit ceva în care să nu se vadă ruşinea cu care se acoperă, laşitatea şi dezonoarea; se preface că îi este frică de toţi cei care trec prin preajmă-i. Cavalerii fac din el ţinta batjocurii lor, în vreme ce înainte îl preţuiseră foarte mult. Iar heraldul care tot zisese: „El este cel care îi va învinge pe toţi în şir“ este necăjit şi descumpănit. Aude numai zeflemelele şi jignirile celor din jur:

— Acum taci, prietene? Nu va cotări acesta în vecii vecilor. El a cotărit atâta, încât cotul său, pe care nu încetezi să-l lauzi, este rupt în bucăţi acum.

Dar cei mai mulţi îşi spun:

— Ce înseamnă asta? Mai înainte era doar atât de viteaz. Acum este un câine fricos, nici nu îndrăzneşte să aştepte vreun cavaler. Poate că a strălucit la început pentru că nu a mai luptat vreodată până acum; de aceea părea atât de viteaz la venire încât nimeni dintre cavaleri nu putea să-l înfrunte, arătând aşa de priceput; intra în luptă ca un nesăbuit. Acum a învăţat atât din meseria armelor încât toată viaţa sa nu va mai avea chef să le poarte. Armura lui nu-l mai poate îndura, nu este pe lume un fricos mai mare. Dar regina, urmărindu-l cu privirea, este foarte veselă şi îi place foarte mult. Ea ştie bine, însă păstrează tăcerea, că acela este cu adevărat Lancelot.

Astfel toată ziua până-n seară, Lancelot se arătă un laş. Căderea nopţii îi desparte de cavaleri. La plecare se iscă o discuţie asupra celor care luptaseră mai bine. Fiul regelui Irlandei gândeşte, neîndoielnic, că lui i este dat să culeagă toată lauda şi preţuirea; însă se înşală nespus, sunt destui asemenea lui. Chiar şi cavalerul în arme sângerii plăcu într-atât celor mai nobile şi mai frumoase doamne şi domniţe, încât toată ziua ele îşi îndreptaseră urările spre el. Văzuseră bine doar

cum se luptase la început, cât de viteaz şi de cutezător era; apoi devenise atât de laş încât nu mai îndrăznea să aştepte vreun cavaler, şi chiar cei mai slabi, dacă ar fi vrut, l-ar fi putut doborî sau prinde. Dar toată lumea trebuia să se întoarcă a doua zi la turnir. Domniţele trebuiau să ia de soţi pe cei care vor fi mândria zilei. Astfel hotărâră ele înainte de a se despărţi. Se îndreptară apoi spre gazdele lor, iar când ajunseră acolo, pe la multe colţuri începuseră să şoptească bârfitorii:

— Unde este cel mai prejos dintre cavaleri, cel mai laş şi mai acoperit de ruşine? Unde a plecat? Unde-i ascuns? Unde să-l găsim şi cum să-l căutăm? S-ar putea să nu-l mai vedem vreodată; frica l-a alungat, frica din care a apucat atât cu braţele amândouă, încât nu există pe lume altul mai laş. Şi nu s-ar putea spune că nu are dreptate; căci de o sută de mii de ori mai la îndemână este un laş decât un viteaz luptător. Laşitatea are dare de mână, de aceea ăst cavaler a prins-o şi a sărutat-o şi a luat din ea cât a dorit. Într-adevăr, în veci nu se va dovedi **Vitejia** atât de josnică, încât să se statornicească în el sau să se aşeze măcar în apropierea lui. Aici sălăşluieşte pe de-a-ntregul **Laşitatea**, căci a găsit în el asemenea găzduire, care o cinsteşte şi o slujeşte, încât pentru a ei onoare el pe a sa o pierde.

Astfel pălăvrăgesc toată noaptea cei care de atâtea bârfeli îşi pierd şi răsuflarea. Dar numai acela îl vorbeşte adesea de rău pe altul care este mult mai prejos decât omul pe care îl judecă şi îl năpăstuieşte. Fiecare vorbeşte ce îi place.

Când veni ziua a doua, se pregăti din nou toată mulţimea şi se întoarse la turnir. În lojă se aşeză regina, împreună cu doamne şi domniţe, având alături o seamă de cavaleri care nu purtau arme, fiind prizonieri sau cruciaţi. Aceştia le vorbesc despre, blazoanele cavalerilor[36] pe care îi preţuiesc mai mult:

— Îl vedeţi acum, zic între ei, pe cavalerul cu scut roşu, de-a curmezişul având o bandă de aur? Acesta este Governal de Roberdic. Dar acum îl vedeţi pe cel care a pictat pe scutu-i, unul lângă altul, un vultur şi un dragon? Este fiul regelui de Aragon, venit în această ţară să cucerească laudă şi onoare. Uitaţi-vă şi la cel de alături, care ţâşneşte şi se luptă atât de minunat, cu scutul de o parte verde, cu un leopard pictat pe câmpul înverzit, de azur fiind cealaltă jumătate? Este elegantul Ignaures, cel îndrăgostit şi plin de duh. Iar cel care poartă pe scut zugrăviţi doi fazani cioc în cioc este Coguillant de Mautirec. Şi îi vedeţi pe cei doi de lângă el, pe cai vânăt-rotaţi cu scuturi aurii şi lei cenuşii pictaţi pe ele? Unul are numele de Semiramis, iar celălalt este tovarăşul său; scuturile lor poartă aceleaşi culori. Îl zăriţi acum pe cel care poartă pe scutu-i pictată o poartă, pe unde s-ar părea că iese un cerb? Pe onoarea mea, nu-i altul decât regele Yder.

Astfel vorbesc cei care stau în loji.

— Scutul acela a fost făurit la Limoges; Pilades l-a adus de acolo, care ar vrea în clipa asta să se avânte în luptă, ars de dorinţă şi de patimă. Cestălalt a fost făurit la Toulouse, împreună cu zăbala şi pieptarul calului, aduse de Keu din Estral. Celălalt este venit de la Lyon, de pe malurile Honului: nu este niciunul mai frumos sub privirile noastre; a fost dăruit drept aleasă recompensă lui Taulas de la Deserte, care îl poartă cu cinste şi se acoperă cum trebuie cu el. Iar celălalt este lucrătură din Anglia făcut la Londra; vedeţi pe el două rândunele care parcă vor să-şi ia zborul. Dar nu se clintesc, ci primesc lovituri nenumărate de la oţelurile făurite în Poitou. Acest scut îl poartă tânărul Thoas.

Aşa vorbesc şi zugrăvesc blazoanele celor pe care îi cunosc; însă nici urmă de cel pe care aveau aşa mare necaz. Ei cred că pe-aici i-a fost calea, dacă nu s-a înfăţişat la luptă. Şi cum regina nu-l

zăreşte, este cuprinsă de dorinţa de a porunci să fie căutat printre rânduri până va fi găsit. Nu ştie cui ar putea să-i încredinţeze taina mai sigur decât aceleiaşi pe care o trimisese şi ieri la cavaler. Pe dată o chemă şi îi porunci:

— Fugi de urcă, domniţă, pe calul de paradă! Te trimit din nou la acelaşi cavaler de ieri; să-l cauţi peste tot până îl vei afla. Pentru nimic în lume să nu pierzi vremea; îi vei spune din nou ca, şi astăzi, să fie cel mai rău. Iar după ce i-ai vorbit, să bagi bine de seamă ce va răspunde.

Fecioara nu-şi îngădui să piardă vremea; ea băgase bine de seamă de cu seară spre ce parte se va îndrepta cavalerul, fiind sigură că va fi din nou trimisă la el. Se strecură printre rânduri, până ce îl zări pe cavaler. Se duse îndată să-i şoptească: din nou să se prefacă cel din urmă cavaler de vrea să aibă iubirea şi favoarea reginei, care aşa îi trimite vorbă.

— Pentru că aşa porunceşte, răspunse el, fi-va mulţumită! Îndată fecioara se depărtă şi atunci începură a vui pajii, slujitorii şi scutierii. Toţi strigau intr-un glas:

— Uitaţi-vă ce minune! Căci cel de ieri cu armele sângerii s-a întors. Ce mai vrea oare? Nu este pe lume fiinţă mai de nimic, mai demnă de dispreţ şi mai laşă. Aşa de tare îl struneşte frica, încât el nu poate porni ceva împotriva ei.

Fecioara se întoarse şi se prezentă reginei, care o ţinu din scurt şi îi dădu ghes până ce auzi răspunsul de care se bucură foarte tare; ea era acum încredinţată pe deplin că acelui cavaler îi aparţinea cu toată fiinţa ei, precum şi el era omul său pe de-a-ntregul. Zise atunci fecioarei să se repeadă înapoi pe dată şi să-i spună să se arate pe cât poate „cel mai bun“: fata răspunse că va alerga imediat la el să-l caute fără răgaz. Coborî din lojă, ducându-se acolo unde pajii săi o aşteptau păzindu-i calul. Urcă în şa şi porni în goană până ce dădu peste cavaler, căruia îi zise de astă dată:

— Acum poruncă vă trimite, sire, doamna mea, să fiţi pe cât se poate „cel mai bun“!

— Spuneţi-i, îi răspunse el, că nu-mi este nimic prea greu să făptuiesc, de va dori vreun lucru; orice îi place, şi mie îmi convine.

N-a fost de loc înceată fecioara care aduse mesajul: gândea că regina se va bucura şi va fi fericită. Pe drumul cel mai scurt se îndreptă spre lojă; regina se înălţă mergând în întâmpinarea ei. Nu coborî însă, ci o aşteptă în capul treptelor. Iată că vine fecioara, plină de voie bună pentru a-i aduce răspunsul; începu să urce treptele, iar când s-a apropiat de regină îi spuse:

— Doamnă, nicicând nu mi-a fost dat să văd un cavaler mai nobil; el vrea pe dată să săvârşească orice îi porunciţi. Vreţi adevărul să-l aflaţi? Se pleacă adânc ori de e bine, ori de-i rău, la fel.

— Pe onoarea mea, zise regina, se prea poate să fie astfel.

Atunci se întoarse la fereastră pentru a privi cavalerii.

Fără a întârzia, Lancelot prinde scutul de curele, mânat aprig de voinţa de a-şi arăta întreaga vitejie, îşi îndreaptă calul în aşa fel ca să-l poarte în goană printre două şiruri. Toţi vor fi cuprinşi de uimire, cei înşelaţi în aşteptări, cei care au râs şi-au petrecut mare parte din zi şi din noapte bătându-şi joc de el. Multă vreme s-au distrat, au râs şi s-au veselit. La rândul său, fiul regelui Irlandei îşi strânse scutierele, apoi dădu amarnic pinteni calului, repezindu-se din cealaltă parte împotrivă-i. Iată-i izbindu-se unul de altul, numai că odraslei regelui îi pieri pofta de a mai lupta, deoarece lancea i s-a frânt şi a zburat în bucăţi; nu lovise doar în muşchi moale, ci în lemn uscat şi tare. Lancelot a arătat în această înfruntare un mijloc ştiut doar de el: i-a pus scutul pe braţ strângându-i-l de zale, până îl aruncă de pe cal la pământ. Iată, cavalerii se năpustesc, din amândouă părţile ţâşnesc şi împintenă caii, unii pentru a-l libera pe

cel învins, alţii pentru a-l năpădi cu totul pe învingător. Unii vor să-l ajute pe seniorul lor; cei mai mulţi sunt aruncaţi din şa în învălmășeală şi în luptă. Dar niciodată, de-a lungul întregii zile, Gauvain, găsindu-se în tabăra cealaltă, nu se amestecă în luptă; privea cu aşa plăcere la vitejiile pe care le făptuia acel cavaler cu armura sângerie, că faptele acestora îi apăreau a fi fără strălucire faţă cu ale celuilalt. Iar heraldul este din nou scăldat în bucurie şi strigă în gura mare ca să-l audă cu toţii:

— A venit cel care va cotări! Astăzi chiar veţi vedea de ce este în stare, azi chiar i se va da pe faţă vitejia.

Între timp cavalerul îşi îndreptă calul şi ţinteşte în galop spre un cavaler de seamă; astfel îl loveşte că îl aruncă jos, departe de cal cam la o sută de picioare sau mai mult. Începe apoi a mânui atât de măiestru şi spada şi lancea, că nu se găseşte nimeni printre privitori care să nu-l admire. Chiar dintre cei care poartă arme, mulţi se desfată; căci mare bucurie este văzând cum răstoarnă el cal şi cavaler laolaltă. Aproape că nu se mai află cavaler care să rămână pe cal în şa; caii pe care îi dobândeşte îi dăruieşte tuturor celor care poftesc. Iar cei care obişnuiau să-l batjocorească zic:

— Ne-am dat de ruşine şi pierzare. Nedrept am grăit înjosindu-l; cu siguranţă, acesta preţuieşte cât o mie din cavalerii adunaţi pe câmp; el i-a învins şi întrecut pe toţi cavalerii de pe lume. Nu este vreunul care să se compare cu el.

Iară domniţele spuneau, privind minunate, că acesta le face anevoie măritişul; într-atâta nu îndrăzneau ele să se încredinţeze în frumuseţea lor, în bogăţie, ori în putere şi nobleţe, căci nici prin frumuseţe, nici prin avere nu cutezau să tindă spre acest cavaler, din cauza prea marii sale vitejii. Şi totuşi, cele mai multe dintre ele se leagă cu jurământ că de nu se vor mărita cu acesta, nici nu se vor mărita peste an, căci nu-şi vor mai alege soţ

şi domn. Iar regina, care aude cum se laudă ele, râde în sinea-i şi îşi bate joc; ştie bine doar că nici pentru tot aurul Arabiei, de i l-ai pune în faţă, cavalerul pe care şi-l doresc toate nu ar lua pe nimeni, de-ar fi ea cea mai aleasă, mai frumoasă şi mai nobilă. Pe toate le aprinde aceeaşi voinţă, fiecare ar voi să-l aibă pentru sine; în fiecare se iscă gelozia pe vecină, e ca şi cum i-ar fi de acum soţie, văzându-l aşa de îndemânatic. Atâta de mult le plăcea încât nu cred cu putinţă ca vreun muritor să făptuiască asemenea lucruri. Atât de bine luptă cavalerul, încât la despărţire amândouă părţile au spus fără şovăire că nu avea egal cel care purta scutul sângeriu. Toţi au recunoscut aceasta, şi pe bună dreptate.

Dar la plecare el lasă să-i cadă unde puteai vedea învălmăşeala mai mare, scutul, lancea şi valtrapul. Apoi porni în goana mare, atât de iute, încât nimeni din toată adunarea de-acolo nu prinse de veste. Iar cavalerul se aşternu la drum, ducându-se iute şi fără ocol înspre partea de unde venise, pentru a-şi îndeplini jurământul. După plecarea lui de la turnir, toţi îl caută şi întreabă de el: dar nici că-l găsesc, deoarece el fugise, având grijă să nu fie recunoscut. Adâncă tristeţe simt cavalerii, şi nelinişte, căci l-ar fi sărbătorit mult dacă l-ar fi avut printre ei. Dar dacă se întristară cavalerii pentru că au fost astfel părăsiţi, când aflară domniţele noutatea, mai mare a fost mâhnirea: s-au jurat, luându-l ca martor pe Sfântul Ioan, că nu se vor mărita în ăst an. Neavându-l pe cel pe care-l îndrăgesc, ele redau libertatea tuturor cavalerilor. Astfel s-a terminat acel turnir, unde nimeni nu s-a ales cu vreun soţ.

***

LANCELOT NU SE OPRI PE DRUM PÂNĂ NU SE întoarse din nou în temniţă. Dar se întâmplase ca seneşalul să vină acasă cu două sau trei zile înaintea lui şi să întrebe unde-i prinsul. Doamna, care îi împrumutase armele sale sângerii,

frumoase şi gata pregătite, calul şi harnaşamentul, mărturisi adevărul seneşalului: cum îl trimisese acolo unde avea loc turnirul, la Noauz.

— Cu adevărat, doamna mea, îi zise seneşalul, nu puteai să faci ceva mai rău; îmi va aduce aceasta mari nenorociri, cred, căci messire Meleagant se va purta cu mine mai rău decât păgânii cu un biet naufragiat. Voi fi pierdut şi exilat şi, de se va întâmpla să afle, nicicând nu va avea milă de mine.

— O, mândre messire, nu te înspăimânta, făcu doamna; nu-ţi fie aşa teamă, căci nu e împrejurarea. Nimic pe lume nu poate să-l reţină; căci mi-a jurat pe toţi sfinţii că se va întoarce, şi nu poate să fie altcum.

Seneşalul urcă îndată pe cal, se înfăţişă seniorului său şi îi înşiră toată întâmplarea; însă îl asigură pe cât putea şi îi povesti cum soţia lui l-a legat cu jurământ că va reveni în temniţă.

— Şi se va ţine de cuvânt, zise Meleagant, îl cunosc eu bine; totuşi sunt tare mâhnit de ceea ce a făcut doamna voastră. Pentru nimic în lume nu aş fi voit ca el să fi luat parte la turnirul acela. Acum însă întoarce-te acasă şi ai grijă, când se va fi întors să fie astfel ţinut în temniţă ca să nu mai poată să-şi ia zborul de-acolo, iar trupul să i se vlăguiască. Aşa să fie precum îţi poruncesc.

— Va fi precum ţi-e voia, făcu seneşalul, bătând calea întoarsă.

Venind acasă, îl găsi pe Lancelot întemniţat la curtea sa. Îndată un trimis, pe care îl repezi seneşalul, alergă înapoi către Meleagant pe cea mai scurtă cale înştiinţându-l că Lancelot s-a fost întors. Acela, văzând că îl are în mână, strânse zidari şi dulgheri, care lucrară ceea ce li se porunci, unii fără voia lor, iar alţii cu inima uşoară. Îi strânse pe cei mai pricepuţi din ţară, zicându-le să-i construiască un turn, şi să-şi dea osteneală ca să fie iute înălţat. Piatra a fost cărată pe valurile mării. Lângă regatul Gorrei, nu prea departe,

şerpuieşte un braţ de mare, lat şi adânc. În mijlocul acestor ape se afla o insulă de care Meleagant avea cunoştinţă. Acolo puse el să se aducă piatra şi schelăria pentru a se ridica turnul. În mai puţin de cincizeci de zile acesta a fost săvârşit, înalt, gros şi bine zidit. Îndată ce a fost astfel durat, porunci ca Lancelot să fie dus la adăpostul nopţii şi băgat în turn; puse apoi să se zidească uşile şi ceru jurământ tuturor zidarilor că în veci nu vor scoate vreo vorbă despre acel turn. Voia astfel să fie lucru de taină, şi nici să rămână vreo poartă de ieşire, în afară doar de o fereastră strâmtă. Acolo hotărî el să zacă Lancelot; i se dădea mâncare pe sponci şi arareori, prin fereastra îngustă, aşa cum poruncise felonul plesnind de necinste.

După ce făcu tot ce îi pofti inima, Meleagant o porni ţintă spre curtea regelui Artur; iată că a şi ajuns acolo. Iar când se găsi în faţa regelui, pătruns de trufie şi nebunie, începu a cuvânta:

— Rigă, în faţa ta, în această casă, eu l-am chemat la luptă, dar nu văd nici urmă de Lancelot, care pornise împotriva mea. Şi totuşi, aşa cum se cuvine, îl chem la luptă în faţa tuturor aici de faţă. De este aici, să iasă în faţă şi să se lege cu jurământ că va veni la curtea voastră de-aici într-un an. Nu ştiu de ţi s-a spus vreodată în ce fel s-a desfăşurat acea bătălie; dar văd pe-aici cavaleri care au fost adunaţi acolo şi ar putea foarte bine să-ţi spună, dacă vrei să cunoşti adevărul curat despre ea. Dacă totuşi Lancelot vrea să tăgăduiască aceasta, nu voi tocmi vreun mercenar, ci eu însumi i-o voi dovedi în înfruntare.

Regina, care şedea alături de rege, îl trase spre sine şi începu a-i spune:

— Sire, ştii cine este acesta? Este Meleagant, cel care m-a prins pe când mă însoţea seneşalul Keu: astfel i-a adus multă ruşine şi suferinţă.

— Doamnă, îi răspunse regele, l-am înţeles eu bine; ştiu prea bine că el este cel care îmi ţinea poporul în exil.

Regina rămase tăcută, iar regele se întoarse cu cuvânt către Meleagant, spunându-i:

— Prietene, martor mi-e Domnul, despre Lancelot suntem rămaşi fără vreo veste; pentru aceasta ne încearcă durerea.

— Sire, făcu Meleagant, Lancelot mi-a spus că-l voi găsi aici fără doar şi poate; nici nu trebuia să-l chem la luptă în altă parte decât la curtea voastră. Şi vreau ca toţi aceşti baroni, aici de faţă, să poarte mărturie: îl chem de astăzi într-un an, aşa cum ne-am legat pe cuvânt atunci când pornit-am bătălia.

La aceste vorbe iată că se ridică messire Gauvain, pe care îl îndurerează mult cele auzite.

— Sire Artur, zise el, Lancelot nu se află nicăieri în această ţară; dar noi vom trimite în căutarea lui, şi îl vom găsi, cu voia lui Dumnezeu, înainte de a se împlini anul, altfel doar să fie mort sau întemniţat. Iar dacă nu va veni, de-mi acordaţi bătălia, o voi duce eu: mă voi înarma pentru Lancelot în ziua hotărâtă, de nu se va afla el aici.

— Ei, pentru Dumnezeu, mândre sire, făcu Meleagant, acordaţi-i lupta: aceasta este voinţa lui şi aceeaşi rugăminte am; căci nu cunosc pe lume alt cavaler cu care să mă întrec atât de bucuros, în afară doar de Lancelot. Să ştiţi bine, însă, că, dacă nu mă voi măsura cu vreunul din aceştia doi, nu voi cere ca schimb sau despăgubire decât pe unul dintre ei. Regele spuse că va lupta Gauvain dacă Lancelot nu se arată în tot acest răstimp. După ce s-au hotărât astfel toate, Meleagant plecă de la curtea regelui, bătând cale întoarsă fără oprire, pentru a-l găsi pe regele Bademagus, tatăl său. Pentru ca să pară viteaz şi de mare însemnătate, începu în preajmă-i să se prefacă şi să-şi sumeaţă chipul.

În acea zi ţinea regele curtea plină de veselie la Bade, cetatea sa. Era ziua lui de naştere, de aceea se adunaseră în păr curtenii; şi alţi oameni deosebiţi veniseră destui cu el. Era înţesat palatul de cavaleri şi domniţe. Intre aceştia se afla una,

care era sora lui Meleagant, despre care vă voi spune mai jos gândul şi intenţia mea şi din ce pricină am pomenit-o, însă nu se potriveşte să încep aici a povesti despre ea, căci nu vreau să stric materia, s-o tulbur ori s-o strâmb, ci s-o conduc pe drumul bun şi drept.

Vă spuneam aşadar unde s-a înfăţişat Meleagant; fiind acolo cu toţii, mari şi mici, el zise către tatăl său cu voce tunătoare:

— Tată, făcu el, în numele lui Dumnezeu, spune-mi, rogu-te, dacă nu trebuie să simtă mare bucurie şi nu este tare de virtute cel care îşi face armele temute la curtea regelui Artur?

Fără să-l mai asculte, tatăl îi răspunse la întrebare:

— Fiule, toţi cei buni trebuie să-l onoreze şi să-l slujească pe cel care poate făptui aceasta, precum şi să-i caute compania.

Apoi îl măguleşte şi îl roagă să nu-i ascundă de ce a grăit astfel; să spună deci ceea ce doreşte şi de unde vine.

— Sire, zise atunci Meleagant, nu ştiu dacă îţi aminteşti de cele hotărâte, când datorită domnieitale m-am înţeles cu Lancelot. S-a convenit atunci, mi se pare, şi s-a vorbit aceasta în faţa multor oameni, ca amândoi să fim gata peste un an la curtea regelui Artur. M-am dus când s-a ivit vremea, înarmat şi pregătit de lucrul pentru care pornisem. Am făcut tot ce era de făcut: am întrebat şi l-am chemat pe Lancelot, împotriva căruia trebuia să lupt; însă nu l-am putut nici vedea, nici găsi. A fugit şi se ţine de-o parte. Acum am obţinut asigurarea că, dacă Lancelot nu mai este în viaţă ori nu apare în acest răstimp, Gauvain, jurându-se pe credinţa lui şi făgăduindu-mi că nu va mai fi amânare, va lupta el însuşi împotriva mea. Artur nu are alt cavaler mai lăudat decât acesta, este bine ştiut. Dar până a nu înflori socul mă voi convinge, de vom ajunge să ne lovim în săbii, dacă-i este

făptura pe măsura faimei; cât aş vrea eu să mă conving acum pe loc!

— Fiule, răspunse tatăl, pe drept cuvânt vei trece aicea drept un nebun. Acum şi cel care nu ştia a aflat de la tine însuţi de smintirea ta. Adevărat se zice că inima bună se umileşte, dar un îndârjit şi un smintit nu se va vindeca de nebunie niciodată. Ţie îţi spun toate astea, fiule, pentru că pornirile tale sunt atât de aspre şi de sterpe încât nu încap blândeţea sau prietenia. Ţi-e sufletul întreg lipsit de milă: ai îndrăgit nemăsurat doar nebunia. Iată de ce eu nu te preţuiesc, iată ceea ce te va pierde. De eşti viteaz, se vor găsi destui dintre aceia care vor aduce mărturie în clipa sorocită. Nu se cuvine ca voinicul să-şi laude braţul pentru a-şi proslăvi fapta; căci singură vitejia se glorifică pe sine. Nicicum lauda nemăsurată nu te va ajuta să-ţi crească preţul, ci scade din el cu atât mai mult. Te dojenesc, fiule; dar oare nu-i în van? Ce-i spui unui nebun e fără preţ; căci cel care vrea să îndepărteze de cineva nebunia nu face decât să se zbată fără rost; învăţarea şi dezvăluirea binelui nu preţuieşte nimic de nu-l porneşti în viaţă, ci e pe dată pierdut şi risipit.

Iată-l pe Meleagant turbat şi scos din fire. Niciodată nu veţi vedea vreun muritor, puteţi să mă credeţi cu-adevărat, atât de plin de ură cum era el; furia strică treaba, căci nu-şi mai cântări vorbele faţă de tatăl său, ci îl înfruntă:

— Visezi ori aiurezi, de spui că mi-e mintea rătăcită atunci când eu îţi povestesc despre fiinţa mea? Gândeam că mă înfăţişez seniorului şi părintelui meu; dar nu pare să fie astfel, căci mă jigneşti mai aspru, e limpede aceasta, decât s-ar cuveni. Şi nici nu ştii pricina pentru care mi-ai aruncat ofensa.

— O ştiu prea bine.

— Putea-vei să mi-o spui?

— Este că nu văd la tine nimic altceva decât nebunie şi turbare. Îţi cunosc până în adâncuri

inima, care ni va aduce încă mult necaz. Blestemat fie cel care gândeşte că Lancelot, desăvârşitul cavaler, preţuit de toţi în afară de tine, a fugit de teama ta. Poate că nu mai este printre cei vii, sau o fi închis în vreo temniţă a cărei poartă este atât de ferecată încât nu poate ieşi de acolo fără îngăduinţă. Desigur, iată lucrul de care aş fi grozav de mâniat dacă el ar fi murit sau i s-ar fi întâmplat ceva rău. Cu siguranţă, prea ar fi mare pierderea, dacă o fiinţă atât de înzestrată şi de frumoasă, atât de vitează şi senină a pierit înainte de vreme. Dea Domnul, însă, să nu fie adevărat! Acestea fiind zise, Bademagus tăcu. Dar tot ce spusese el auzise una din fiicele sale; aflaţi că era chiar fecioara de care vă vorbisem ceva mai înainte. I se strânse inima la auzul veştilor despre Lancelot. Îşi dădu seama că îl ţineau prins în temniţă ascunsă, dacă nu i se dădea în niciun chip de urmă.

— Să nu dea Domnul să-mi găsesc odihna până nu voi afla ştire sigură şi adevărată despre el! Îndată, fără a mai pierde vremea şi a înşira vorbe, alergă să încalece pe un catâr frumos şi blând la mers. Dinspre partea mea însă, pot să vă asigur că îndată ce-a plecat de la curte nu ştiu în ce parte s-o apuce; cum nu ştia nimic şi nici nu întrebă ceva, o luă pe primul drum găsit; mergea în pas iute, la întâmplare, fără a şti încotro se îndreaptă, neavând însoţitor vreun cavaler sau slujitor. Se grăbea tare să ajungă la capătul ţintei. Se zbuciumă mult în această căutare» pe care nu o va încheia atât de repede: nu trebuia să afle odihnă, nici să rămână mai mult timp într-un loc, dacă voia ei era să ducă la bun sfârşit ceea ce s-a gândit să făptuiască: să-l scoată pe Lancelot din închisoare, de-l va găsi şi va putea s-o facă. Dar cred că până a nu-l găsi şi auzi vreo ştire de la el, va avea de cercetat multe tărâmuri, scotocind şi dibuind în toate părţile. Însă ce preţ ar avea oare să întârzii povestind despre popasurile şi lungile ei zile? Atâtea drumuri a bătut, în munţi, în văi, în sus şi în jos, că trecuse

mai bine de o lună; dar nu aflase nimic mai mult decât ştiuse la plecare; şi ce ştia era tot nimic.

Într-o zi mergea de-a lungul unui câmp, îndurerată foarte şi cufundată în gânduri, când zări în depărtare, pe un ţărm, lângă un braţ de mare, un turn. Dar cale de-o leghe împrejur nu era casă, colibă ori loc de adăpost. Nu ştia că era tumul pe care poruncise Meleagant să fie înălţat pentru a-l ascunde acolo pe Lancelot. Îndată ce îl zări, îşi aşternu privirea asupra lui, fără a o mai dezlipi de acolo. Inima îi spuse că este ceea ce căutase până atunci zadarnic; dar că a ajuns acum la capătul drumului, întrucât soarta, după ce aprig a trudit-o, a îndreptat-o pe drumul bun. Fecioara se apropie de turn, iat-o acum la picioarele lui. Se învârti în juru-i, ascultă şi trase cu urechea, se strădui cât îi stătu în puteri, doar o auzi vreun semn, prilej de bucurie. Îşi aruncă ochii în sus şi în jos: văzu că turnul este puternic, lat şi înalt. Se minună de cum putea să fie, nevăzând nici uşă nici fereastră, în afară de un ochi mic şi strimt; turnul înalt şi drept nu avea scară şi trepte. De aceea socoti că a fost zidit astfel dinadins, şi că Lancelot este înăuntru; înainte de a pune hrană în gură va şti de este adevărat sau nu. Se gândi să-l strige pe nume: dar în aceeaşi clipă se opri, auzind, în timp ce tăcea, o voce îndurerată, înăuntrul turnului ciudat şi falnic, care nu cerea altceva decât moarte. Îşi dorea moartea, din cauza prea marei suferinţe: îşi dispreţuia viaţa şi trupul, lamentându-se slab, cu voce joasă şi răguşită:

— Vai, Soartă, cât de năprasnic ţi s-a întors acum roata pentru mine! Rău m-am răsturnat, eram pe culme ieri, sunt astăzi în genune, ieri fericit, astăzi copleşit de rău, râzându-mi ieri, plângându-mă astăzi. Iată-te nenorocit şi captiv: de ce-ţi puneai speranţele în ea, cea care atât de repede ţi le-a spulberat? Într-o clipă te-a aruncat, fără să glumească, din vârfuri în afund. O, Soartă, rău ai greşit bătându-ţi joc de mine! Dar ce-ţi pasă oare?

Căci nu priveşti cum se învârte roata. Ah, Sfântă Cruce, Duhule Sfânt, cât de pierdut sunt, cum mi-a fost dat să pier! Cum mi se scurge viaţa pe de-a-ntregul! Ah, Gauvain, cavaler nepreţuit, fără seamăn printre cei mai buni, mult stau şi mă minunez de ce nu-mi vii în ajutor! Intr-adevăr, întârzii multă vreme şi nu-i aceasta o dovadă de curtenie. Bine i-ar cădea să aibă ajutorul tău celui pe care atât îl îndrăgeai! Da, pe acest ţărm al mării şi pe celălalt, pot să te asigur fără greş, nu ar fi fost colţ îndepărtat sau vizuină în care să nu te fi căutat; să fi fost şapte ani sau zece, dacă aş fi ştiut că eşti întemniţat, tot te-aş fi descoperit până la urmă. Dar la ce bun această frământare? Nu te doare într-atât încât să cauţi cu bună ştiinţă nenorocirea. Adevărat grăieşte ţăranul că-i lucru greu să afli un prieten! Dar la strâmtoare poţi să te convingi cine-i adevărat prieten. Vai! S-a scurs mai mult de-un an de când zac în turnul acesta. Da, Gauvain, găsesc nedemn de cinste faptul că m-ai părăsit. Dar poate că nu ai aflat încă, iar eu te condamn pe nedrept. Desigur, aceasta trebuie să fie, îmi dau seama; te-am jignit pe nedrept când am crezut astfel; căci sunt încredinţat că nimic din ce se află sub stratul de nouri nu ar fi putut sta împotriva ta şi a oamenilor tăi pentru a mă mântui de această nenorocire şi vitregă soartă dacă ai cunoaşte adevărul. Şi ar trebui să mai faci aceasta din dragoste şi bună companie; altceva nu trebuie să gândesc. Dar niciun ajutor nu poate să ajungă până la mine. Vai! Fie blestemat de Dumnezeu şi de Sfântul Silvestru, trăsnească-l Dumnezeu pe cel care mă supune acestei ruşini. Este omul cel mai mârşav ce se află în viaţă, Meleagant, şi din invidie mi-a adus tot răul pe care îl poate face!

După aceste cuvinte, cel care îşi trecea viaţa în durere conteni. Atunci, fecioara care ascultase la piciorul turnului tot ceea ce fusese spus nu a mai aşteptat, ştiind că e pe drumul cel drept, şi chemă ca înţeleaptă ce era:

— Lancelot! strigă ea cât putu de tare, prietene, cel care eşti acolo sus, vorbeşte unei prietene.

Însă cel din turn n-o auzea nicicum. Dar fecioara îşi adună puterile, încât cel vlăguit de forţă păru să audă ceva. Se miră foarte cine putea să-l cheme. Se înălţa un glas se auzea chemat, dar cine putea aici să-l strige? Pesemne că are vedenii. Privi în jurul său, doar o zări ceva; însă nu mai era în preajmă-i vreun alt suflet viu.

— Doamne, zise el, ce-o fi această chemare? Mi se vorbeşte aievea, dar nimic nu văd! Zău, este adevărată minune, doar nu visez, sunt treaz. Poate, de mi s-ar fi întâmplat în somn, aş fi crezut că-i nălucire; dară nu dorm şi de aceea sunt turburat.

Atunci, cu multă osteneală, se ridică şi se îndreptă încet, încet, cu paşi mărunţi şi tremurânzi, spre spărtura din zid; ajuns acolo, se sprijini de zid şi privi în sus şi în jos, în lung şi-n lat. Aruncându-şi privirea în afară, adunându-şi puterile, o văzu pe aceea care îi aruncase chemarea. Nu o mai întâlnise vreodată; dar fecioara îl recunoscu îndată şi îi spuse:

— Lancelot, am bătut lungă cale în căutarea ta. Acum totul s-a împlinit, slavă Domnului, căci, iată, te-am aflat. Eu sunt aceea care te-am rugat de un dar când te îndreptai spre Puntea Spadei şi mi l-ai acordat când ţi l-am cerut; a fost capul cavalerului învins, pe care te-am făcut să-l retezi, fiindu-mi duşman de moarte Pentru darul şi serviciul acela pornit-am la drum lung: de aceea eu te voi scoate de aici.

— Domniţă, îţi mulţumesc, îi răspunse întemniţatul; voi fi răsplătit din plin pentru serviciul pe care ţi l-am adus odată, dacă voi putea ieşi din turn. De mă vei putea scoate de aici, mă leg cu jurământ pe tot restul vieţii că voi fi omul domniei-tale, mă jur pe apostolul Pavel! Martor să-mi fie Dumnezeu, nu va trece zi în care să nu împlinesc tot ce îţi va plăcea să porunceşti. Nu vei

putea cere vreun lucru care să-mi stea în puteri şi pe care să nu-l dobândeşti fără întârziere.

— Prietene, să nu te îndoieşti că vei putea ieşi afară! Chiar astăzi vei fi desferecat şi eliberat. Nu aş amâna cu niciun preţ vreo zi această eliberare. După aceea te voi duce într-un loc sigur, la odihnă deplină şi la bună stare. Tot ce-mi va sta în puteri, de vei vrea, vei avea. Nu te nelinişti. Dar mai întâi trebuie să caut, pe unde s-o nimeri prin locurile acestea, vreo unealtă, cu ajutorul căreia să lărgeşti spărtura pentru a putea ieşi.

— Să te ajute Domnul s-o găseşti! spuse Lancelot, care îi dădu dreptate; lângă mine am destulă frânghie, dată de slujitori pentru a-mi urca mâncarea: pâine tare de orz şi apă stătută, care îmi tulbură inima şi trupul.

Atunci fiica regelui Bademagus căută până ce găsi un târnăcop zdravăn, mare şi ascuţit, şi îl dădu lui Lancelot. Acesta lovi şi izbi, deşi cu mari eforturi, până ieşi prin spărtură. Cât de uşurat se simţi, cât de plină de bucurie îi era inima când se văzu ieşit din temniţă, mişcându-se liber în afara ei. Iată zarea largă şi văzduhul senin: pentru tot aurul răspândit în lume şi înălţat grămadă cât un munte nu ar fi făcut el cale întoarsă!

***

IATĂ-L PE LANCELOT SCĂPAT DIN TURN. ÎNSĂ era atât de neputincios, încât se clătina de slăbiciune. Domniţa îl prinse blând, să nu-i aducă vreun rău şi îl aşeză înaintea ei în şa, plecând apoi cât mai iute. Dar ea se abătea pe drumuri lăturalnice, şi cu bună ştiinţă, pentru a nu fi zăriţi, şi mergea pe ascuns; dacă nu ar fi prevăzători, ar putea destul de repede să-i vadă cineva şi să-i recunoască, ceea ce nu ar fi de dorit cu niciun chip. De aceea se ferea de trecătorile primejdioase.

În sfârşit iat-o ajunsă la un conac în care obişnuia adesea să petreacă vremea, fiind tare frumos prin locurile acelea. Şi conacul şi slujitorii

erau supuşi cu totul la porunca ei; pretutindeni bogăţie, loc sigur şi plăcut. Aici a sosit Lancelot; cum a ajuns, fu dezbrăcat de haine, iar domniţa îl întinse încet într-un pat înalt şi minunat. Îl scăldă şi îl copleşi cu îngrijiri, încât n-aş putea vreodată să vă povestesc măcar jumătate dintre ele. Blând îl purtă şi îl întinse în aşternut ca şi cum ar li fost părintele ei; tot timpul îl îngriji şi îl supraveghe, încât îl schimbă cu desăvârşire. A devenit acum frumos ca un înger, mai îndemânatic şi mai vioi decât aţi putea vedea vreodată pe cineva. Nu mai era ros de răni şi nici slăbit de post îndelungat, ci se ridică după boală puternic şi măreţ.

Fecioara îi căută cel mai frumos veşmânt şi i-l dărui când se sculă din pat. Bucuros» acesta îl îmbrăcă, simţindu-se mai uşor decât pasărea din înaltul cerului. O sărută şi o îmbrăţişă pe domniţă, zicându-i recunoscător:

— Prietenă lui Dumnezeu şi domniei-tale aduc doar mulţumire pentru că m-am vindecat şi însănătoşit. Datorită domniei-tale am ieşit din temniţă de aceea când îţi place te poţi sluji de inima şi braţul meu, de serviciul şi avutul meu; m-ai ajutat la rău şi sunt omul dumitale. Dar este multă vreme de când nu am mai fost la curtea regelui Artur, seniorul meu care mi-a adus cinstire întotdeauna. Aş avea multe de înfăptuit acolo. Dulce şi blândă prietenă, cu dragoste te-aş ruga acum de îngăduinţă de plecare; mă bate gândul a drum, nu-ţi fie cu supărare.

— Lancelot, bunul şi dulcele meu drag prieten răspunse fecioara desigur că-ţi îngădui; mai presus de orice ţin la onoarea şi binele domniei tale în orice loc de pe lume.

Îi dărui deci un cal minunat cel mai bun care a fost văzut vreodată. Lancelot se aruncă în şa fără a se mai folosi de scări: cât ai clipi din ochi se găsi sus.

Apoi se încredinţară cu bunătate unul pe altul Domnului atotvăzătorul.

***

LANCELOT SE AŞTERNU LA DRUM; ERA ATÂT de vesel, încât de m-aş fi prins cu jurământ, n-aş fi fost În stare cu niciun chip să vă zic bucuria care îl mâna pentru că a izbutit astfel să scape din capcana unde fusese ferecat Dar adesea îşi spunea în gând că pe nedrept l-a ţinut la închisoare turbatul trădător, care era acum înşelat şi tras pe sfoară: „Sunt liber fără voia lui”. Se jură aşadar pe cel care a zidit întreaga lume că nu este nicio comoară, de la Babilon până la Gand, în schimbul căreia să-l cruţe pe Meleagant dacă îi va sta în puteri şi de îl va învinge; prea i-a adus felonul durere şi amar.

Dar aşa merg lucrurile că în curând se va ajunge aici; căci chiar acest Meleagant, pe care îl ameninţă şi strâns îl urmăreşte, venise în ziua aceea la curte, fără să-l fi poftit cineva. Îndată ce ajunse acolo, trimise după seniorul Gauvain până ce îl găsi. Apoi felonul, mişelul dovedit, se interesă de Lancelot, dacă a fost văzut sau găsit, ca şi cum el n-ar fi avut habar de nimic. De fapt nici el nu ştia totul, deşi se credea lămurit în privinţa tuturor. Gauvain îi spuse adevărul, precum că Lancelot nu a venit şi nici nu a fost văzut.

— Pentru că aşa stau lucrurile şi nu dau de el, grăi Meleagant, vino deci şi ţine-ţi cuvântul; nu voi să mai aştept.

— Îndată, cu voia lui Dumnezeu în care mi-e credinţa, îmi voi ţine făgăduiala. Gândesc că voi încheia socotelile; dar dacă ajungem să jucăm la puncte, ca la zaruri, şi adun eu mai multe decât vei fi tu în stare, cu ajutorul lui Dumnezeu şi al sfintei credinţe, voi lua toată miza, fără să mă opresc cumva.

Atunci, fără a se mai întinde la vorbă, Gauvain porunci să se întindă în faţa lui un covor. Fără a se feri sau piti prin colţuri, scutierii repezi şi voioşi

porniră să-i îndeplinească porunca. Aduseră covorul şi îl întinseră în locul voit de cavaler. Acesta se aşeză apoi deasupra şi îi rugă pe pajii neechipaţi, aflaţi înaintea lui, să-l înarmeze. Aceştia erau doi, nu ştiu de îi erau veri sau nepoţi, dar foarte învăţaţi şi credincioşi. Îl înarmară pe Gauvain cu atâta iscusinţă, încât nu se afla om pe lume pentru a-i dojeni de vreo greşeală în lucrul pe care l-au făcut. Terminând treaba, unul din ei plecă să aducă un destrier de Spania, care aleargă mai vinteş pe câmpuri, prin desişuri, prin văi şi pe colnice decât ar fi făcut-o prea bunul Bucifal[37]. Pe acest cal de care vă vorbesc încălecă Gauvain, cavaler lăudat, cel mai priceput din cei asupra cărora o mână s-a închinat vreodată.

Când întinse mâna să-şi prindă scutul, îl văzu în faţa lui pe Lancelot, coborând din şa. Nici că se aştepta la aşa ceva. Se uită ca la o minune la această neaşteptată apariţie. Credeţi-mă, nu era o minune mai mare dacă acesta ar fi căzut din ceruri pe pământ; văzând, însă, că este cu adevărat Lancelot, nimic nu-l mai putea împiedica să nu se arunce jos din şa şi apoi să-l îmbrăţişeze şi să-l salute. Câtă bucurie, câtă fericire, acum, când l-a întâlnit din nou pe soţul său. Şi vă voi spune adevărul curat, încât să nu aveţi umbră de îndoială, Gauvain nu l-ar mai fi părăsit, chiar rigă de-ar fi fost ales.

Regele şi toţi ceilalţi au aflat că Lancelot, pe care l-au aşteptat atâta lungă vreme, s-a întors sănătos şi vesel. S-au bucurat din toată inima cu toţii şi pentru a-l sărbători se adunară cu mic cu mare, întreaga curte care l-a dorit îndelung. Nu se afla curtean, tânăr ori încovoiat de ani, să nu fi fost cuprins de bucurie. Veselia împrăştia şi ştergea durerea de mai înainte.

Dar oare regina nu se afla printre ceilalţi, în vârtejul bucuriei? O, ba da, chiar în primul rând. Cum altfel? Doamne, unde să fie dară? Cum să nu fi venit întâmpinarea lui, dacă niciodată nu a

învăluit-o astfel bucuria, ca la sosirea lui. Intr-adevăr, era atât de aproape de Lancelot încât puţin ar mai fi lipsit şi trupul ar fi urmat şi el cărarea inimii. Căci inima ei îl săruta şi îl legăna pe cavaler în mângâieri. De ce se ferea, însă, trupul? Pentru ce nu-i era deplină bucuria? Să fie ură sau mânie? Nimic din toate acestea; dar regele şi toţi ceilalţi din preajma lor cu ochii larg deschişi ar putea pătrunde întreaga taină dacă ei ar urma îndemnurile inimii. Iar dacă **Raţiunea** nu le-ar înlătura acest gând nebun şi această tulburare, întreaga lor iubire ar ieşi la iveală, ceea ce ar fi culmea nebuniei. De aceea **Raţiunea** pune stăpânire pe gândul cel nebun şi inima necugetată. Aceasta revine într-ale ei hotare şi îngăduie o amânare, până când va găsi un loc mai potrivit şi mai ascuns, în care să se întâlnească mai bine decât sunt acum.

Regele îl întâmpină pe Lancelot şi, după ce i-a dat cinstirea cuvenită, i-a spus:

— Prietene, de multă vreme nu am mai primit vreo ştire care să fie atât de bună ca aceasta de astăzi; sunt uimit, însă, în ce ţară şi pe ce tărâmuri ai minat timp atât de îndelungat. Întreaga iarnă, vara toată am poruncit să te caute oamenii mei în sus şi în jos, dar niciunul nu te-a găsit.

— Desigur, sire, glăsui Lancelot, în câteva cuvinte pot să vă spun tot ceea ce mi s-a întâmplat. Meleagant aici de faţă m-a ţinut, trădătorul mişel, în temniţă din ceasul în care au fost eliberaţi captivii de pe pământul său; m-a silit să-mi trag zilele în mare nenorocire într-un turn înconjurat de mare. Acolo m-a azvârlit şi m-a închis, acolo mi-aş fi dus şi acum viaţa dacă nu ar fi fost o prietenă, o fecioară căreia i-am adus odinioară un serviciu neînsemnat; pentru darul neînsemnat pe care i l-am făcut odată, aceasta m-a răsplătit din belşug: mi-a adus multă onoare şi îngrijire. Cât despre cel pe care îl urăsc, care m-a urmărit şi mi-a adus atâta umilinţă şi necaz, aş vrea să-i dau acum, pe loc,

răsplata. A venit s-o caute şi o va avea. Nu trebuie să piardă vremea aşteptând, totul e gata pregătit: aici sunt grânele şi preţul şi măsura. Dea Domnul ca Meleagant să nu aibă cu ce se lăuda!

Atunci Gauvain zise către Lancelot:

— Prietene, dacă îi voi da eu această răsplată în locul domniei-tale nu mă voi acoperi cu cine ştie ce glorie. Eu sunt urcat în şa şi gata de luptă, după cum vezi. Prietenul meu bun şi blând, nu-mi lua darul acesta pe care ţi-l cer!

Lancelot răspunse însă că ar lăsa să i se smulgă un ochi, ba chiar pe amândoi, mai înainte de a putea fi convins; se jură că nu va avea loc aceasta. Era datoria lui şi el trebuia să o înapoieze, cu mâna sa. Gauvain văzu, nu mai era nevoie să i se spună altceva pentru a-şi da seama; îşi trase de pe sine zalele şi îndată se dezarmă. Lancelot îşi îmbrăcă armura fără întârziere; ardea de nerăbdare să-şi împlinească datoria. Meleagant nu se va mai legăna în dulci speranţe şi îşi va primi răsplata; acesta rămăsese uluit de minunea pe care o vedea cu ochii lui. Puţin mai lipsea să nu o ia razna şi să nu-şi piardă minţile.

— Cât de nebun am fost, îşi spunea că nu m-am dus mai înainte de-a veni aici să văd dacă mai stă închis în turn; acum mi-a jucat festa. Dar, Dumnezeule, pentru ce să fi mers? Cum să-mi treacă prin cap că ar fi putut ieşi de-acolo? Nu-s zidurile tari ca stânca, şi turnul puternic şi înalt? Nicio fereastră sau vreo deschizătură pe unde ar fi putut sări afară. Să fi fost dezvăluită taina? Chiar de s-ar fi învechit zidurile, de ar fi căzut şi s-ar fi dărâmat cu totul, nu ar fi fost el îngropat o dată cu aceasta? Vai, de m-ar fi ajutat cel de sus să se fi prăbuşit zidurile, ar fi fost mort acuma, fără îndoială; dar cred că până să cadă acele ziduri, va seca marea cu apa ei toată, până la ultima picătură, şi munţii vor ajunge şesuri. Altfel s-a întâmplat de a ieşit: a avut parte de ajutor şi iată-mă acum pierdut prin uneltire. Cum o fi făcut? Iată-l liber;

de aş fi fost cu luare-aminte nu s-ar fi întâmplat aceasta niciodată şi nici la curte nu aş fi venit. Dară căinţa e târzie. Adevăr grăieşte ţăranul, care se pricepe să spună lucrurilor pe nume, că degeaba mai închizi grajdul când calul aleargă pe câmp. Îmi dau seama acum că mă va împinge către ocară şi nenorocire, după câtă suferinţă a îndurat. Dar spre care nenorocire oare? Totuşi, câtă vreme mă voi ţine drept va căpăta multe lovituri acesta care mă aşteaptă.

Astfel se sfătuia cu sine, fără a mai stărui acum să fie duşi în câmp deschis. Dar aceasta se va întâmpla curând, gândesc eu, căci Lancelot o cerea cu tărie, gândind că va învinge iute. Însă mai înainte de a se repezi unul la altul, regele îi rugă să meargă cu toţii într-o vale unde se afla un turn fără seamăn de frumos până în Irlanda. Zis şi făcut: se îndreptară într-acolo şi într-o clipă au coborât în vale. Regele, însoţit de toţi curtenii, porni şi el în trap întins.

Se aflau toţi în păr acolo, nimeni nu rămase; de la ferestre privesc acum regina şi frumoasele sale doamne şi domniţe.

***

ÎN VALEA ACEEA SE ÎNĂLŢA UN SICOMOR cum nu găseai altul mai frumos, cu bogată coroană; iar locul era tivit de jur împrejur cu iarbă măruntă şi frumoasă, veşnic proaspătă. Sub sicomorul mândru şi măreţ, semănat pe vremea lui Abel, susura un izvor limpede şi zglobiu. Pietrişul dimprejur strălucea ca argintul, iar albia, cred eu, era din aur fin, din cel mai pur. Izvorul alerga prin câmpie la vale, între două crânguri. Acolo îi plăcu regelui să stea, căci nu era nimic să-l stingherească. Dădu poruncă oamenilor să se tragă înapoi. Şi iată-l pe Lancelot gata să se năpustească spre Meleagant, cu spăimântătoare înfăţişare alergând peste câmp, împotriva celui care îl ura de moarte. Dar înainte de a-l lovi îi strigă cu voce mândră:

— Îndeamnă-te încoace, la luptă te chem! Fii încredinţat că nu te voi cruţa nicicum!

Apoi dă pinteni calului, ţinteşte, se trage puţin înapoi, cam cu o lungime de cal; după aceea fiecare se repede asupra adversarului, lăsând cailor frâu liber. Ambii se pălesc în scuturi, care, deşi erau de oţel, sunt străpunse de lovituri; însă niciunul din ei nu este încă rănit. Lupta continuă cu înverşunare, loviturile cad ca trăsnetul, din goana cailor, pe scuturile tari. Depun mari sforţări şi cavalerul cel viteaz şi vasalul, precum şi caii cei puternici şi iuţi. După atâtea lovituri grozave în scuturile pe care le fărâmă, lăncile răzbesc dincolo neatinse, ajungând până la trupurile lor goale. Şi unul şi celălalt împing cu tărie, până ce se-aruncă la pământ; nici pieptar, nici chingă, nici scările nu le mai sunt de vreun folos pentru că sunt prăvăliţi jos din şa. Caii în spumă zac întinşi la pământ, unul zvâcnind încă, celălalt fără viaţă. Cavalerii, căzuţi şi ei, sar cât pot mai repede în sus, cu săbiile gata scoase, cu însemne pe ele. Ascuns după scuturi fiecare se străduieşte de-aici înainte cum să-l izbească pe duşman cu lama de oţel. Lui Lancelot nu-i era teamă, căci se pricepea la scrimă de două ori mai mult decât avea celălalt habar; el o deprinsese din copilărie. Amândoi îşi ard pălituri grozave în scuturi şi în coifurile însemnate cu dungi aurii, înfundate pe cap. Dar Lancelot îl mână foarte, arzând o lovitură puternică tocmai când scutul nu era unde se cuvenea, în braţul drept îmbrăcat în zale, pe care i-l reteză. Văzându-se celălalt rănit, cu mâna dreaptă pierdută, îşi spune că o va vinde scump, căci de va fi în stare, nu va rămâne dator cu nimic. Puţin lipseşte să nu turbeze de durere şi mânie: nu mai pune mare preţ pe această luptă dacă nu va găsi vreo viclenie. Aleargă la duşman, gândind să-l prindă. Însă Lancelot bagă de seamă; spada lui cu tăiş ascuţit îi face în trup crestătură după care nu se va mai vindeca vreodată, îi străpunge coiful şi-l loveşte.

Iar Meleagant este cuprins de atâta ură, încât nu poate scoate vreun cuvânt; nici nu găseşte de cuviinţă să se roage de iertare, căci inima sa înnegurată nu-l îndeamnă la aceasta, stăpânindu-l strâns. Lancelot se apropie, îi dă jos coiful şi capul i-l retează. În veci nu se va mai putea feri Meleagant de el: trupul îi cade mort, din vina lui. Vă spun acum, nimeni dintre privitori nu a fost cuprins de milă. Regele şi toţi ceilalţi care sunt pe acolo sunt cotropiţi de mare bucurie. Îl dezarmează cu toţii pe Lancelot, mai voioşi ca niciodată şi îl conduc cu veselă larmă.

Seniori dacă mai departe aş zice, materia ar însemna s-o depăşesc; de aceea eu mă trag de-o parte pentru a termina.

ICI ROMANUL SE ÎNCHEIE. GODEFROY DE Lagny , cărturarul, a terminat povestea lui Lancelot; nicicând vreun om să nu-l condamne că i-a urmat lui Chretien; a lucrat cu deplina îngăduinţă a acestuia romanul început de el. Scris-a de acolo de unde Lancelot a fost întemniţat şi apoi cât a durat povestea. Atât a făptuit: nu-i este voia de-a mai adăuga ceva sau de a scoate ca să aducă vătămări povestirii.

NOTA TRADUCĂTORULUI

Pentru prezenta versiune românească am folosit cunoscuta ediţie critică a operelor lui Chretien de Troyes: ***Samtliche erhaltene Werke,*** herausg. Von Wendelin Foerster, vierter Band: ***Der Karrenritter ti. Das Wilhelmsleben,*** Editions Rodopi, Amsterdam, 1965, ca şi dicţionarul lui W. Foerster la opera lui Chretien de Troyes.

Am preferat să intitulez romanul ***Cavalerul Lancelot,*** aşa cum de altfel şi este cunoscut datorită numelui protagonistului, decât să urmez indicaţia autorului, care îl intitulează ***Li chevaliers de la charrete.*** Romanul, scris în octosilabi, a fost tradus în proză, urmând tradiţia franceză, care transpune în acest mod majoritatea cântecelor de gestă şi a romanelor din secolul al XII-lea.

Cititorul francez este aproape tot atât de dezavantajat în această privinţă ca oricare cititor străin: unul din principalele obstacole în calea cunoaşterii literaturii franceze medievale rezidă în dificultăţile de limbă şi ortografie. Dacă ***El Cantor de Mio Cid*** sau ***La Divina Commedia*** pot fi citite fără transpuneri în spaniola sau italiana modernă, secolul al XII-lea francez prezintă la tot pasul diferenţe lingvistice esenţiale faţă de structura actuală a limbii franceze.

Cuvintele cu semnificaţie specială, ca ***sen (sens)*** şi ***matire (materie),*** au fost explicate în studiul introductiv; pentru ***auner,*** verb care a provocat dispute între eruditi, am folosit românescul ***a cotari***, ***a măsura cu cotul***, aici cu sensul ***a da măsura cuiva***, renunţând la semnificaţia oferită de W. Foerster: ***a da gata, a termina pe cineva,*** ca şi la aceea a lui Gaston Paris: ***o, bate, a lovi.***

Am ales pentru o traducere din Chretien de Troyes acest roman, deoarece el prezintă o

„ciudată manieră compoziţională”, după cum spune W. Foerster, cu nuanţă peiorativă însă. Gaston Paris, W. Foerster, Elaine Southward, Mario Roques, Antonio Viscardi acuză romanul de lipsă de logică între episoade, urmând o presupunere nefondată că subiectul i-ar fi displăcut autorului. Majoritatea cercetătorilor din secolul al XX-lea – Philip-August Becker, A. Fierz-Monnier, Reto Bezzola, Jean Frappier, F. Douglas Kelly – nu împărtăşesc însă această părere, considered „defectele” remarcate de critica tradiţională drept calităţi: efecte şi scene impresioniste, atmosferă magică, de vis etc. Îmbinare desăvârşită între aventură şi iubire, ***Lancelot*** este şi o introducere în universul literaturii cavalereşti.

{1} … prima doamnă din Champagne – Marie de Champagne, fiică a lui Alienor de Aquitania şi a lui Ludovic al VII-lea; în 1164 devine soţia lui Henric I, duce de Champagne. Ca şi Alienor, care prezidase, pare-se, la Poitiers, o „curte a iubirii” şi adusese cu ea trubaduri în nord, la Paris, apoi în Anglia, Marie este o bună cunoscătoare a legilor iubirii curtene şi a poeziei trubadureşti. Chretien de Troyes declară că deţine materia şi sensul romanului de la Marie de Champagne. Nu este exclus, totuşi, să fie vorba de un topos de modestie. De obicei, autorii pretind că au găsit materia în cărţi vechi, aşa cum procedează adesea şi Chretien de Troyes; aceasta mai înseamnă, însă, şi o punere la punct a materiei împotriva variantelor, ceea ce poate fi o dovadă pentru competenţa Mariei de Champagne.

{2} Carlion veche aşezare celtică, Isca Silurum, în Cornwall, devenită reşedinţă a legiunii „secunda Augusta”, de unde şi numele: Castrum Legionum – Caerleon, Carlion; în acest oraş, după Geoffroy de Monmouth, a avut loc încoronarea lui Artur

{3} Camaalot probabil localitate în Somersetshire. G. Paris o identifică cu Colchester; localitate neidentificată după W. Foerster.

{4} Keu nume provenit din latinescul Caius .Ocupă funcția de seneșal la curtea regelui Artur, fiind, deci răspunzător de justiție și afaceri interne

{5} Numele principalului ofițer în casa primilor regi ai Franței; aici în sensul de mari demnitari

{6} Îndeplinirea unei cereri era în mitologia celtă atributul suveranului

{7} Cavaler al mesei rotunde

{8} Prin duel se redobândea sau se reafirma propria valoare sau demnitate. Aici se face referire la duelul justițiar, obicei foarte vechi.

{9} Piticul – în general în romanele cavalerești, piticul îndeplinește două funcții principale : vrăjitoria și ostilitatea față de protagonist.

{10} Răspunse…și…zise – folosirea a două cuvinte sinonime sau de valoare apropiată în același enunț este o caracteristică a francezei medievale

{11} Podurile ,punțile, întâlnite în majoritatea mitologiilor sânt simboluri ale trecerii către o existență superioară, desăvârșită. Dificultatea trecerii lor are o semnificație inițiatică

{12} Onoarea – una din valorile esențiale ale sistemului de virtuți cavalerești. Ea presupune necesitatea obstacolului, pentru a putea fi verificată și afirmată.

{13} … asupra celor care sunt de preț – iubire curteană presupunea o noblețe a inimii

{14} Pe vremea lui Ysore – din vremuri străvechi. Ysore este numele mai multor mauri din epopeile populare

{15} Diarmargaritonul… - o enumerare a celor mai eficace mijloace ale farmacopeii medievale, diarmargaritonul, mult apreciat, era un preparat din perle ; mai curente erau rugăciunile către anumiți sfinți. Se socotea, de pildă, că sfântul Martin lecuiește bolile de ochi. Faţă de această credinţă, puternic înrădăcinată în conştiinţa Evului Mediu, Lancelot dă dovadă de ireligiozitate.

{16} Lendit – târg anual care se ţinea la St. Denis, în apropiere de Paris, în luna iunie. Se deschidea printr-o procesiune solemnă care pornea de la catedrala Notre-Dame din Paris.

{17} … fiind locul tare atrăgător… — este vorba de un locus amoenus, alt clişeu al literaturii cavalereşti. În mijlocul pădurii sălbatice dăm peste o pajişte unde lumea trăieşte fericită.

{18} principatul Dombes – regiune din Burgundia, independentă până în 1762, când a fost alipită Franţei.

{19} Pampeluna – loc celebru de pelerinaj, în nordul Spaniei.

{20} Boiernaşul – în original li vavassors, personaj înţelept din literatura arthuriană, gazdă ospitalieră care îl îndreaptă pe protagonist spre tărâmurile aventurii.

{21} lei sau leoparzi – prezenţa faunei exotice se ex plică prin influenţa literaturii antice şi creştine. Leul poate fi simbol al violenţei, ca în cazul de faţă, sau simbol al forţei şi purităţii, ca în Li chevaliers au lion (Cavalerul cu leul).

{22} Solerete – parte din armură care proteja laba piciorului.

{23} … balsamul celor trei Marii – un exemplu tipic de influenţă creştină. În astfel de cazuri în literatura arthuriană se întrebuinţează Unguentum Morganis, spune W. Foerster. Morgane sau Morrigan este o zeiţă războinică din mitologia celtică; influenţa ei este de ordin magic şi nu militar propriu-zis. Autorul înlocuieşte aici un personaj păgân cu cele trei femei care au cumpărat leacuri aromate pentru a îmbălsăma trupul lui Isus (Marcu, XVI, 1).

{24} Montpellier – oraş care avea o facultate celebră de medicină. Aici va studia Rabelais, 350 de ani mai târziu.

{25} Piramus – Chretien de Troyes, traducător al lui Ovidiu, cunoaşte legenda iubirii dintre tânărul babilonian şi frumoasa Thisbe.

{26} … nu-i sunt de loc recunoscătoare – o verificare a iubirii, dat fiind că Lancelot se va întreba apoi dacă regina îl preţuieşte cât de puţin, aceasta este şi o respectare a unei reguli: întotdeauna iubirea trebuie să scadă sau să crească.

{27} … împreună cu trupul – preţiozitate psihologică provenind din lirica provensală.

{28} Marcă – provincie de frontieră, condusă de un marchiz

{29} … prietenul meu – prima regulă a iubirii curtene indicată de Andrea Capellanus este: „Cauza căsătoriei nu este o scuza valabilă împotriva iubirii”

{30} Tâlharii brabansoni – cete de soldaţi, originari din ducatul Brabantului, care jefuiau şi ucideau pe drumurile Franţei.

{31} … povestea ne-o tăinuieşte – asupra acestui aspect al iubirii curtene nu există o unitate de vederi. Trubadurul Marcabru scria: „Aprob ca doamna mea să mă lase în lungă aşteptare şi să nu-mi acorde nimic din ceea ce mi-a promis” Daude de Prades era categoric: „Nu mai există iubire curteană dacă este materializată sau dacă Doamna se oferă ca recompensă“

{32} … şi să arate adevărul – exemplu tipic de ceea ce se numea în justiţie „juramentum dolosum“: „Prin jocul restricţiilor mentale, acuzatul prezintă două realităţi, una aparentă pentru public, cealaltă personală şi pe care o înţelege doar el singur. Cum el nu jură decât pe cea de-a doua, nu se condamnă în ochii lui Dumnezeu, se gândeşte acesta. El spune adevărul minţind“.

{33} Cleric – era un om de carte, un învăţat, nu neapărat, un om al bisericii.

{34} armele de culoare sângerie – în original Ies armes vermoilles, de culoarea roşu închis, având, bineînţeles, o valoare simbolică.

{35} A venit cel care va cotări – în original or este venuz qui aunera; sensul propriu al verbului auner este a măsura cu cotul, a cotări. În roman el rămâne totuşi nelămurit pe deplin. Uneori s-a propus traducerea a pune în ordine sau chiar a învinge, a bate. Probabil că înseamnă el va fi cel care va măsura, după el va fi măsurată valoarea celorlalţi. Gaston Paris a susţinut că din pasajul următor

pare să rezulte că profesia lui Chretien de Troyes era aceea de herald de arme.

{36} blazoanele cavalerilor – era obiceiul ca heraldul să descrie celor neiniţiaţi blazoanele participanţilor la turnir, urmând câteva reguli precise şi indicând astfel pe luptători, o dată cu numele lor. Chretien de Troyes înlocuieşte heraldul cu însoţitorii doamnelor care asistă la spectacol.

{37} Calul lui Alexandru cel Mare

Table of Contents

NOTA TRADUCĂTORULUI

Table of Contents

NOTA TRADUCĂTORULUI 127